

ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจ
ในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

นางสาวปรีศนีย์ ชุ่มเครือ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

EXPERIENCE OF MATHAYOM SUKSA 4 STUDENTS WITH UNCERTAIN DECISION
MAKING IN EDUCATIONAL PLAN

Miss Pradsanee Aumkrua

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Counseling Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน
โดย	นางสาวปรีศนีย์ อุ่มเครือ
สาขาวิชา	จิตวิทยาการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กวรรณิการ์ นลราชสุวัจน์

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะจิตวิทยา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์มงคล มณีศรี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ สุภาพรรณ โคตรจรัส)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กวรรณิการ์ นลราชสุวัจน์)

..... กรรมการ

(ดร. ณัฐสุดา เต้พันธ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร. นิรนาท แสนสา)

ปรัศนีย์ คุ่มเครือ : ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน . (EXPERIENCE OF MATHAYOM SUKSA 4 STUDENTS WITH UNCERTAIN DECISION MAKING IN EDUCATIONAL PLAN) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ. ดร. กวรรณิการ์ นลราชสุวัจน์, 146 หน้า.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลแบบวิเคราะห์เนื้อหาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา

ผลการศึกษามีดังนี้ นักเรียนได้นิยามการเลือกแผนการเรียนว่าหมายถึง อาชีพที่นักเรียนอยากจะทำ และเป็นอนาคตของนักเรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนประกอบด้วย 1) การที่ไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรของแผนการเรียน และการศึกษาต่อในอนาคต 2) การพิจารณาความสามารถทางวิชาการและความสนใจในวิชาหลักของแผนการเรียนและอาชีพที่อยากเป็นของนักเรียน และ 3) ข้อมูลจากครอบครัว อาจารย์และรุ่นพี่ และการมีเพื่อนร่วมเรียน นักเรียนทุกคนต่างตัดสินใจเลือกแผนการเรียนด้วยตนเอง โดยนักเรียนบางส่วนมีความมุ่งมั่นในแผนการเรียนที่เลือก แต่นักเรียนอีกส่วนหนึ่งมีความลังเล อย่างไรก็ตาม เมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนไประยะหนึ่งและสอบกลางภาคเรียน นักเรียนรู้สึกไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ตนเลือกเนื่องจาก 1) การเรียนไม่รู้เรื่องและ 2) ผลการเรียนที่ไม่ดี ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่มั่นใจ กลัวว่าจะเรียนไม่จบ กลัว กังวลกับการอนาคต ไม่รู้อนาคต ท้อใจ อยากเปลี่ยนแผนการเรียนแต่เปลี่ยนไม่ได้ แต่นักเรียนก็เผชิญกับความไม่มั่นใจของตนเองโดยการคิดทบทวน และยอมรับความเป็นจริงและเดินหน้าต่อไปโดยให้กำลังใจตนเองและตั้งใจเรียนให้มากขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการให้การปรึกษาแนะแนวการศึกษาต่อ และให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนเพื่อนำไปสู่ชีวิตที่มีประสิทธิภาพ

สาขาวิชา...จิตวิทยาการศึกษา... ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา.....2554..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5278112138 : MAJOR COUNSELING PYSCHOLOGY

KEYWORDS : DECISION MAKING/ EDUCATIONAL PLAN / IMMATURE

PRADSANEE AUMKRUA : EXPERIENCE OF MATHAYOM SUKSA 4
STUDENTS WITH UNCERTAIN DECISION MAKING IN EDUCATIONAL
PLAN. ADVISOR: ASST. PROF. KANNIKAR, Ed.D., 146 pp.

This study is aimed to present the experience of Mathayom Suksa 4 students with uncertain decision making in educational plan. Purposively-selected participants were 10 of Mathayom Suksa 4 students at Bangbor Withayakom School. Data were collected through in-depth interviews and analyzed with content analysis method in accordance with phenomenological qualitative methodology.

Findings are as the following. For the participants, decision making in educational plan refers to desirable career and the future. Three factors involved in the decision: 1) not knowing information on educational plans and future education; 2) participants' academic ability and academic interest and desirable occupations; and 3) information from family, teachers and seniors and having friends in the same class. Two main feelings were found when the participants' decisions were independently made: certain and uncertain. However, after the participants had studied and taken the midterm examinations, they became uncertain of the choices. Being uncertain in the selected educational plans is due to 1) incomprehension of lessons and 2) low academic achievement, leading to being uncertain and worried about not being able to graduate, being frightened of and worried about the future and not knowing the future, being discouraged, and willing to change the educational plans with inability to change. However, participants coped with this situation by reconsidering and accepting the reality and moving on by self-encouraging and studying harder.

These findings can be implemented in career counseling services and assistance to students who with career decisions making, leading to effective lives.

Field of Study : Counseling Psychology..... Student's Signature

Academic Year : 2011..... Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความสามารถ การสนับสนุนและกำลังใจจากบุคคลสำคัญที่มีพระคุณต่อข้าพเจ้า ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กวรรณิการ์ นลราชสุวัจน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่เป็นแรงบันดาลใจ และแรงผลักดันในการทำงานวิจัย อีกทั้งกรุณาให้การชี้แนะ ตรวจสอบ แก้ไขและขัดเกลาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์

รองศาสตราจารย์ สุภาพรรณ โคตรจรัส ดร.ณัฐสุดา เต็มพันธ์ และดร. นิรนาท แสนสาผู้ให้ข้อคิดเห็นอันมีค่าที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัช โพธิ์แก้ว อาจารย์ผู้เปี่ยมด้วยความเมตตาให้การสอนสั่งศิษย์ให้เข้าใจโลกและชีวิตอย่างถ่องแท้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณญา ตัญคำภีร์ และรองศาสตราจารย์ วชิร ทรัพย์มีผู้ช่วยชี้แนะแนวทางการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์

อาจารย์สมเจต พูลมา ผู้อำนวยการโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม อาจารย์สุดา สุวสิน รองผู้อำนวยการโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม อาจารย์สังัด ประวุฒิ รองผู้อำนวยการโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม อาจารย์ประไพศรี แดงเนียมและบุคลากรท่านอื่นผู้ให้ความกรุณาช่วยเหลือเอื้อความสะดวกในการเก็บข้อมูล ณ โรงเรียนบางบ่อวิทยาคม ข้าพเจ้าขอขอบคุณในน้ำใจของนักเรียนที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามและนักเรียนผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลทั้ง 10 คน ที่เสียสละเวลามาแบ่งปันประสบการณ์อันมีค่าเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับงานวิจัยนี้

และคุณแม่นางญา - คุณพ่ออนุรักษ อุ่มเครือ และคุณปพิชญา ศิริกุลชยานนท์ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาและมอบกำลังใจ ความเข้าใจและความเอื้ออาทรแก่ข้าพเจ้าเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1	
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	4
คำถามในการวิจัย.....	4
ขอบเขตของงานวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
พัฒนาการทางอาชีพ (Career development).....	6
แนวคิดเรื่องพัฒนาการทางอาชีพของ Super.....	7
แนวคิดเรื่องพัฒนาการทางอาชีพของ Ginzberg.....	20
พัฒนาการทางความคิดในช่วงวัยรุ่น.....	22
การตัดสินใจ และการให้เหตุผล.....	23
การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	40
งานวิจัยในประเทศไทย.....	49

	หน้า	
บทที่ 3		
วิธีดำเนินการวิจัย.....	56	
การเตรียมตัวความพร้อมของผู้วิจัย.....	56	
การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57	
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63	
การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	63	
ความตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย.....	64	
การพิทักษ์สิทธิ.....	64	
บทที่ 4		
ผลการวิจัย.....	66	
ความหมายของประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน.....	70	
ปัจจัยประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน.....	70	
ความรู้สึกตอนตัดสินใจ.....	80	
ความไม่มั่นใจในแผนการเรียน.....	83	
บทที่ 5		
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	93	
สรุปผลการวิจัย	93	
อภิปรายผล.....	99	
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	107	
ข้อเสนอแนะ.....	107	
รายการอ้างอิง.....	109	
ภาคผนวก.....	117	
ภาคผนวก ก	แบบสอบถามความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก.....	118
ภาคผนวก ข	ใบรับรองโครงการวิจัย.....	120
ภาคผนวก ค	ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย..	122
ภาคผนวก ง	หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมวิจัย.....	127
ภาคผนวก จ	หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย.....	130

ภาคผนวก ฉ	ข้อมูลโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม.....	132
ภาคผนวก ช	สรุปบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล.....	134
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	146

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่ ID 1 ถึง ID 10.....	61

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	สายรุ้งชีวิตและอาชีพของ Super.....	11
2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน.....	69
3	ปัจจัยประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน.....	71
4	ความรู้สึกลูกตอนตัดสินใจ.....	81
5	ความไม่มั่นใจในแผนการเรียน.....	83

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

เด็กและวัยรุ่นเป็นทั้งรากฐานที่จะสืบทอดและพัฒนาชาติในอนาคต การพัฒนาเยาวชนให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพในสาขาวิชาชีพต่างๆถือเป็นเรื่องสำคัญ โดยการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนจัดว่าเป็นจุดเริ่มต้นหนึ่งในการนำพาเยาวชนไปสู่วิชาชีพที่หลากหลาย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2549) นิยามคำว่าวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่มีอายุประมาณ 13-19 ปี ซึ่งเป็นวัยที่คาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้เกิดความสับสนในบทบาท หน้าที่ และการกระทำของตน ในช่วงนี้มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทางร่างกาย ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์ (Collins & Kuczaj, 1991) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงภายนอก เช่น ความสูง ผิวน้ำ รูปร่าง หน้าตา ฯลฯ และการเปลี่ยนแปลงภายใน เช่น สมรรถภาพที่เสริมที่ ฮอร์โมนเพศเริ่มทำงาน ฯลฯ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่แตกต่างจากวัยเด็กอย่างมากคือ พัฒนาการทางปัญญา

ตามหลักพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive development) ของ Piaget (1997 อ้างถึงใน Sharf, 2010) พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาและวางแผนเริ่มในช่วงวัยรุ่น ซึ่งช่วงนี้วัยรุ่นจะสามารถวางแผนได้อย่างเป็นระบบ และสามารถวาดภาพตนเองทำงานในอาชีพต่างๆได้อย่างแม่นยำมากกว่าตอน 2-3 ปีที่ผ่านมา จากข้อสรุปของ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540) วัยรุ่นรู้จักตัดสินใจในเรื่องยากๆ และมีความคิดรวบยอดในเรื่องราวต่างๆอย่างลึกซึ้งซึ่งขึ้นจึงสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีตเข้ากับปัจจุบัน และคาดหรือวางแผนการสำหรับอนาคต ซึ่งตามกำหนดของการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 กำหนดให้เด็กที่มีอายุอย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหกเข้าศึกษาชั้นปีที่หนึ่งถึง ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งในช่วงระหว่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนแต่ละคนต้องคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับทางเดินอาชีพของตน โดยพวกเขาต้องเริ่มวางแผนและเลือกเส้นทางอาชีพของตนจากการเลือกแผนการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศไทยเป็นหลักสูตรที่แบ่งแผนการเรียนชัดเจน เนื่องจากหลักสูตรมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ และนักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการ

ประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งแผนการเรียนเหล่านี้เน้นกลุ่มสาระวิชาที่แตกต่างกันออกไป เช่น แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ แผนการเรียนคณิตศาสตร์-อังกฤษ เป็นต้น ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากนักเรียนที่เลือกเรียนในบางแผนการเรียนจะมีทางเลือกทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและอาชีพที่จำกัด ไม่เหมือนในต่างประเทศ เช่น ประเทศเบลเยียมที่แม้นักเรียนจะต้องเลือกเรียนแผนการเรียนเฉพาะด้านในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (High school) แต่นักเรียนกลับไม่มีข้อจำกัดในการเลือกสายการเรียนในระดับอุดมศึกษา (Germeijs, Verschueren, & Soenens, 2006) ดังนั้นการเลือกแผนการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในระบบการศึกษาของประเทศไทยจึงนับได้ว่าเป็นการตัดสินใจทางอาชีพครั้งสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จากข้อมูลสถิตินักเรียน นักศึกษา จำแนกรายชั้นปีการศึกษา 2552 และ 2553 จากเว็บไซต์ของกระทรวงศึกษาธิการ (2554) พบว่ามีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนทั้งสิ้น 873,970 คน และ 837,576 คนตามลำดับ และมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2553 จำนวนทั้งสิ้น 443,583 คน และ 248,391 คนตามลำดับ จากข้อมูลสถิติพบว่านักเรียนส่วนมากเลือกเข้าเรียนต่อในสายสามัญศึกษา (50.75%) และมีเพียงจำนวนน้อยที่เข้าศึกษาต่อในสายอาชีพ (28.42%)

ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพแบบ Life-Span, Life Space Approach ของ Super (1980) กล่าวว่าระดับ และลักษณะของการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดอาชีพในการทำงาน และจากงานวิจัยของ Harren (1966) ที่ศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักศึกษาชายพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการเลือกวิชาเอก และการเลือกอาชีพเป็นปัญหาเรื่องเดียวกัน ซึ่งเหมือนกับที่นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องเลือกสายการศึกษาที่มุ่งเน้นกลุ่มวิชาชีพเฉพาะที่นำไปสู่สายอาชีพต่างๆ

เวลาที่เหมาะสมที่สุดที่บุคคลมีความพร้อมที่จะจัดการกับภารกิจทางพัฒนาการทางอาชีพ (Career developmental tasks) ของตนคือเมื่อตอนที่เขาพร้อมจะเริ่มต้น และเยาวชน (Young people) ควรพร้อมที่จะเลือกทางเลือกในแต่ละชั้นในขณะที่ยังกำลังศึกษา เพื่อที่ว่าในท้ายที่สุดแล้วพวกเขาสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมทั้งกับความพึงพอใจ และความสำเร็จในฐานะสมาชิกที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Super & Overstreet, 1960)

ความพึงพอใจในอาชีพของบุคคลเป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญต่อความสุขส่วนบุคคลของแต่ละคน (Sharf, 2010; รัตนกรณ์ ชนะขำ, 2545) ดังนั้น วัยรุ่นไทยกว่า 800,000 คนต้องเลือกแผนการเรียนที่เน้นการศึกษาตามวิชาชีพตั้งแต่อายุประมาณ 15-16 ปี การเลือกแผนการเรียนนี้ไม่เป็นเพียงการกำหนดเส้นทางอาชีพและความสุขในชีวิตของบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นกำหนดคุณประโยชน์ที่บุคคลสามารถทำให้กับประเทศชาติในตลอดชีวิต

แม้ว่าการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเป็นการตัดสินใจทางอาชีพที่สำคัญครั้งหนึ่ง แต่งานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการเลือกแผนการเรียนยังมีจำกัด งานวิจัยในประเทศไทยส่วนหนึ่งมุ่งศึกษาผลการให้บริการปรึกษาทางอาชีพทั้งแบบกลุ่มและแบบเดี่ยวต่อตัวแปรต่างๆ ซึ่งในประเทศไทยที่การให้บริการปรึกษาทางอาชีพยังไม่เป็นที่แพร่หลาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพล้วนนำแนวคิดและทฤษฎีทางตะวันตกมาใช้ ซึ่งย่อมแตกต่างจากบริบทของสังคมไทย Leong และ Hardin (2002 อ้างถึงใน Fouad, Kantamneni, Smothers, Chen, Fitzpatrick & Terry, 2007) กล่าวว่า การตรวจสอบความตรงทางวัฒนธรรมของทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพที่เป็นของทางตะวันตกควรพิจารณาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสิ่งที่ทฤษฎี และการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอาชีพมากมายแสดงให้เห็นถึงแนวคิดคตินิยมแนวการสร้าง (Constructivism) ซึ่งเป็นพื้นฐานของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลงานวิจัยส่วนใหญ่กลับเป็นแนวปฏิฐานนิยม (Positivism) ซึ่งเป็นพื้นฐานของงานวิจัยเชิงปริมาณ (McMahon & Watson, 2007) และงานวิจัยส่วนหนึ่งทำการสำรวจความสนใจทางอาชีพของนักเรียน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแผนการเรียน หรือการเลือกอาชีพในรูปแบบงานวิจัยเชิงปริมาณซึ่งใช้ทฤษฎีของต่างประเทศ และไม่ได้เจาะลึกถึงวิธีการเลือกอาชีพของนักเรียนแต่อย่างใด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก หลังจากที่นักเรียนได้เลือกแผนการเรียนและได้เข้าเรียนตามแผนการเรียนที่เลือกแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์ในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนทั้งด้านความคิด อารมณ์ และความรู้สึกของนักเรียน รวมทั้งมุมมองการตัดสินใจของนักเรียนภายหลังจากการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน และได้เข้าเรียนเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบในการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพที่เหมาะสมต่อกระบวนการคิด และประสบการณ์ของนักเรียนไทย โดย

รูปแบบการวิจัยจะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา เพื่อเอื้อให้เกิดความเข้าใจในความหมาย และประสบการณ์ของนักเรียนในเชิงลึก

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก

คำถามการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือกมีประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก ซึ่งกำลังศึกษาสายสามัญในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาที่มุ่งเข้าใจความหมายของประสบการณ์ดังกล่าวตามมุมมองและความรู้สึกของผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยขอบเขตของงานวิจัยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ

1. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบางป่อวิทยาตามแผนการเรียนต่างๆตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 10 คน โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดได้ผ่านการเลือกแผนการเรียน และได้เข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แล้ว นักเรียนไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ได้เลือกแล้วและกำลังเรียนอยู่

2. วิธีการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาที่มุ่งเน้นการหาความหมายของประสบการณ์จากผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่แสดงถึงความรู้สึก ความคิด และจิตใจของผู้ให้ข้อมูล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน หมายถึง กระบวนการคิด วิเคราะห์ และเลือกแผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้นการเรียนเพื่อศึกษาต่อหรือนำไปประกอบอาชีพ

ประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน หมายถึง อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และการให้ความหมายที่บุคคลมีต่อการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของตน

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หมายถึง บุคคลที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในระบบโรงเรียนที่จัดหลักสูตรสายสามัญที่ผ่านการเลือกแผนการเรียน ซึ่งได้เข้าเรียนตามแผนการเรียนที่เลือก และได้เข้าสอบกลางภาคเรียนที่ 1 แล้ว

การไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก หมายถึง การลังเล ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือก ซึ่งแสดงออกให้เห็นผ่านความกังวล หรือการค้นหาแผนการเรียนใหม่ที่เหมาะกับตนมากขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ความเข้าใจในประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก
2. ความเข้าใจแนวทาง และวิธีการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก
3. ได้ผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาด้านอาชีพแก่นักเรียนที่ต้องเลือกแผนการเรียนต่อไป
4. ได้ข้ออ้างอิงทางวิชาการที่สามารถนำประยุกต์ใช้ในการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพ และกระตุ้นให้เกิดความสนใจในสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาทางอาชีพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก ในรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนกลุ่มดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางอาชีพ (Career development)
2. พัฒนาการทางปัญญาในช่วงวัยรุ่น (Adolescent cognitive development)
3. การตัดสินใจ และการให้เหตุผล (Decision making and reasoning)
4. การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Qualitative Research)

1. พัฒนาการทางอาชีพ (Career development)

พัฒนาการทางอาชีพแสดงให้เห็นถึงวิถีการเติบโต และการเปลี่ยนแปลงที่บุคคลจัดการกับอาชีพของตนในตลอดช่วงชีวิตหนึ่ง เนื่องจากแนวคิดเรื่องพัฒนาการทางอาชีพครอบคลุมระยะเวลาที่ยาวนานทำให้ตัวแนวคิดมีความซับซ้อนในรายละเอียดต่างๆมากมาย แนวคิดเรื่องพัฒนาการทางอาชีพที่เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในสาขาวิชาจิตวิทยา และที่ผู้วิจัยจะขอนำมาเป็นกรอบแนวความคิดพื้นฐานคือแนวคิดของ Super และ แนวคิดของ Ginzberg

แนวคิดเรื่องพัฒนาการทางอาชีพของ Super

Donald E. Super อาจถือได้ว่าเป็นผู้ที่ทำงานวิจัย และมีอิทธิพลสูงต่อวงการพัฒนาการทางอาชีพ แนวคิดในช่วงแรกของเขาได้อิทธิพลมาจากนักคิดในสาขาต่างๆ เช่น จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาสังคม และจิตวิทยาบุคลิกภาพ (Isaacson & Brown, 1993) แนวคิดเรื่องพัฒนาการทางอาชีพของ Super เป็นทฤษฎีที่ครอบคลุมตลอดช่วงชีวิตของคน และมีงานวิจัยมากมายได้ผลสรุปออกมาตรงกับแนวคิดนี้ Super (1953) ใช้คำว่าพัฒนาการทางอาชีพ (Vocational Development) รวมถึงแนวคิดด้านความชอบ ทางเลือก การเข้าร่วม (Entry) และการปรับตัวในลำดับขั้นพัฒนาอาชีพของบุคคล

1. ลักษณะของทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ

Super (1953) ได้เสนอว่าทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพที่สมบูรณ์ควรประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ 11 ประการ คือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual differences)
2. ศักยภาพที่หลากหลาย (Multipotentiality) คือ มนุษย์แต่ละคนมีศักยภาพที่จะประสบความสำเร็จ และพอใจในอาชีพมากมาย ไม่จำกัดเพียงอาชีพเดียว
3. รูปแบบความสามารถทางอาชีพ (Occupational ability patterns) คือ ในแต่ละอาชีพมีรูปแบบความสามารถ และความสนใจทางอาชีพที่แตกต่างกัน
4. การหาเอกลักษณ์ และบทบาทของบุคคลที่เป็นแบบอย่าง (Identification and the role of models)
5. ความต่อเนื่องของการปรับตัว (Continuity of adjustment)
6. ขั้นของชีวิต (Life stages)
7. รูปแบบทางอาชีพ (Career patterns)
8. พัฒนาการสามารถได้รับการแนะแนว (Development can be guided) แม้ว่าความสามารถ และบุคลิกภาพจะเกิดจากพันธุกรรม แต่ความสามารถ และบุคลิกภาพที่แสดงออกมาเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวคน และสภาพแวดล้อม
9. การพัฒนาผลลัพธ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ (Development the result of interaction) ซึ่งหมายถึงผลการวิจัยของปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนและสภาพแวดล้อมต่างๆ
10. พลวัตของรูปแบบทางอาชีพ (The dynamics of career patterns)

11. งานคือวิถีชีวิต (Work is a way of life) การปรับตัวในชีวิตส่วนตัว และทางอาชีพจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อธรรมชาติของงานและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับงานไปด้วยกันได้กับศักยภาพ ความสนใจ และค่านิยมของบุคคลนั้น

2. Life-Span, Life-Space Approach to Career development

Super (1980) ได้นิยามความหมายของอาชีพ (Career) ว่าเป็นการรวม และการลำดับบทบาทที่บุคคลหนึ่งทำในช่วงชีวิตหนึ่ง ดังนั้นจะเห็นได้จากนิยามว่าอาชีพในความหมายของ Super คือบทบาทของคนในแต่ละช่วงวัย ไม่จำกัดเพียงความหมายของอาชีพในการทำงานเพื่อได้เงินมาเท่านั้น

Super (1980) ได้แบ่งบทบาทสำคัญ (Principal role) ที่คนมักจะประสบในช่วงชีวิตหนึ่งเป็น 9 บทบาทคือ เด็ก/ลูก (Child) นักเรียน/นักศึกษา (Student) คนที่ทำงานอดิเรก (Leisure) พลเมือง (Citizen) คนทำงาน (Worker) คู่สมรส (Spouse) แม่บ้าน/พ่อบ้าน (Homemaker) พ่อแม่ (Parent) และผู้รับเงินบำนาญ/พนักงานเกษียณ (Pensioner) แต่ไม่ใช่ทุกคนจะมีบทบาทครบทั้ง 9 บทบาทเนื่องจาก บางคนอาจจะไม่เคยได้แต่งงาน และมีลูก หรือบางคนอาจจะเสียชีวิตก่อนวัยเกษียณ ซึ่งลำดับของการมีบทบาทเหล่านี้ต่างกันไปในแต่ละบุคคล บางคนอาจจะมีลูกในวัยเรียนก่อนที่จะเข้าวัยทำงาน ซึ่งบทบาทเหล่านี้ไม่สัมพันธ์ หรือเจาะจงที่เพศใดเพศหนึ่ง เพราะผู้ชายและผู้หญิงต่างก็สามารถทำงานบ้านได้เช่นเดียวกัน แต่ในบทบาทบางอย่างเช่น พ่อ และแม่ จะเจาะจงเพศอย่างชัดเจน

คนเราย่อมมีสถานที่มากมายที่ได้เข้าร่วม และทำกิจกรรมต่างๆ Super (1980) เสนอว่ามีแหล่งที่เปรียบเสมือนโรงละครสำคัญที่คนเราข้องเกี่ยวในช่วงชีวิตหนึ่งอยู่ 4 แห่งคือ บ้าน (Home) ชุมชน (Community) โรงเรียน รวมถึงวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย (School) และสถานที่ทำงาน (Workplace) ซึ่งเหมือนกับบทบาทที่กล่าวข้างต้น ไม่ใช่ทุกคนที่จะมีกิจกรรมกับโรงละครทุกแห่ง เช่น ผู้หญิงคนหนึ่งอาจจะแต่งงานและเป็นแม่บ้านโดยที่ยังไม่เคยได้ทำงาน ซึ่งบ้านก็จะกลายเป็นสถานที่ๆเธอได้รับเงินได้โดยอ้อมแทน

ตามปกติแล้ว คนเราย่อมแสดงบทบาทแต่ละบทบาทในแต่ละสถานที่หลัก และอาจจะแสดงบทบาทนั้นกับสถานที่รองอื่นๆบ้างเป็นบางครั้ง เช่น คนเราจะแสดงบทบาทของลูกที่บ้านเป็นหลัก ซึ่งบ้านก็เป็นสถานที่หลักสำหรับบทบาทพ่อแม่ สามีภรรยา หรือคนทำงานเช่นกัน แต่บางครั้งเราก็พบบทบาท “ลูก” ที่สถานที่อื่นเช่น โรงเรียน ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล หรือแม้แต่สถานที่

ทำงานหากสมาชิกครอบครัวทำงานที่เดียวกัน ซึ่งการที่บทบาทต่างๆเข้าไปอยู่ในสถานที่หรือที่เป็นสถานที่หลักของบทบาทอื่นอาจทำให้เกิดความขัดแย้งในบทบาท (Role conflict) และความสับสนทางจิตใจของคนอื่นๆที่อยู่ในสถานการณเดียวกันได้ อย่างไรก็ตามบทบาทอื่นๆที่เข้าไปอยู่ในโรงละครหรือโรงภาพยนตร์ก็อาจจะช่วยพัฒนาชีวิตของคนอื่นๆที่อยู่ด้วยกันได้ เช่น การที่ลูกพูดคุยเรื่องการเรียนรู้ที่บ้าน หรือการที่พนักงานพูดคุยเรื่องครอบครัวที่ทำงาน

บทบาทแต่ละบทบาทย่อมมาพร้อมกับภาระหน้าที่ ดังนั้นการที่จะเข้าใจความหมายของบทบาทต้องเข้าใจทั้งด้านความคาดหวัง (Expectation) และการปฏิบัติตน (Performance) (Super, 1980) คำว่าความคาดหวัง (Expectation) นั้นครอบคลุมถึงความคาดหวังจากทั้งคนรอบข้าง และจากตัวเอง ส่วนการปฏิบัติตน (Performance) มี 2 ความหมายคือ 1) การแสดงบทบาทซึ่งเห็นได้จากความพึงพอใจ และการได้รับความพึงพอใจ และ 2) การทำให้บทบาทเป็นรูปเป็นร่าง (Shaping of the role) ซึ่งคนเราสังเคราะห์บทบาทที่เหมาะสมกับตนจากการปฏิบัติตน และความคาดหวังจากคนอื่น

บทบาทเปลี่ยนแปลงตามเวลา และตำแหน่งที่ได้รับ คือ บทบาทบางอย่างมีการเปลี่ยนแปลงความหมายทางพฤติกรรมเมื่ออายุสูงขึ้น เช่น ลูกตอนเด็กๆได้รับการดูแลจากพ่อแม่ แต่เมื่อลูกอายุมากเป็นผู้ใหญ่ก็ถูกคาดหวังให้ดูแลพ่อแม่ และเมื่อตำแหน่งเปลี่ยน บทบาทย่อมเปลี่ยน เช่น เมื่อได้เลื่อนขั้น หรือเปลี่ยนงาน

ปกติแล้วที่คนหนึ่งคนจะมีหลายบทบาท และอยู่ในหลายสถานที่ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งทำให้บทบาทเหล่านั้นส่งผลซึ่งกันและกัน ดังนั้นการประสบความสำเร็จในบทบาทหนึ่งย่อมเอื้อให้เกิดความสำเร็จในอีกบทบาทหนึ่ง และในทางกลับกัน ความล้มเหลวในบทบาทหนึ่งย่อมส่งผลต่ออีกบทบาทหนึ่งด้วย (Super, 1980)

แบบแผนอาชีพ (Career pattern) ประกอบไปด้วยบทบาทชีวิตที่หลากหลายที่รวมเป็นวิถีชีวิต (Life style) และโครงสร้างของทั้งสองสิ่งตามลำดับเวลาก่อให้เกิดห้วงชีวิต (Life space) และก่อตั้งวงจรชีวิต (Life cycle) ของแต่ละบุคคล

ความสำคัญของแต่ละบทบาทเพิ่มขึ้นและลดลงตามขั้นพัฒนาการของคน ซึ่งความสำคัญที่กล่าวถึงหมายถึงรวมถึงความสำคัญด้านเวลา และความรู้สึก

ความสำคัญด้านเวลา (Temporal importance) คือ ระยะเวลาที่กำหนด หรือที่พอใจในการอยู่ในบทบาทหนึ่งทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น ในช่วงแรกของการเป็นนักเรียน ตอนอนุบาลจะใช้เวลาในการเรียนน้อยกว่าเมื่อโตขึ้นหรือตอนมัธยมศึกษา และตามปกติบทบาทการเป็นคนทำงานจะไม่ปรากฏจนกระทั่งบุคคลศึกษาจบแล้ว และแม้ว่านักเรียนบางคนจะทำงานเสริม แต่บทบาทการทำงานเป็นเพียงบทบาทรองที่มีความสำคัญน้อยกว่า และให้เวลาน้อยกว่าการเป็นนักเรียน ดังนั้นเมื่อบุคคลเข้าทำงาน เวลาที่ให้กับบทบาทความเป็นนักเรียนก็จะลดลงจนกระทั่งเมื่อเขาตัดสินใจกลับเข้ามาเรียนอีกครั้ง

ความเกี่ยวพันทางความรู้สึก (Emotional involvement) แตกต่างกันไปตามช่วงชีวิตโดยที่ไม่สัมพันธ์กับความสำคัญด้านเวลา เช่น นักเรียนมัธยมปลายไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียน แต่เมื่อเข้ามหาวิทยาลัยกลับให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น โดยที่ไม่เกี่ยวว่านักเรียนได้ให้เวลาในการเรียนเพิ่มขึ้นหรือไม่

ทุกอย่างที่กล่าวมาข้างต้นตั้งแต่บทบาทของแต่ละคน สถานที่แสดงบทบาทเหล่านั้น จำนวน และชนิดของบทบาท ความสำคัญที่มีให้ต่อบทบาทแต่ละอันในแต่ละช่วงวัยก่อให้เกิดวิถีชีวิต (Life style) ซึ่งสามารถแสดงอยู่ในรูปแบบของสายรุ้งชีวิตและอาชีพ (Life-Career Rainbow) ได้ (Super, 1980)

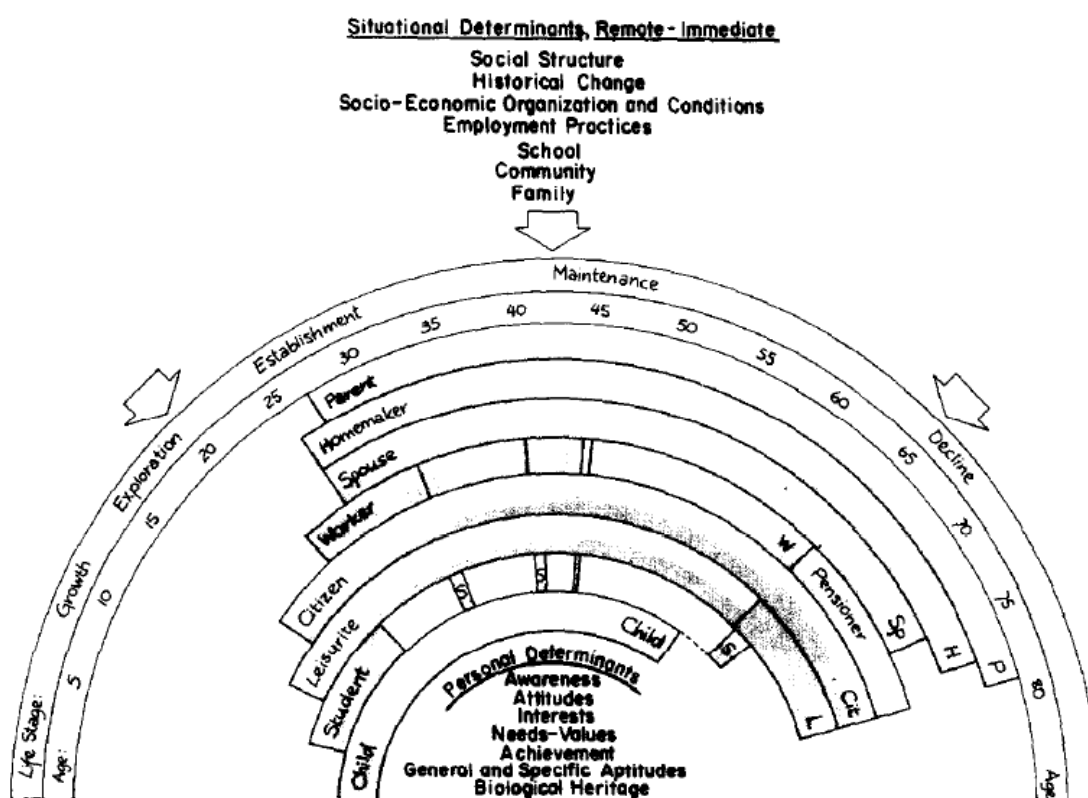
สายรุ้งชีวิตและอาชีพแสดงความเปลี่ยนแปลงในบทบาทต่างๆในช่วงชีวิตของบุคคลหนึ่ง ซึ่งส่วนโค้งแต่ละเส้นเป็นหนึ่งบทบาท โดยบุคคลสามารถแรงงาส่วนโค้งต่างๆเพื่อแสดงให้เห็นว่าบทบาทใดมีความสำคัญในช่วงใดของชีวิต โดยจุดเริ่มต้นของชีวิตคือปลายทางซ้ายของสายรุ้งชีวิตและอาชีพ และจุดสิ้นสุดคือปลายทางขวาของสายรุ้งชีวิตและอาชีพ

แนวคิดเรื่องสายรุ้งชีวิตและอาชีพ (Life-Career Rainbow) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1. เพื่อใช้ในการสอนแนวคิดเรื่อง ชีวิต-อาชีพ ซึ่งรวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับลำดับของชีวิต (Life stages) ว่างชีวิต (Life space) และวิถีชีวิต (Life style)
2. เพื่อช่วยวัยรุ่นตอนปลาย และผู้ใหญ่ในการวิเคราะห์อาชีพของพวกเขาถึงปัจจุบัน และคาดการณ์ถึงอนาคต
3. เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

Super (1980) เรียกช่วงเวลาก่อน และขณะที่บุคคลกำลังจะเริ่มบทบาทใหม่ ช่วงเวลาที่บุคคลเลิกบทบาทเก่า และเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของบทบาทที่เป็นอยู่ว่าจุดแห่งการตัดสินใจ (Decision point) เช่น การตัดสินใจเข้าเรียนในโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัย การตัดสินใจเข้าทำงานประจำ หรือทำงานเสริม หรือการตัดสินใจที่จะเกษียณที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร

ในจุดแห่งการตัดสินใจ บางบทบาทก็เกี่ยวเนื่องกับอีกบทบาทเป็นอย่างมาก บางครั้งเพียงแค่สัมพันธ์กันอย่างผิวเผิน และบางครั้งก็ไม่สัมพันธ์ และเป็นอิสระต่อกัน การตัดสินใจที่เกี่ยวกับการแต่งงานและการทำงานมักจะสัมพันธ์กัน แต่บางครั้งก็ไม่เกี่ยวกัน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานบ้านมักจะสัมพันธ์กับการทำงาน จุดแห่งการตัดสินใจของนักเรียนจะเห็นได้ชัดเจน และเป็นแบบแผนเนื่องจากถูกกำหนดด้วยกฎหมาย ค่านิยม และความเชื่อทางสังคม

ภาพที่ 1 สายรุ้งชีวิตและอาชีพของ Super (1980)

ที่มา: "A life-span, life-space approach to career development" by D. E. Super, 1980, *Journal of Vocational Behavior*, 16 (3), 282-298.

ในการตัดสินใจแต่ละครั้งพบปัจจัยหลัก 2 ประการคือ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางสถานการณ์ ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal determinant) คือพันธุกรรมของบุคคลที่รวมกับประสบการณ์ตั้งแต่ในครรภ์ ที่บ้าน และในชุมชน เช่น ศักยภาพ ความเชื่อ ค่านิยม ความตระหนักรู้ในตน ความตระหนักรู้ในสถานการณ์ ความต้องการ ความสำเร็จทางการศึกษา ความสามารถทางปัญญา และความสนใจ ส่วนปัจจัยทางสถานการณ์ (Situational determinant) คือสภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจที่ซึ่งบุคคลอาศัยอยู่ตั้งแต่เป็นทารก เช่น โครงสร้างทางสังคม สภาพเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ สถานภาพเศรษฐกิจสังคม การจ้างงาน โรงเรียน ชุมชน และครอบครัว

3. กระบวนการพัฒนาการทางอาชีพ

Super ได้แบ่งพัฒนาการทางอาชีพซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตเป็น 5 ระยะ ซึ่งแต่ละระยะครอบคลุมช่วงอายุต่างๆอย่างคร่าวๆ ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปตามบุคคล ดังนั้นอายุในช่วงต่างๆเป็นเพียงการประมาณเท่านั้น ขั้นตอนพัฒนาการทางอาชีพมีดังนี้คือ

1. ขั้นการเจริญเติบโต (Growth stage) อยู่ในช่วง 14 ปีแรกของชีวิต แม้ว่าเด็กจะไม่ได้คิดเรื่องอาชีพในช่วง 4 ปีแรกของชีวิต แต่การพัฒนาความสนใจใฝ่รู้ของเด็กเป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการทางอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมเป็นตัวแปรที่สำคัญที่บุคคลใช้ในการเลือกอาชีพในขั้นต่อไป ขั้นการเจริญเติบโตสามารถแบ่งเป็นขั้นย่อยได้ดังต่อไปนี้

- 1.1 ขั้นความสนใจใฝ่รู้ (Curiosity substage) อยู่ในช่วงแรกเกิดถึง 4 ปี ความสนใจใฝ่รู้เป็นหนึ่งในพื้นฐานของความต้องการ (Need) และแรงขับ (Drive) (Sharf, 2010) ความสนใจใฝ่รู้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในความต้องการทางกายและทางสังคมของบุคคล เช่น ความหิว ความโดดเดี่ยว และสิ่งเร้าอื่นๆ ความคิดแบบเพื่อฝันจะพัฒนาโดยความสนใจใฝ่รู้ Jordaan (1963 อ้างถึงใน Sharf, 2010) และ Ginzberg, Ginsberg, Axelrad, และ Herma (1951 อ้างถึงใน Sharf, 2010) เห็นว่าทั้งความสนใจใฝ่รู้ และความคิดเพื่อฝันมีความสำคัญในเด็ก และสมควรได้รับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปีแรกของการเรียนชั้นประถม

ในความเป็นจริง นักเรียนที่แสดงความสนใจใฝ่รู้มักจะถูกครอบงำ เช่น นักเรียนที่คุยในห้องเรียนขณะที่อาจารย์กำลังสอนจะถูกมองโทษทั้งๆที่พฤติกรรมนั้นอาจจะเป็นการแสดงความคิดเห็น

ใคร่รู้ของเด็กแต่ในขณะเดียวกันการแสดงออกนั้นก็เป็นการรบกวนผู้อื่น ซึ่งการสนับสนุนความสนใจใคร่รู้ในทางบวกและป้องกันไม่ให้เกิดความสนใจใคร่รู้ที่รบกวนคนอื่นเป็นสิ่งที่ยาก (Sharf, 2010) อย่างไรก็ตาม ความสนใจใคร่รู้เป็นสิ่งที่นำไปสู่การสำรวจทางอาชีพในอนาคต แต่ไม่จำเป็นว่าความสนใจใคร่รู้ของเด็กเล็กจะเกี่ยวข้องกับอาชีพ

1.2 ขั้นเพื่อฝัน (Fantasy substage) อยู่ในช่วงอายุ 4-6 ปี เป็นระยะที่เด็กจะคิดถึงอาชีพแบบที่ตนเองฝันไว้โดยที่ไม่ได้พิจารณาความเป็นจริง เช่น ความสนใจ ความสามารถ ฯลฯ

1.3 ขั้นความสนใจ (Interest substage) อยู่ในช่วงอายุ 7-10 ปี เด็กอายุ 8 ปี เป็นต้นไปเริ่มที่พัฒนาความสนใจ และเลิกคิดถึงทางเลือกที่เพื่อฝัน แต่จะสำรวจทางเลือกตามความสนใจของตนเอง ซึ่งเด็กในวัยนี้รู้ว่าความสนใจของตนเองอาจจะเปลี่ยนซึ่งทำให้ทางเลือกทางอาชีพเปลี่ยนด้วย แต่พวกเขาจะไม่ค่อยสนใจในทางเลือกอื่น ๆ ที่มีเนื่องจากคิดว่ายังเหลือเวลาอีกมาก สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาความสนใจของเด็กวัยนี้ เช่น อาชีพของผู้ปกครองของตนเอง ของเพื่อน คนรอบข้าง และในโทรทัศน์ เด็กในวัยนี้สามารถบอกว่าชอบหรือไม่ชอบอะไรได้มากกว่าที่จะบอกว่าตนสามารถทำอะไร

1.4 ขั้นความสามารถ (Capacity substage) ช่วงอายุ 11-14 ปี เป็นช่วงที่เด็กพัฒนาความรู้สึกถึงความสามารถของตนเองคือ เมื่อเด็กอายุ 11 ปีเด็กจะมีความสามารถที่จำกัดในการตัดสินความสามารถของตน แต่เริ่มที่จะเห็นความสำคัญของมัน เด็กจะตระหนักถึงความสามารถของตนเองและนำไปใช้กับการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตน ในช่วงนี้ เด็กจะเห็นว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญต่อการเตรียมตัวสำหรับอาชีพในอนาคต ซึ่งพวกเขาจะมองตนเองและอนาคตตามความเป็นจริงมากขึ้น เด็กที่ไม่สามารถประเมินความสามารถของตนจะเลือกทางเลือกทางอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง และมีหลายครั้งที่พ่อแม่เป็นผู้เลือกอาชีพให้กับลูกเพราะลูกไม่สามารถประเมินความสามารถของตนเองได้

2. ขั้นการสำรวจ (Exploration stage) อยู่ในช่วงอายุ 15-24 ปี เป็นช่วงที่บุคคลพยายามที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพมากขึ้นเพื่อที่จะเลือกสายอาชีพ และอาชีพที่ต้องการทำ และเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการทำงาน บุคคลอายุ 15-16 ปีเป็นช่วงที่มีการพัฒนาค่านิยมของตน ซึ่งวัยรุ่นสามารถนำค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตมาประกอบการเลือกอาชีพได้ แม้ว่าพวกเขาจะไม่รู้ว่าควร

ให้นำหนักกับความสามารถ ความสนใจ และค่านิยมมากเท่าไรในการเลือกอาชีพ แต่พวกเขาก็มีโครงสร้างคร่าวๆที่จะนำไปสู่การเลือกอาชีพได้ ขั้นการสำรวจสามารถแบ่งเป็นขั้นย่อยได้ดังต่อไปนี้

2.1 ขั้นตกผลึก (Crystallizing substage) เป็นช่วงที่บุคคลแสดงเจตนาว่า ต้องการทำอาชีพอะไร และเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง และเมื่อรู้แนวทางแล้วพวกเขาจะเลือกเรียนรู้ทักษะ และหาความรู้ที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งความตระหนักรู้ในความสามารถ ความสนใจ และค่านิยมของตนเองช่วยให้บุคคลรู้แนวทางอาชีพของตน ประสบการณ์ทางการทำงาน และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นช่วยให้ทางเลือกของบุคคลแคบลง ขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลที่ต้องการเปลี่ยนสายอาชีพย้อนกลับมาพิจารณาความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง ต่อสายอาชีพใหม่อีกครั้ง

2.2 ขั้นเจาะจง (Specifying substage) ในช่วงนี้ บุคคลจะเจาะจงสายอาชีพ หรืออาชีพที่ต้องการทำ ไม่ว่าจะเลือกเรียนสาขา หรือเลือกทำงานประจำ หรืองานพิเศษเสริม (Part time) หากไม่เรียนต่อ และบางครั้งอาจจะต้องเจาะจงตำแหน่ง หรือแผนการเรียนที่แยกย่อยลงไป จากสายอาชีพที่ตนเลือก เช่น เลือกทำงานด้านสินทรัพย์ถาวร จากงานในแผนกบัญชีทั้งหมด หรือ เรียนเน้นสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ในคณะจิตวิทยา

2.3 ขั้นดำเนินการ (Implementing substage) ขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายก่อนการ เริ่มงานจริง บุคคลจะเริ่มวางแผนเป้าหมายในอนาคต โดยอาจจะเริ่มจากการแสวงหางาน ไม่ว่าจะ จากบุคคลที่รู้จัก หรือจากความช่วยเหลือจากสถาบันการศึกษา เช่น งานตลาดอาชีพ (Job Fair) หรือประกาศจากมหาวิทยาลัย ช่วงนี้เป็นช่วงที่บุคคลอาจจะเขียนประวัติส่วนตัว (Résumé) เพื่อนำไปใช้ในการสมัครงาน สมัครงาน ไปสัมภาษณ์เข้างาน และเลือกบริษัทที่จะเข้าทำงาน

3. ขั้นการสร้างหลักฐาน (Establishment stage) อยู่ในช่วงอายุ 25-45 ปี เป็นช่วงที่บุคคลลงหลักปักฐานในงานซึ่งเปรียบเสมือนเป็นการเริ่มต้นชีวิตการทำงาน สำหรับงานที่เป็นวิชาชีพ ขั้นการสร้างหลักฐานจะหมายถึงการทำงานในอาชีพหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง แต่สำหรับงาน แรงงาน ขั้นการสร้างหลักฐานหมายถึง การที่บุคคลจะลงหลักปักฐานในงานหนึ่งๆหรือในองค์กร หนึ่ง ซึ่งในขั้นนี้ ค่านิยมมีความสำคัญมากต่ออาชีพ เนื่องจากค่านิยมมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ และมีความสำคัญที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา สามารถแบ่งเป็นขั้นย่อยได้ดังต่อไปนี้

3.1 **ขั้นสร้างความมั่นคง (Stabilizing substage)** การเริ่มงานหนึ่งงานย่อมต้องมีความมั่นคงในงานนั้น คือ บุคคลต้องรู้ว่าทำงานในงานนั้นๆ เป็นเวลามากกว่า 2-3 เดือน ขั้นสร้างความมั่นคงเกี่ยวข้องกับ การลงหลักปักฐานในงาน และมีความสามารถที่จะทำงานได้ตามต้องการ เพื่อเพิ่มความมั่นใจว่าบุคคลจะสามารถทำงานในสายงานที่ตนเริ่มต้นได้ ในช่วงนี้บุคคลจะพิจารณาว่าตนเองมีทักษะเพียงพอที่จะทำงานนี้ได้ในระยะยาวหรือไม่

3.2 **ขั้นรวมเป็นหนึ่ง (Consolidating substage)** เมื่อบุคคลรู้สึกสบายใจกับงานที่ทำ เขาจะเริ่มรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับงานนั้น ซึ่งรวมถึงการที่บุคคลต้องการที่พึ่งให้กับคนอื่น และมีศักยภาพเพียงพอที่ทำให้คนอื่นไว้วางใจ บุคคลต้องการให้ทั้งหัวหน้า และลูกน้องรู้สึกว่าเขาสามารถทำงานได้ดี

3.3 **ขั้นการเลื่อนขั้น (Advancing substage)** เมื่อบุคคลรู้สึกสบายใจกับงานที่ทำแล้ว เขาจะเริ่มพิจารณาการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ขั้นนี้เกิดขึ้นได้ในทุกช่วงของขั้นการสร้างหลักฐาน แต่ปกติแล้วจะหลังจากผ่านขั้นสร้างความมั่นคง และขั้นรวมเป็นหนึ่งแล้ว ขั้นการเลื่อนขั้น รวมถึง การเปลี่ยนตำแหน่งไปสู่ตำแหน่งที่ความรับผิดชอบ และรายได้ที่สูงกว่า และบางครั้งรวมถึง อำนาจที่เพิ่มมากขึ้น บุคคลจะวางแผนที่ทำให้ตนได้เลื่อนขั้น และเพิ่มโอกาสการเลื่อนขั้นของตน เขาจะพยายามทำให้หัวหน้าได้รับรู้ว่าเขามีความสามารถในการทำงาน และสามารถรับผิดชอบภาระหน้าที่ๆ มากกว่านี้ได้

4. **ขั้นชีวิตที่มั่นคง (Maintenance stage)** อยู่ในช่วงอายุ 46-65 ปี ในช่วงนี้เป็นช่วงที่บุคคลแสวงหาความมั่นคงให้กับตำแหน่งของตนมากกว่าที่จะก้าวหน้าในหน้าที่การงาน แต่อย่างไรก็ตาม ขั้นชีวิตที่มั่นคงอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถทางกายภาพ นโยบายขององค์กร สถานะทางการเงิน และแรงจูงใจ ขั้นชีวิตที่มั่นคงสามารถแบ่งเป็นขั้นย่อยได้ดังต่อไปนี้

4.1 **ขั้นดำรงไว้ (Holding substage)** เมื่อบุคคลได้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้ว เขาจะพยายามรักษาตำแหน่งที่ได้รับ ซึ่งอาจเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในตำแหน่งที่ได้รับ หรือเป็นการตระหนักถึงกิจกรรมต่างๆ ของเพื่อนร่วมงาน ซึ่งในขั้นนี้ บุคคลอาจจะเห็นว่าการถูกบังคับให้เกษียณอายุก่อนกำหนด หรือโอกาสที่จะถูกไล่ออกเป็นการคุกคาม (Threat) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นแรงจูงใจที่ดีที่ทำให้บุคคลพยายามยึดอยู่กับตำแหน่งของตนในที่ทำงาน

4.2 **ขั้นพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (Updating substage)** ในบางสายอาชีพจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ทันสมัยกับความรู้ใหม่ๆตามสายอาชีพนั้นๆเพื่อที่บุคคลจะสามารถอยู่ในอาชีพนั้นต่อไปได้ เช่น ตามประกาศกรมทะเบียนการค้า เรื่อง กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี พ.ศ. 2543 กำหนดว่าผู้ทำบัญชีรับอนุญาตต้องมีการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ ในรอบ 3 ปีไม่ต่ำกว่า 27 ชั่วโมง และต้องเป็นกิจกรรมที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีไม่น้อยกว่า 18 ชั่วโมง และตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (ACA Code of Ethics) กล่าวว่านักจิตวิทยาการปรึกษาตระหนักในความสำคัญของความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพเพื่อที่จะเพิ่ม และรักษาระดับความเข้าใจในข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ และทางวิชาชีพในสาขาของตนอย่างเหมาะสม

4.3 **ขั้นการเปลี่ยนแปลงใหม่ (Innovating substage)** ขั้นเปลี่ยนแปลงใหม่มีความคล้ายคลึงกับขั้นพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ แต่ในขั้นเปลี่ยนแปลงใหม่จะมุ่งเน้นการสร้างสิ่งใหม่ให้กับวงการวิชาชีพของตน ซึ่งบุคคลต้องพัฒนาทักษะเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในวิชาชีพ หรือพัฒนางานของตน หรือเรียนรู้งานใหม่ แม้ว่าขั้นการเปลี่ยนแปลงใหม่ดูจะตรงข้ามกับขั้นชีวิตที่มั่นคง แต่การที่บุคคลหยุดเรียนรู้สิ่งใหม่ๆจะทำให้บุคคลไม่มีความมั่นคงในอาชีพ และอาจนำไปสู่ความถดถอยทางอาชีพ หรือการปลดจากตำแหน่งได้

5. **ขั้นความถดถอย (Decline stage)** อยู่ในช่วงอายุ 66 ปีเป็นต้นไป บุคคลที่ไม่พัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ หรือพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาทักษะจะพบว่าตนอาจจะตกงานได้แม้ว่าคนในวัยนี้เป็นวัยที่มีความสามารถทางกาย และความสามารถในการจำลอง แต่พวกเขากลับมีภูมิปัญญา (Wisdom) ที่เพิ่มพูน ซึ่งบุคคลสามารถใช้ความสามารถทางปัญญานี้เพื่อการเติบโตในอาชีพ และขณะเดียวกันก็เป็นอิสระต่อกิจกรรมอื่นๆ ขั้นความถดถอยสามารถแบ่งเป็นขั้นย่อยได้ดังต่อไปนี้

5.1 **ขั้นลดลง (Decelerating substage)** เป็นช่วงที่บุคคลลดภาระความรับผิดชอบในงาน รวมถึง การหาวิธีการทำงานที่ง่ายขึ้น หรือใช้เวลาในการทำงานน้อยลง สัญญาณที่ชี้ให้เห็นถึงการเข้าสู่ขั้นลดลงคือการหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆที่ทำงาน หรือการหลีกเลี่ยงความกดดันจากกำหนดเวลา

5.2 **ขั้นการวางแผนการเกษียณ (Retirement planning substage)** บางคนเริ่มวางแผนการเกษียณอายุล่วงหน้า แต่มีอีกหลายคนที่คิดเรื่องการเกษียณเมื่อถึงวัยเกษียณ ซึ่ง

กิจกรรมที่ในขั้นนี้คือการวางแผนทางการเงิน และกิจกรรมต่างๆหลังเกษียณ โดยอาจจะพูดคุยกับเพื่อน ที่ปรึกษา หรือบุคคลอื่นๆ บางคนหันกลับมาทำงานพิเศษเสริม (Part time) หรือทำงานอาสาสมัคร ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเป็นช่วงที่บุคคลกลับเข้าสู่ขั้นตกผลึก (Crystallizing substage) และประเมินความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนอีกครั้ง

5.3 ขั้นชีวิตวัยเกษียณ (Retirement living substage) บุคคลที่อยู่ในช่วงปลายอายุ 60 มักจะกำลังใช้ชีวิตวัยเกษียณซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงมากมายที่ทำให้งานอดิเรก บ้านและครอบครัว กิจกรรมชุมชนกลายเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่างานประจำ ปัจจัยสำคัญต่อชีวิตวัยเกษียณคือ ที่อยู่อาศัย เพื่อน และการใช้เวลาว่างในวัยเกษียณ

ขั้นพัฒนาการทางอาชีพของ Super ที่ได้กล่าวข้างต้นอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล คนเราผ่านขั้นพัฒนาการทางอาชีพในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และอาจจะไม่เรียงลำดับตามที่เสนอไว้ เนื่องจากบางคนอาจจะกลับมาประเมินแผนการทางอาชีพของตนในช่วงเวลาที่ต่างกัน และกลับเข้าไปสู่ขั้นที่แตกต่างกัน ซึ่งเมื่อบุคคลกลับมาประเมินแผนการทางอาชีพใหม่ เขาจะกลับเข้าสู่ขั้นการสำรวจ (Exploration stage) เพื่อประเมินความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเองอีกครั้ง ซึ่งการที่บุคคลกลับเข้าไปสู่ขั้นที่เคยเข้ามาก่อนหน้านี้เรียกว่า การนำกลับมาใช้ (Recycling) (Sharf, 2010)

จากแนวคิดของ Super (1953) ที่เสนอลักษณะสำคัญ 10 ประการที่ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพแต่ละทฤษฎีควรมี Super ได้สรุปหลักการและสาระสำคัญของพัฒนาการทางอาชีพดังต่อไปนี้

1. บุคคลมีความแตกต่างกันทั้งด้านความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ
2. บุคคลมีคุณสมบัติเหมาะสมกับอาชีพที่หลากหลายตามคุณลักษณะของบุคคลที่กล่าวข้างต้น
3. แต่ละอาชีพอาศัยรูปแบบคุณลักษณะด้านความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพที่หลากหลายพอที่จะให้บุคคลมากมายสามารถทำงานๆหนึ่งได้ และให้มีงานที่หลากหลายที่เหมาะสมกับบุคคลหนึ่ง

4. การเลือก และความสามารถในอาชีพ (vocational preferences and competencies) เปลี่ยนแปลงตามเวลาและประสบการณ์ซึ่งทำให้การตัดสินใจเลือกอาชีพและการปรับตัวเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง
5. กระบวนการพัฒนาการทางอาชีพมีลำดับขั้นดังนี้ ขั้นการเจริญเติบโต (Growth) ขั้นการสำรวจ (Exploration) ขั้นการสร้างหลักฐาน (Establishment) ขั้นชีวิตที่มั่นคง (Maintenance) และขั้นความถดถอย (Decline) ซึ่งสามารถแยกย่อยอีกได้เป็นขั้นเพ้อฝัน (Fantasy) ขั้นที่ยังไม่แน่นอน (Tentative) และขั้นความเป็นจริง (Realistic) ในขั้นการสำรวจ (Exploration) และขั้นทดลองปฏิบัติงาน (Trial) และขั้นมั่นคง (Stable) ในขั้นการสร้างหลักฐาน (Establishment)
6. ธรรมชาติของแบบแผนทางอาชีพของบุคคล (ระดับอาชีพที่ได้รับ ลำดับ ความถี่ และระยะเวลาของงานทดลองและงานประจำ) กำหนดโดยระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ ความสามารถปัญญา บุคลิกภาพ และโอกาสที่บุคคลได้รับ
7. บุคคลสามารถรับการแนะนำด้านพัฒนาการทางอาชีพจากการเอื้อให้เกิดการพัฒนาความสามารถ และความสนใจอย่างเต็มที่ และเพิ่มการทดสอบการอยู่กับความเป็นจริง และการพัฒนาอัตมโนทัศน์ (Self concept)
8. กระบวนการพัฒนาการทางอาชีพคือการพัฒนา และนำอัตมโนทัศน์ (Self concept) ไปใช้ ซึ่งอัตมโนทัศน์คือผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม และการประเมินว่าบทบาทแบบใดที่ตรงความต้องการของบุคคลที่มีสถานะสูงกว่าและบุคคลรอบข้าง
9. กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของบุคคล และปัจจัยทางสังคมเป็นการแสดงบทบาทแบบหนึ่ง
10. ความพอใจในงาน และในชีวิตขึ้นอยู่กับขอบเขตที่บุคคลสามารถแสดงความสามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพ และค่านิยมของตนได้อย่างเพียงพอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับสร้าง ความมั่นคงในงาน สถานการณ์ และวิถีชีวิตที่บุคคลนั้นได้ประสบในระหว่างขั้นการเจริญเติบโต (Growth) และขั้นการสำรวจ (Exploration) และเห็นว่าพอใจ และเหมาะสมกับตน

4. วุฒิภาวะทางอาชีพ (Career maturity)

Super (1955 อ้างถึงใน Nimkuntod, 1977) ได้ให้นิยามวุฒิภาวะทางอาชีพ (Career maturity) ว่าเป็นระดับขั้นของพัฒนาการ (Degree of development) ซึ่งหมายถึงจุดที่บุคคลได้บรรลุในภาวะความต่อเนื่องของพัฒนาการทางอาชีพตั้งแต่ขั้นการสำรวจถึงขั้นความถดถอย

วุฒิภาวะทางอาชีพสามารถประเมินได้ 2 วิธี คือ ประเมินวุฒิภาวะทางอาชีพจากขั้นพัฒนาการทางอาชีพที่บุคคลนั้นอยู่ และประเมินวุฒิภาวะทางอาชีพโดยการเปรียบเทียบพฤติกรรมของบุคคลนั้นที่กระทำในภารกิจทางพัฒนาการทางอาชีพ (Vocational developmental tasks) ต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่น ขั้นภารกิจทางพัฒนาการทางอาชีพที่บุคคลได้ทำสำเร็จเป็นตัวชี้วัดวุฒิภาวะทางอาชีพอย่างหนึ่ง ซึ่งตำแหน่งที่แสดงวุฒิภาวะทางอาชีพนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลที่ใช้ในการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพ (Zunker, 1998)

ในการศึกษาวุฒิภาวะทางอาชีพ Super ได้ทำศึกษาเชิงลึกในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นโดยติดตามกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่วัยรุ่นไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ งานวิจัยมุ่งศึกษาความพร้อมของบุคคลในการตัดสินใจเลือกทางเลือกอาชีพที่เหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (Ninth-grade boys) ยังไม่สามารถไปถึงระดับความเข้าใจในโลกของอาชีพ หรือความเข้าใจในตนเองเพียงพอที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม Super และ Overstreet (1960; Osipow, 1973) เสนอองค์ประกอบ 5 ประการของวุฒิภาวะทางอาชีพ (Five dimensions of vocational maturity) ดังนี้

1. ความมุ่งหวังต่อทางเลือกด้านอาชีพ (Orientation to career choice) คือ การใส่ใจในตัวเลือกทางอาชีพ และการใช้ข้อมูลทางอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพในการเลือกอาชีพของตน
2. ข้อมูล และการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพที่เลือก (Information and planning about a preferred occupation) คือ ข้อมูลที่ชี้แจงความชัดเจนเกี่ยวกับอาชีพที่บุคคลที่พึงพอใจ การวางแผนมีความชัดเจนทางอาชีพ และขอบเขตการวางแผนทางอาชีพ
3. ความคงเส้นคงวาต่อการเลือกอาชีพ (Consistency of vocational preference) คือความมั่นคงต่ออาชีพที่พอใจทั้งในด้านสาขาอาชีพ (Field) ตำแหน่ง (Level) และทั้งสองอย่างรวมกัน

4. การตกผลึกของลักษณะของตน (Crystallization of trait) คือ ระดับของรูปแบบความสนใจในอาชีพ วุฒิภาวะทางความสนใจ (Interest maturity) ความชอบในงาน ระดับของรูปแบบค่านิยมต่องาน ขอบเขตของการพุดคุยเรื่องผลประโยชน์ที่ได้จากงาน การยอมรับในการรับผิดชอบต่อทางเลือกและการวางแผนทางอาชีพ และความเป็นอิสระทางอาชีพ

5. การไตร่ตรองในการเลือกอาชีพ (Wisdom of vocational preference) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถและทางเลือก ความสนใจที่วัดได้และทางเลือก ความสนใจที่วัดได้และทางเลือกแบบเพื่อฝัน ระดับการงานจากความสนใจที่วัดได้และระดับการงานจากทางเลือก และการเข้าถึงอาชีพที่เลือกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม

เนื่องจากวุฒิภาวะทางอาชีพมีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพเป็นอย่างมาก ความหมายของวุฒิภาวะทางอาชีพโดยทั่วไปจึงหมายถึง ความพร้อมของบุคคลในการเลือกอาชีพ (Sharf, 2010; Super & Kidd, 1979)

แนวคิดเรื่องพัฒนาการทางอาชีพของ Ginzberg

Ginzberg (1966 อ้างถึงในพูลศักดิ์ บุญสาส์, 2522) กล่าวถึงการเลือกอาชีพว่าเป็นกระบวนการของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต ไม่ใช่การตัดสินใจเพียงครั้งเดียว แต่เป็นกระบวนการตัดสินใจที่เป็นลำดับติดต่อกันไป แต่ละขั้นของกระบวนการมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของอายุแต่ละบุคคลซึ่งกาลเวลาเหล่านี้จะไม่ย้อนกลับไปอีก เมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วก็ย้อนกลับไม่ได้ การเลือกเป็นกระบวนการที่มุ่งไปสู่กาลข้างหน้าและจะสิ้นสุดลงด้วยการประนีประนอมระหว่างความสนใจ ความต้องการของตนเอง กับความเป็นจริง ดังนั้นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลือกอาชีพตามทฤษฎีนี้จึงมี 3 ประการคือ

1. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการตัดสินใจ (Process)
2. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่ไม่ย้อนกลับ (Irreversible)
3. การตัดสินใจเลือกจะต้องมีการประนีประนอม(Compromise)ระหว่างความสนใจ ความสามารถ ค่านิยม และความเป็นจริงของสภาพแวดล้อม

Ginzberg (Sharf, 2006) แบ่งช่วงการเลือกอาชีพแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

1. ระยะเวลาความคิดฝัน (Fantasy Period) อยู่ในช่วงอายุ 0-11 ปี การเลือกอาชีพระยะนี้เป็นกระบวนการแบบเพื่อฝันเกี่ยวกับอาชีพ เด็กจะเล่น และจินตนาการเกี่ยวกับอาชีพที่ตนอยากเป็นโดยไม่ได้คำนึงปัจจัยอื่นๆ เช่น ความสามารถ ความสนใจ

2. ระยะเวลาทดลอง (Tentative Period) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11-17ปี การเลือกอาชีพในระยะนี้แสดงถึงความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับปัญหาของการตัดสินใจในอนาคต คำนึงถึงอนาคตมากกว่าปัจจุบัน และเป็นการเลือกที่ยืดองค์ประกอบเกี่ยวกับตนเอง ทั้งความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง แบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นความสนใจ (Interest Stage) ช่วงอายุ 11 ปี การเลือกในขั้นนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและสิ่งที่เด็กจะเลิกความคิดที่เพื่อฝันเกี่ยวกับอาชีพของตน

2.2 ขั้นพิจารณาความสามารถ (Capacity stage) ช่วงอายุ 13-14 ปี บุคคลจะประเมินความสามารถของตนเองในการเลือกอาชีพด้วย

2.3 ขั้นคำนึงถึงค่านิยม (Value stage) ช่วงอายุ 15-16 ปี บุคคลจะนำค่านิยมและจุดมุ่งหมายของตนร่วมกับปัจจัยข้างต้นมาประกอบในการเลือกอาชีพ

2.4 ขั้นการเปลี่ยนแปลง (Transition stage) ช่วงอายุ 17-18 ปี บุคคลจะพิจารณาทางเลือกทางอาชีพจากข้อเท็จจริงและตัดสินใจโดยคำนึงถึงโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจ

3. ระยะเวลาเลือกที่สมจริง (Realistic Period) อยู่ในช่วงระหว่าง 17 ปี ถึงวัยผู้ใหญ่ ระยะนี้บุคคลจะยอมรับเอาความจริงในสิ่งแวดล้อมเข้ามาเมื่อมีอิทธิพลต่อการเลือก การเลือกจะเป็นไปแบบประนีประนอมระหว่างความต้องการของตนเองกับโอกาสที่จะเป็นไปได้ ซึ่งแบ่งขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

3.1 ขั้นการสำรวจตนเอง (Exploration stage) เป็นการสำรวจทางเลือกที่แคบลงมา

3.2 ขั้นตัดสินใจแน่นอน (Crystallization stage) อายุประมาณ 20 ปี บุคคลจะเลือกวิชาหลักที่จะศึกษา และผูกมัดตนเองกับวิชานั้นๆ

3.3 ขั้นแสวงหาความชำนาญ (Specification stage) เป็นช่วงที่เลือกอาชีพใด อาชีพหนึ่งโดยเพิ่มความรู้และประสบการณ์ของตนเองผ่านการเรียนรู้และฝึกฝน ถ้าปรากฏว่าไม่พอใจ กับงานที่เลือกก็จะเข้าไปรับการฝึกในงานด้านอื่นๆ

2. พัฒนาการทางปัญญาในช่วงวัยรุ่น (Adolescent cognitive development)

วัยรุ่นเป็นวัยที่ประสบกับการเปลี่ยนแปลงมากมายทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพมากที่สุดคือพัฒนาการทางปัญญาของวัยรุ่นที่ส่งผลกระทบต่อระบบความคิดของวัยรุ่นที่แตกต่างจากวัยเด็กเป็นอย่างมาก

พัฒนาการทางปัญญาในช่วงวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่เปลี่ยนจากเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่ และเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงมากมาย Collins และ Kuczaj (1991) อธิบายการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นเป็น 3 ด้าน คือ 1. ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย 2. การเปลี่ยนแปลงวิธีการตอบสนองต่อความต้องการของคนรอบข้าง 3. ความสามารถในการคิดและการใช้เหตุผล และนักคิดอีกส่วนหนึ่งได้จำแนกพัฒนาการของวัยรุ่นไว้ 4 ด้าน คือ พัฒนาการทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางความคิด ซึ่งจะเห็นได้ว่าพัฒนาการทางปัญญาเป็นหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงสำคัญจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540)

ในช่วงวัยเด็ก เด็กจะคิดและใช้เหตุผลกับสิ่งที่อยู่ในปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากวัยรุ่นที่พร้อมที่จะจินตนาการถึงความเป็นไปได้ต่างๆ (Collins & Kuczaj, 1991; Steinberg, 1999) Piaget ได้สรุปพัฒนาการทางปัญญาของมนุษย์ว่ามีทั้งหมด 4 ขั้นคือ Sensorimotor stage (อายุ 0-2 ปี), Preoperational stage (อายุ 2-6 ปี), “ปฏิบัติการด้านรูปธรรม” Concrete operations (อายุ 6-11 ปี) และ “ปฏิบัติการด้านนามธรรม” (Formal operations) (อายุ 11 ปีขึ้นไป) (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540; เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2550) ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายหลังจากที่เด็กได้ผ่านพัฒนาการทางปัญญาทั้ง 3 ขั้นต้น

หัวใจสำคัญของปฏิบัติการด้านนามธรรม (Formal thought) ที่ทำให้ความคิดของวัยรุ่นแตกต่างจากวัยเด็ก คือระบบนามธรรมของประโยคตรรกวิทยา (Propositional logic) ซึ่งเป็นระบบความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีตรรกะ ระบบความคิดแบบนี้ช่วยให้เด็กคิดถึงหลายๆด้านได้ในเวลาเดียวกัน อีกทั้งยังสามารถคิดตามทฤษฎีและเรื่องนามธรรมได้ โดยไม่จำกัดเพียงความคิดที่อยู่ในความเป็นจริง และยังสามารถคิดถึงตัวเลือกต่างๆตามความเป็นจริงตามหลักตรรกะได้อีกด้วย

ระบบนามธรรมของประโยคตรรกวิทยาเป็นพื้นฐานของการคิดหาเหตุผลเชิงนามธรรมซึ่งทำให้บุคคลสามารถคิดเรื่องนามธรรม เรื่องจินตนาการ และเรื่องที่ซับซ้อนเหมือนกับตอนที่คิดถึงเรื่องที่เป็นรูปธรรมได้ อย่างไรก็ตามวัยรุ่นไม่จำเป็นต้องตระหนักถึงตรรกะที่อยู่เบื้องหลังการคิดของตน แต่ก็สามารถที่จะใช้ความคิดเชิงนามธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พัฒนาการของปฏิบัติการด้านนามธรรม (Formal thought) มี 2 ลำดับคือ ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นจะคิดเป็นนามธรรมได้ในบางเวลา และในบางเรื่อง ซึ่งการคิดแบบปฏิบัติการด้านนามธรรม (Formal thought) จะผสมผสาน และรวมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการคิดได้อย่างเต็มที่ ในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง หรือวัยรุ่นตอนปลาย อย่างไรก็ตาม ความคิดของวัยรุ่นยังแตกต่างจากความคิดระดับปฏิบัติการด้านนามธรรม (Formal operations) ของผู้สูงวัยกว่าในเชิงประสบการณ์ คุณภาพ และความชำนาญ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540)

ความสนใจใคร่รู้จักตัวเองเป็นลักษณะธรรมชาติของพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่ระยะวัยทารกตอนปลาย ซึ่งเป็นกระบวนการที่สืบเนื่องไปตลอดชีวิต (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) การมีเอกลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal identity) ของวัยรุ่นคือการมีผลรวมของทุกอย่างที่บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและบทบาทต่างๆ ซึ่งผสมผสานกันทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่แสดงถึงความสามารถ ความสนใจ เจตคติ และอิทธิพลต่อผู้อื่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องเลือกหาอาชีพจึงมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย และเอาแน่ไม่ได้ (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2550) ดังนั้นเอกลักษณ์ส่วนบุคคลของวัยรุ่นที่วัยรุ่นได้พัฒนาขึ้นมาจากการพิจารณาของผิวดวงถูกเป็นเวลายาวนานจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพตามแนวคิดเรื่องพัฒนาการทางอาชีพของ Super ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

3. การตัดสินใจ และการให้เหตุผล (Decision making and reasoning)

ปัจจุบันโลกแห่งอาชีพมีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นซึ่งทำให้บุคคลหนึ่งเปลี่ยนงานมากขึ้น คุณภาพของการตัดสินใจทางอาชีพส่งผลต่อทั้งตัวบุคคลและสังคม การตัดสินใจทางอาชีพจึงกลายเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน (Gati, Krausz, & Osipow, 1996) ตามปกติแล้ว บุคคลจะทำการตัดสินใจทางอาชีพด้วยการรวบรวมข้อมูลและพิจารณาข้อมูลเหล่านั้นก่อนที่ตัดสินใจ (Singh & Greenhaus, 2004) การตัดสินใจบางครั้งก็ก่อให้เกิดความเครียด และสร้างปัญหาให้กับชีวิต (Germeijs & Boeck, 2002) การสามารถตัดสินใจไม่ได้ไม่เกี่ยวข้องกับที่ไม่สามารถตัดสินใจ (Indecisiveness) เพราะคนที่ไม่สามารถตัดสินใจได้จะไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องใดๆได้เลยแม้ว่า

จะมีเงื่อนไขอย่างอื่นพร้อม แต่การตัดสินใจไม่ได้นำไปใช้เป็นกรณีไป ไม่ได้ครอบคลุมทุกกรณี เหมือนกับการไม่สามารถตัดสินใจได้

ทฤษฎีการตัดสินใจ

การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการ คือ เป็นลำดับของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กันมากกว่าที่จะเป็นการกระทำที่แยกกันอย่างชัดเจน ซึ่งการเลือกอาชีพเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในทิศทางที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และมีการเฉพาะเจาะจงเพิ่มมากขึ้น (Super & Overstreet, 1960)

การตัดสินใจเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์กระทำอยู่ตลอดเวลา โดยที่เป้าหมายของการตัดสินใจคือการเลือกหนึ่งตัวเลือกจากทางเลือกที่หลากหลายหรือการประเมินโอกาสต่างๆ (Sternberg, 2003)

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการให้การปรึกษาทางอาชีพ (Career counseling) มีมากมาย เช่น ทฤษฎีแบบวิเคราะห์ลักษณะบุคคลและองค์ประกอบ (Trait-and-factor) ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ และทฤษฎีที่เฉพาะเจาะจงในเรื่องต่างๆในการให้การปรึกษาทางอาชีพ ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้ล้วนเห็นการตัดสินใจทางอาชีพเป็นส่วนสำคัญของการเลือกอาชีพ และพัฒนาการทางอาชีพ แต่ทฤษฎีส่วนใหญ่กลับไม่ได้ให้ความสนใจต่อกระบวนการตัดสินใจของบุคคล (Isaacson & Brown, 1993)

ทฤษฎีการตัดสินใจสามารถแบ่งเป็นสองลักษณะคือ เชิงบรรทัดฐาน (Normative) และเชิงพรรณนา (Descriptive) ซึ่งทฤษฎีการตัดสินใจที่เป็นแบบเชิงบรรทัดฐานจะระบุว่าบุคคลควรจะทำตัดสินใจอย่างไร ส่วนทฤษฎีการตัดสินใจที่เป็นแบบเชิงพรรณนาจะกล่าวถึงการตัดสินใจของบุคคลตามความเป็นจริงในสถานการณ์ที่ซับซ้อนมากกว่าที่จะอธิบายว่าบุคคลควรตัดสินใจอย่างไร (Daft, 2003)

ทฤษฎีแรกๆที่อธิบายการตัดสินใจของคนคือทฤษฎีการตัดสินใจแบบดั้งเดิม (Classical decision theory) ซึ่งพัฒนาและปรับปรุงโดยนักเศรษฐศาสตร์ นักสถิติ และนักปรัชญา ซึ่งไม่ใช่ นักจิตวิทยา ตามทฤษฎีนี้พบว่าผู้ที่ตัดสินใจมี 3 คุณลักษณะต่อไปนี้ 1) ได้รับรู้ทางเลือกทุกทางที่เป็นไปได้ และผลทั้งหมดของทางเลือกเหล่านั้น 2) สามารถประเมินความแตกต่างระหว่างทางเลือกต่างๆได้ แม้ว่าความแตกต่างนั้นจะเล็กน้อยเพียงใด 3) ใช้เหตุผลอย่างเต็มที่ในการเลือกทางเลือกใดก็ตาม

ต่อมา นักคิดได้ตระหนักว่าไม่ใช่ทุกคนที่จะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดเสมอไป และตัวเลือกที่ดีที่สุดนั้นไม่ได้มีเพียงสิ่งเดียว เนื่องจากแต่ละคนย่อมมีความคิด เจตคติ และความเชื่อที่ต่างกันซึ่งทำให้เกิดทฤษฎีผลประโยชน์ที่คาดหวังของแต่ละบุคคล (Subjective expected utility theory) ที่เห็นว่าการมุ่งหมายของการกระทำของบุคคลคือการที่เพิ่มความสุขให้มากที่สุดและลดความทุกข์ให้ให้น้อยที่สุด (Maximize pleasure and minimize pain) ซึ่งแต่ละบุคคลจะคำนวณประโยชน์ตามความคิดส่วนตัว (Subjective utility) และความเป็นไปได้ตามความคิดส่วนตัว (Subjective probability) ซึ่งแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นในแต่ละตัวเลือกที่แตกต่างกัน ตามทฤษฎีนี้พบว่าบุคคลจะค้นหาทางเลือกที่มีเหตุผลที่ดีตามปัจจัยพื้นฐานต่อไปนี้ 1) พิจารณาทางเลือกทุกทางที่เป็นไปได้ และอาจจะรวมถึงทางเลือกที่ไม่สามารถคาดเดาได้ 2) การใช้ข้อมูลปริมาณมากที่สุดที่มี โดยที่อาจจะขาดข้อมูลบางส่วนไป 3) มีความระมัดระวังในการให้น้ำหนักถึงข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือก 4) คิดคำนวณอย่างระมัดระวังถึงความเป็นไปได้ของผลลัพธ์ต่างๆ โดยที่รู้ว่าไม่สามารถรู้ได้ถึงความแน่นอน 5) การใช้เหตุผลที่ดีในระดับที่มากที่สุด โดยที่ได้พิจารณาปัจจัยต่างๆ ข้างต้นแล้ว แม้ว่าทฤษฎีนี้จะรวมการคิดที่ผสมความคิดเห็นส่วนตัวไปแล้ว แต่ก็ค้นพบว่าการตัดสินใจของมนุษย์นั้นซับซ้อนมากกว่าทฤษฎีนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทฤษฎีการตัดสินใจแบบดั้งเดิม (Classical Decision Theory) ใช้กลยุทธ์การเลือกตัวเลือกให้ดีที่สุด (Optimizing strategy) ซึ่งเป็นวิธีถ้าพูดกันในทฤษฎีแล้วควรนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม การที่จะสามารถรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลที่มากมายย่อมอาศัยเวลา ความพยายาม และเงินเป็นจำนวนมาก (Janis & Mann, 1977) ซึ่งในเวลาจำกัดอาจจะทำให้ไม่สามารถพิจารณาทางเลือกต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และอาจจะทำให้เลือกตัวเลือกที่ให้ผลประโยชน์ที่ด้อยลงมาได้

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 1950 นักจิตวิทยาบางคนเริ่มที่จะไม่เห็นด้วยความคิดของการมีเหตุผลที่ไร้ขีดจำกัด (Unlimited rationality) คือไม่เพียงแต่มนุษย์จะไม่เลือกทางเลือกที่สมบูรณ์แบบที่สุดเสมอ และมักจะใช้ความคิดเห็นของตนเองในการพิจารณาทางเลือกต่างๆ เท่านั้น แต่มนุษย์ยังไม่ได้มีเหตุผลที่สมบูรณ์ และไร้ขีดจำกัด Simon (1957) เชื่อว่ามนุษย์ไม่ใช่ไม่มีเหตุผล แต่มักจะมีเหตุผลที่จำกัด (Bounded rationality) ซึ่งหมายความว่าคนเรามักจะมีเหตุผลโดยที่มีข้อจำกัดอยู่

Simon (1976) เสนอว่ามนุษย์ใช้กลยุทธ์ในการตัดสินใจที่เรียกว่า “การพึงพอใจ” (Satisficing) มากกว่าการเลือกตัวเลือกที่ดีที่สุด (Maximizing) ซึ่งหมายความว่ามนุษย์จะไม่ได้

พิจารณาทางเลือกต่างๆที่มีอยู่ทั้งหมดอย่างรอบคอบเพื่อที่จะหาทางเลือกที่ดีที่สุด แต่มนุษย์จะพิจารณาทางเลือกทีละทาง และจะเลือกทางเลือกที่น่าพึงพอใจ หรือที่ดีพอ (Good enough) ที่จะยอมรับได้ทันทีที่ได้เจอและพิจารณาทางเลือกนั้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามนุษย์จะพิจารณาจำนวนทางเลือกที่น้อยที่สุด และเลือกทางเลือกทันทีเมื่อตนพอใจหรือเพียงพอกับความต้องการของตนเอง เช่น นักเรียนปริญญาโทจะไม่พิจารณาหัวข้อวิทยานิพนธ์ทั้งหมดที่มีอยู่บนโลกใบนี้อย่างรอบคอบเพื่อหาหัวข้อที่ดีที่สุด แต่จะค่อยๆดูไปที่ละหัวข้อและจะเลือกหัวข้อที่ตนพอใจทันทีที่พบ

ในคริสต์ศตวรรษที่ 1970 Amos Tversky (1972 อ้างถึงใน Sternberg, 2003) ได้เสนอแนวคิดตาม Simon ว่ามนุษย์จะใช้กลยุทธ์การตัดสินใจที่แตกต่างเมื่อมีทางเลือกที่มากเกินไปที่จะพิจารณาได้ ซึ่งเรียกกลยุทธ์นี้ว่า “การตัดตัวเลือกโดยเกณฑ์” (Elimination by aspects) ซึ่งเสนอว่ามนุษย์จะให้ความสนใจกับหนึ่งลักษณะของตัวเลือกต่างๆ และตั้งเกณฑ์ที่ต่ำที่สุดของลักษณะนั้นและใช้เกณฑ์นั้นในการตัดตัวเลือกที่ไม่ถึงเกณฑ์ออกไป และสำหรับตัวเลือกที่เหลือก็จะมีเกณฑ์ที่สองที่เอาไว้คัดเลือกต่อไป และทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆจนเหลือตัวเลือกเพียงตัวเดียว

นักจิตวิทยาการปรึกษาพบกับปัญหาสำคัญในการให้การปรึกษาแก่บุคคลที่อยู่ระหว่างการตัดสินใจเนื่องจากไม่มีแนวคิดใดเป็นทฤษฎีที่สามารถปรับใช้ได้กับทุกคนในวงกว้าง แต่ละแนวคิดต่างเหมาะกับบุคคลที่แตกต่างกันไป ซึ่งผู้ให้การปรึกษาจำเป็นต้องเลือกแนวคิดที่เหมาะสมที่สุดให้กับผู้รับบริการแต่ละคน (Isaacson & Brown, 1993)

ขั้นตอนการตัดสินใจ

ทฤษฎีการตัดสินใจได้พัฒนา และปรับปรุงโดยนักเศรษฐศาสตร์ นักสถิติ และนักธุรกิจซึ่งจะเป็นการคิดคำนวณผลประโยชน์ที่ได้ และค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียในรูปของเงิน และการประเมินโอกาสต่างๆ แนวคิดเรื่องกระบวนการตัดสินใจในสาขาวิชาจิตวิทยาส่วนใหญ่เป็นการอธิบายวิธีการตัดสินใจ หรือเลือกตัวเลือกมากกว่าที่จะอธิบายขั้นตอนการตัดสินใจ ดังนั้น ขั้นตอนการตัดสินใจ หรือกระบวนการตัดสินใจส่วนใหญ่จึงนำมาจากแนวคิดด้านการบริหาร

ไม่ว่าการตัดสินใจแต่ละครั้งจะอยู่ในรูปแบบทฤษฎีใด หรือเป็นการตัดสินใจในเรื่องใด การตัดสินใจที่มีประสิทธิผลย่อมมีขั้นตอนที่ชัดเจน 6 ขั้น (Daft, 2003) ดังนี้

1. การรับรู้ในความต้องการของการตัดสินใจ (Recognition of Decision Requirement) คือการตระหนักรู้ในปัญหา หรือโอกาสที่มี ซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นเรื่องยากเนื่องจากต้องรวบรวมข้อมูลต่างๆมาเพื่อให้รู้ว่าปัญหา หรือโอกาสที่มีคืออะไร
2. วินิจฉัยและการวิเคราะห์สาเหตุ (Diagnosis and Analysis of Causes) เป็นขั้นที่บุคคลวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ซึ่งการที่บุคคลมุ่งสู่การสร้างทางเลือกโดยที่ไม่เข้าใจในสาเหตุของปัญหาเป็นสิ่งที่ผิด
3. การสร้างทางเลือก (Development of Alternatives) คือการหาทางเลือกที่เป็นไปได้ที่ตรงตามความต้องการ และสามารถแก้ปัญหาที่ต้นเหตุได้
4. การเลือกทางเลือกที่ต้องการ (Selection of Desired Alternative) คือเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดจากทางเลือกต่างๆที่เป็นไปได้ ซึ่งการเลือกทางเลือกอาจจะอยู่ในรูปแบบหนึ่งของทฤษฎีการตัดสินใจที่กล่าวไว้ข้างต้น
5. การนำทางเลือกที่เลือกไปใช้ (Implementation of Chosen Alternative) คือ การนำทางเลือกไปใช้จริง ซึ่งความสำเร็จจากการตัดสินใจหนึ่งครั้งขึ้นอยู่กับ การนำทางเลือกที่ได้เลือกไปใช้จริง
6. การประเมินผล และคำตอบรับ (Evaluation and Feedback) คือ การที่บุคคลประเมินว่าทางเลือกที่ได้เลือกได้ถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลตรงตามเป้าหมายหรือไม่ ส่วนคำตอบรับเป็นสิ่งที่กำหนดว่าต้องตัดสินใจอีกครั้งใหม่หรือไม่

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการตัดสินใจที่นำมาจากแนวคิดด้านธุรกิจมีความคล้ายคลึงกับพัฒนาการทางอาชีพของ Super

รูปแบบการตัดสินใจเลือกอาชีพของ Hilton

Hilton (1962) ทำงานวิจัยให้กับ Educational Testing Service (ETS) ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่พัฒนา จัดการ และตรวจผลคะแนนให้กับแบบทดสอบมากมาย เช่น TOEFL® และ TOEIC® ETS เขามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทั่วโลกจากการทำวิจัยต่างๆมากมาย Hilton ได้ทำการสำรวจทฤษฎี และแนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางอาชีพในสาขาวิชาจิตวิทยา และได้สรุปรูปแบบการตัดสินใจเลือกอาชีพโดยแบ่งเป็น 5 รูปแบบดังต่อไปนี้

1. รูปแบบจับคู่คุณลักษณะ (The Attribute-Matching Model) เป็นรูปแบบที่ Hilton (1962) สรุปมาจากทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะบุคคลและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อม (Trait-and-factor) ของ Super และ Bachrach (1957 อ้างถึงใน Hilton, 1962) ซึ่งเสนอว่าบุคคลประเมินคุณลักษณะของตนเอง และคุณลักษณะที่จำเป็นในการประสบความสำเร็จในอาชีพต่างๆเพื่อเลือกอาชีพที่ใช้คุณลักษณะที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของตนเองมากที่สุด

2. รูปแบบการลดความต้องการ (The Need-Reduction Model) เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพเสนอว่าบุคคลจะหาอาชีพที่สามารถเติมเต็มความต้องการของตนเอง ซึ่งในกระบวนการการเลือกอาชีพแบบรู้ตัว บุคคลจะประเมินความต้องการ และประมาณค่าที่จะได้จากทางเลือกทางอาชีพ เช่น นักเรียนอาจจะสนใจอาชีพครูเนื่องจากมีความต้องการดูแลคนที่อายุน้อยกว่า

3. รูปแบบผลประโยชน์ที่เป็นไปได้ (The Probable Gain Model) เป็นรูปแบบที่มาจากพฤติกรรมการใช้เหตุผลในเศรษฐศาสตร์ โดยที่บุคคลจะเลือกทางเลือกทางอาชีพที่เพิ่มผลประโยชน์ให้ตนมากที่สุด และลดความสูญเสียของตนให้น้อยที่สุด

4. รูปแบบโครงสร้างทางสังคม (The Social Structure Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการเคลื่อนที่ของแรงงาน (mobility) และข้อจำกัดจากโครงสร้างทางสังคมที่บุคคลอยู่ ตามแนวคิดด้านสังคมศาสตร์ การตัดสินใจเลือกอาชีพประกอบด้วยสมมติฐานสำคัญสองข้อ คือ มีความเป็นไปได้สูงที่จะเกิดผลลัพธ์ตามทางเลือกทางอาชีพ และทางเลือกทางอาชีพมีจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่อยู่ในชนกลุ่มน้อย (minority) ดังนั้น การตัดสินใจเลือกอาชีพจากทางเลือกที่มากมายจึงไม่เป็นปัญหา

5. รูปแบบการดำเนินการกับข้อมูลที่ซับซ้อน (The Complex Information Processing Model) เป็นรูปแบบที่อ้างถึงแนวคิดของ Simon (1955 อ้างถึงใน Hilton, 1962) ที่แย้งกับทฤษฎีการตัดสินใจแบบดั้งเดิม (Classical Decision Theory) ว่าเนื่องจากบุคคลมีทางเลือกที่มากมาย และมีความสามารถที่จำกัดในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ดังนั้น บุคคลจึงเพียงเลือกตัวเลือกที่ให้ผลลัพธ์ที่พึงพอใจมากกว่าที่จะประเมินทุกทางเลือกและเลือกทางที่ดีที่สุด

โมเดลการตัดสินใจทางอาชีพ (Career Decision-Making Model) ของ Harren

Harren (1979) นิยามโมเดลการตัดสินใจทางอาชีพว่าเป็น คำอธิบายของกระบวนการทางจิตซึ่งบุคคลจัดการข้อมูล พิจารณาตัวเลือก และทำการผูกมัดกับการกระทำหนึ่ง ซึ่งต่างจากพัฒนาการทางอาชีพที่มีขอบเขตที่กว้าง และมุ่งความสนใจไปที่ลักษณะของผู้ตัดสินใจ และภารกิจทางพัฒนาการทางอาชีพ (Career developmental tasks) และให้ความสนใจกับกระบวนการภายในทางจิตที่ช่วยให้บรรลุภารกิจทางพัฒนาการทางอาชีพเหล่านั้นน้อย ความแตกต่างของกระบวนการตัดสินใจขึ้นอยู่กับลักษณะของการตัดสินใจ บุคลิกภาพ และระดับของวุฒิภาวะของบุคคล

โมเดลการตัดสินใจทางอาชีพของ Harren ถูกนำไปทดสอบความมีประสิทธิภาพในงานวิจัยอย่างแพร่หลาย โมเดลนี้ประกอบไปด้วยกระบวนการ (Process) ลักษณะเฉพาะ (Characteristic) ภารกิจ (Task) และ สภาวะ (Condition)

1. กระบวนการ (Process)

กระบวนการตัดสินใจทางอาชีพเป็นส่วนสำคัญในโมเดลการตัดสินใจทางอาชีพ บุคคลจะข้ามผ่านกระบวนการที่ละขั้นในการตัดสินใจหนึ่งๆ ซึ่งแต่ละขั้นจะมีปัญหา และพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปในการแก้ปัญหาเหล่านี้

1.1 ขั้นตระหนักรู้ (Awareness) เป็นขั้นที่บุคคลพิจารณาตัวตนต่อสถานการณ์ (Self-in-situation) หมายถึง การพิจารณาผลกระทบของการกระทำในปัจจุบัน การตระหนักรู้ในระดับความสำเร็จ และความพอใจซึ่งเป็นผลมาจากการตัดสินใจครั้งก่อน ระดับความมั่นใจในการตัดสินใจ และระดับความกดดันจากสภาพแวดล้อมต่อการตัดสินใจ ในขั้นนี้ บุคคลตระหนักถึงปัจจุบัน และรวมส่วนของอดีต และอนาคตเข้าไปด้วย เมื่อบุคคลมีความไม่พอใจ หรือความเครียด

ที่เกิดจากการพิจารณาตนเอง และบุคคลตระหนักถึงความต้องการที่จะสำรวจทางเลือกต่างๆ บุคคลจะก้าวไปสู่ขั้นวางแผน

1.2 ขั้นวางแผน (Planning) ประกอบไปด้วยกระบวนการเพิ่ม-ลดที่สลับเปลี่ยนไปมา ระหว่างกระบวนการสำรวจและการตกลึก (An alternating expanding and narrowing process of exploration and crytalization) การเพิ่มในขั้นการสำรวจ คือการหาข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจและอัตมโนทัศน์ด้านอาชีพ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปประมวลพร้อมกับข้อมูลส่วนตัว ขณะที่กระบวนการลดทอนตัวเลือกของการตกลึกเริ่มขึ้น บุคคลอาจต้องการข้อมูลเพิ่มเติม หรือ ต้องการเกณฑ์ที่ชัดเจนขึ้น กระบวนการนี้จะดำเนินไปจนกระทั่งบุคคลเริ่มที่จะมีตัวเลือกที่แน่ชัด และก้าวไปสู่ขั้นการผูกมัด

1.3 ขั้นผูกมัด (Commitment) ขั้นแรก การผูกมัดเป็นความเชื่อส่วนตัว ซึ่งผันเป็น กระบวนการทดลองทางเลือกของตนกับคนอื่นเพื่อหาคำตอบรับ (Feedback) เริ่มจากการที่บุคคล ประกาศความตั้งใจของตนเอง และถ้าการตอบรับเป็นไปในทางที่ดี ความมั่นใจในทางเลือกก็จะ เพิ่มมากขึ้น ขั้นที่สองคือเกิดความมุ่งมั่นต่ออนาคตทำให้มีการวางแผนที่มีขั้นตอนชัดเจน แผน ฉุกเฉิน และการตระหนักถึงความต้องการ และการค้นหาข้อมูลโดยละเอียดเพื่อนำไปใช้ในการ ตัดสินใจ หลังจากนั้นจึงนำไปสู่กระบวนการสนับสนุน (Bolstering) เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับ ความถูกต้องของตัวเลือกที่ได้เลือกไปด้วยการทำให้ข้อดีของตัวเลือก และข้อเสียของทางเลือกที่ ไม่ได้ถูกเลือกเกินความเป็นจริง การก้าวข้ามไปสู่ขั้นนำไปปฏิบัติจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีกระบวนการ ปิด (Closure) ซึ่งคือการบูรณาการระหว่างทางเลือกกับระบบอัตมโนทัศน์ การลดทอนสิ่งรบกวน หลังจากการเลือก และการลดความเครียดโดยการตระหนักถึงวัตถุประสงค์ที่บุคคลมีในการนำ ทางเลือกนั้นไปใช้และการวางแผนเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน

1.4 ขั้นนำไปปฏิบัติ (Implementation) ก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นนำไปปฏิบัติจะมี เหตุการณ์แวดล้อมที่นำไปสู่การนำเอาทางเลือกไปใช้ เช่น เมื่อบุคคลต้องไปเข้าเรียนมหาวิทยาลัย เป็นต้น บุคคลจะพบกับความเป็นจริงของผลจากขั้นผูกมัดซึ่งคือ ความเป็นไปได้ (Probability) หมายถึง ความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้น และ คุณค่า (Value) หมายถึง ความสำคัญต่อผู้ ตัดสินใจ การตัดสินใจอาจจะไม่ได้ถูกนำไปใช้เพราะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางความเป็นไปได้ ส่วน คุณค่าประกอบด้วยผลสำเร็จ (Success outcomes) และความพอใจส่วนบุคคล (Satisfaction outcomes) ความสำเร็จนี้คือการที่คนอื่น ๆ ยอมรับ เคารพ และเห็นคุณค่าในตัวบุคคล และยอมรับ

ในสิ่งที่บุคคลได้ทำ ซึ่งออกมาในรูปของรางวัลที่เป็นรูปธรรม เช่น เกรดที่ดี เกียรตินิยม และเงินเดือนขึ้น เป็นต้น ส่วนความพอใจส่วนบุคคลหมายถึง ความพอใจในคุณค่าที่รับรู้ และความพอใจในตน (Self-actualization) ซึ่งความพอใจนี้จะถูกเปรียบเทียบกับความพอใจที่คาดหวังไว้ในขั้นวางแผน และความสำคัญต่อคุณค่าที่ตนมี ซึ่งคุณค่าทั้งสองอย่างนี้เป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าของขั้นนำไปปฏิบัติ

ในขั้นนี้ บุคคลจะถูกนำไปสู่บริบทใหม่ที่จะก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อบริบทนั้น และท้ายที่สุดก็จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของบริบทนั้น ในขั้นนี้ประกอบไปด้วย บรรทัดฐาน (Conformity) เป็นช่วงที่บุคคลต้องการการยอมรับทางสังคมเป็นพิเศษ ภาวะอิสระ (Autonomy) เป็นช่วงที่ความต้องการของบุคคลได้รับความเห็นชอบและชัดเจน และการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) เป็นช่วงที่ความต้องการ คุณค่า และเป้าหมายของบุคคลถูกล้อมรวมเข้าไปในปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งทำให้เกิดความสมดุลในบริบท สิ่งที่จะอาจทำให้สูญเสียความสมดุลคือ การเปลี่ยนแปลงความต้องการ คุณค่าและเป้าหมาย การเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของกลุ่ม หากความสำเร็จ และความพอใจของบุคคลอยู่ในระดับต่ำ บุคคลจะยกเลิกทางเลือกที่ตัดสินใจและกลับเข้าไปสู่กระบวนการและพิจารณาทางเลือกใหม่

2. ลักษณะเฉพาะ (Characteristics)

คุณลักษณะของผู้ที่ตัดสินใจ หมายถึง บุคลิกภาพที่แสดงให้เห็นถึงมุมมองต่อภารกิจ และสถานะ และมีอิทธิพลต่อความก้าวหน้าในกระบวนการ

2.1 อัตมโนทัศน์ (Self-concept) หมายถึง เจตคติ หรือลักษณะที่สัมพันธ์กับอาชีพของบุคคล ประกอบไปด้วย 2 ลักษณะคือ เอกลักษณะ (Identity) คือระดับความแตกต่างและความบูรณาการของอัตมโนทัศน์ และการรับรู้คุณค่าแห่งตน (Self-esteem) คือด้านการประเมินผลของอัตมโนทัศน์ หรือความพอใจในตนเอง

บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ที่แสดงถึงการแยกแยะ (Differentiate) และการบูรณาการ (Integrate) ที่สูงจะมีเอกลักษณะที่ชัดเจนและมีเสถียรภาพ ซึ่งทำให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้อง มีเสถียรภาพ และมีเป้าหมาย

การรับรู้คุณค่าแห่งตนมีพื้นฐานมาจากผลการประเมินของคนรอบข้าง ซึ่งการรับรู้คุณค่าแห่งตนตามความเป็นจริงขึ้นอยู่กับระดับที่บุคคลนำการประเมินจากคนอื่นมาพิจารณา และปรับอัตมโนทัศน์ตาม

2.2 รูปแบบ (Style)

รูปแบบการตัดสินใจทางอาชีพ (Decision-making style) หมายถึงคุณลักษณะของบุคคลในการเข้าใจ และตอบสนองต่อภาวะในการตัดสินใจ หรือวิธีการที่บุคคลตัดสินใจ ซึ่งมี 3 รูปแบบคือ

2.2.1 แบบเป็นเหตุเป็นผล (Rational) เป็นรูปแบบการตัดสินใจที่สมบูรณ์แบบสำหรับคนที่ตัดสินใจที่มีความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-actualizing decision maker) บุคคลจะตัดสินใจอย่างรอบคอบ และเป็นเหตุเป็นผลโดยคำนึงถึงผลของการตัดสินใจครั้งหนึ่งต่อการตัดสินใจครั้งต่อมา บุคคลจะค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวตน และความคาดหวังซึ่งยังข้อมูลเหล่านั้นถูกประเมินตามความเป็นจริง และถูกต้องมากเท่าไร รูปแบบการตัดสินใจนี้ก็จะมีประสิทธิภาพผลมากเท่านั้น

2.2.2 แบบสัญชาตญาณ (Intuitive) เป็นรูปแบบที่บุคคลรับผิชอบในการตัดสินใจของตนเหมือนกับแบบเป็นเหตุเป็นผล (Rational) แต่บุคคลจะคิดถึงอนาคต หาข้อมูล และคิดอย่างมีเหตุผลน้อยกว่า ซึ่งการตัดสินใจจะอยู่ในรูปแบบเพ้อฝัน (Fantasy) ซึ่งสนใจอยู่กับความรู้สึกของตนในปัจจุบัน และตัดสินใจอย่างรวดเร็วด้วยสัญชาตญาณภายใน ทำให้การตัดสินใจแบบนี้มีประสิทธิภาพผลน้อยกว่าแบบเป็นเหตุเป็นผล (Rational) เนื่องจากความผันผวนในอารมณ์ของบุคคล และความสามารถที่จำกัดเวลาคิดถึงเหตุการณ์ที่ไม่คุ้นเคยในโลกแห่งความฝัน

2.2.3 แบบพึ่งพา (Dependent) เป็นรูปแบบที่บุคคลไม่ยอมรับผิชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง แต่โยนภาระให้คนอื่น บุคคลเหล่านี้ถูกคาดหวัง และกดดันจากบุคคลรอบข้าง และมีแนวโน้มที่จะเชื่อฟัง และอ่อนตามผู้อื่น พวกเขาต้องการการยอมรับจากสังคม และมองว่าตนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีทางเลือกที่จำกัด แม้ว่ารูปแบบการตัดสินใจแบบนี้จะช่วยลดความกังวลจากการตัดสินใจ แต่ท้ายที่สุดบุคคลจะไม่บรรลุเป้าหมาย หรือไม่มีพอใจ

3. ภารกิจ (Task)

ภารกิจหมายถึง ภารกิจทางพัฒนาการทางอาชีพ และภารกิจที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ภารกิจคือ ภาวะอิสระ (Autonomy) วุฒิภาวะด้านปฏิสัมพันธ์ (Interpersonal maturity) และความรู้สึกถึงเป้าหมาย (Sense of purpose) ซึ่งระดับของความก้าวหน้าในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับระดับความก้าวหน้าโดยรวมของภารกิจเหล่านี้

3.1 ภาวะอิสระ (Autonomy) คือความสามารถของบุคคลที่จะเป็นอิสระจากการสนับสนุน และการยอมรับทางจิตใจของบุคคลอื่น รวมถึงความสามารถของบุคคลที่จะประพฤติตนตามเป้าหมายที่ต้องการ และพึ่งพาคนอื่นตามความเป็นจริง หรือที่เรียกว่าพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence) การพึ่งพาซึ่งกันและกันรวมถึง ปฏิสัมพันธ์ที่น่าพอใจ และกิจกรรมสำคัญที่ทำร่วมกัน ซึ่งตัวอย่างของภารกิจในด้านนี้คือ การออกจากบ้าน การไปเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัย

3.2 วุฒิภาวะด้านปฏิสัมพันธ์ (Interpersonal maturity) รวมความสัมพันธ์ที่ยืดหยุ่น (Flexible) ไม่ยึดติด (Nonstereotopic) และเชื่อถือกับบุคคลอื่น (Trusting) ประกอบไปด้วยความใกล้ชิดกับคนเพศตรงข้าม ความรักแก่กันและกัน และการผูกมัดในระยะยาว ซึ่งตัวอย่างของภารกิจในด้านนี้คือ การเลือกคู่ครอง การแต่งงาน การเลือกผู้ให้คำปรึกษา และการแก้ปัญหา ความสัมพันธ์ที่ย่ำแย่

3.3 ความรู้สึกถึงเป้าหมาย (Sense of purpose) รวมถึง การวางแผนการศึกษาอย่างมีสติ ความตระหนักรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานศึกษา การให้ความสมดุลระหว่างการศึกษาและกิจกรรมอื่นๆ ความมุ่งหวังต่ออนาคตโดยพิจารณาโลกแห่งการทำงานและบทบาทที่บุคคลสามารถจะเป็น และแนวทางการใช้ชีวิต ตัวอย่างของภารกิจด้านนี้คือ การเลือกวิชาเอกในการเรียน การค้นหากิจกรรมนันทนาการที่พอใจ และการเลือกอาชีพ

4. สภาวะ(Condition)

สภาวะหมายถึง ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมในปัจจุบันและที่คาดว่าจะเกิดขึ้นที่มีอิทธิพลต่อบุคคล และสภาวะทางจิตของบุคคลซึ่งประกอบไปด้วย การประเมินจากความสัมพันธ์ (Interpersonal evaluations) สภาวะทางจิต (Psychological states) เงื่อนไขของภารกิจ (Task conditions) และเงื่อนไขทางบริบท (Context conditions)

4.1 การประเมินจากความสัมพันธ์ (Interpersonal evaluations) หมายถึง ปฏิกริยา และข้อคิดเห็นทั้งทางบวกและทางลบที่บุคคลได้รับจากผู้อื่น โดยปฏิกริยาทางบวกจะเสริมแรงให้กับการตัดสินใจทั้งในอดีตและปัจจุบันในกระบวนการวางแผนและผูกมัด ในขณะที่ปฏิกริยาทางลบจะขัดขวางหรือทำให้บุคคลย้อนกลับไปสู่กระบวนการก่อนหน้า

4.2 สภาวะทางจิต (Psychological states) หมายถึง ระดับของความเครียดที่เป็นผลมาจากเงื่อนไขและคุณลักษณะของบุคคล ระดับของความเครียดที่สูงหรือน้อยเกินไปส่งผลให้เกิดการตัดสินใจที่ไม่มีประสิทธิผล แต่ความเครียดในระดับปานกลางจะช่วยเอื้อกระบวนการตัดสินใจ ระดับความเครียดที่ต่ำจะทำให้บุคคลดำเนินกิจกรรมต่อไปโดยไม่เห็นว่าจะต้องตัดสินใจใหม่ ส่วนระดับความเครียดที่สูงจะทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันตนเอง เช่น การปฏิเสธต่อความตระหนักรู้

4.3 เงื่อนไขของภารกิจ (Task conditions) หมายถึง ภารกิจเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เช่น การเลือกวิชาเอก หรือการเลือกอาชีพ

4.3.1 ความใกล้ (Imminence) หมายถึง ระยะเวลาที่เหลือก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นนำไปปฏิบัติ กระบวนการตัดสินใจจะไม่เกิดขึ้นถ้ามีเวลาเหลือมาก แต่ถ้าเหลือเวลาน้อย บุคคลจะถูกบังคับให้เข้าไปสู่ขั้นการนำไปปฏิบัติหรืออาจจะพลาดโอกาสที่จะได้ตัดสินใจ

4.3.2 ทางเลือก (Alternatives) หมายถึง ทางเลือกอื่น ๆ ที่มี ถ้าหากมีทางเลือกมากจะทำให้กระบวนการขยาย-ลดของการสำรวจและการตกลึกยืดอกออกไป แต่ถ้าหากไม่มีทางเลือกเลย บุคคลจะดำเนินกิจกรรมต่อไปโดยไม่รับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น บางครั้งบุคคลต้องสร้างทางเลือกขึ้นมาเองถ้าทางเลือกที่มีให้คลุมเครือ

4.3.3 ผลกระทบ (Consequences) หมายถึง ผลกระทบทั้งด้านดีและด้านไม่ดีต่อตัวบุคคลและคนอื่น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและการสนับสนุนและคัดค้านจากตนเองและสังคม ซึ่งผลกระทบนี้จะถูกนำไปประเมินการตัดสินใจของบุคคลหากยังดำเนินกิจกรรมต่อไป และในการประเมินทางเลือกต่างๆ

4.4 เงื่อนไขทางบริบท (Context conditions) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และบทบาทที่ผู้อื่นมีผลต่อภารกิจในการตัดสินใจ ซึ่งประกอบไปด้วย การกระทำร่วมกัน (Mutuality) การสนับสนุน (Support) และความเป็นไปได้ (Probability)

4.4.1 การกระทำร่วมกัน (Mutuality) หมายถึง ระดับของผลของการตัดสินใจต่อบุคคลอื่น เช่น การตัดสินใจร่วมกันของสามีภรรยาในการย้ายงานของสามีไปต่างประเทศ

4.4.2 การสนับสนุน (Support) หมายถึง บุคคลอื่นที่ให้การสนับสนุนทางจิตใจและทางการเงินให้กับผู้ตัดสินใจเพื่อที่จะนำการตัดสินใจไปสู่การกระทำ การสนับสนุนนี้ทำให้กระบวนการนำไปปฏิบัติเริ่มและดำเนินต่อไปได้ เช่น เงินทุนสนับสนุนทางการศึกษา

4.4.3 ความเป็นไปได้ (Probability) หมายถึง ความเป็นไปได้ที่ว่าการตัดสินใจจะถูกนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ ซึ่งการตัดสินใจส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจร่วมกัน เช่น การที่นักเรียนจะได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยจะต้องได้รับการตอบรับจากมหาวิทยาลัยนั้นก่อน

ความก้าวหน้าของแต่ละกระบวนการในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้ตัดสินใจ ลักษณะของการตัดสินใจ และบริบทในการตัดสินใจ ซึ่งผู้ตัดสินใจที่มีประสิทธิผลจะมีลักษณะดังนี้

เป็นผู้ที่มีการรับรู้คุณค่าแห่งตนในระดับปานกลางถึงมาก และมีเอกลักษณ์แห่งตนที่เป็นจริงแต่ก็ยืดหยุ่นพร้อมที่เปิดรับประสบการณ์ใหม่ มีอัตมโนทัศน์ที่แสดงถึงความแตกต่างและความบูรณาการ เป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อการตัดสินใจและมีวิธีการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผล (Rational) เป็นผู้มีอิสระทางความรู้สึก และวุฒิภาวะด้านความสัมพันธ์ และได้พัฒนาความรู้สึกถึงเป้าหมายแล้ว

ลักษณะเฉพาะของบุคคล (Characteristics) จะมีปฏิสัมพันธ์กับเงื่อนไข (Conditions) ในแต่ละกระบวนการ (Process) ในการตัดสินใจ ดังในปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆในโมเดลการตัดสินใจทางอาชีพต่อไปนี้

1. ขั้นตระหนักรู้ (Awareness) ในขั้นนี้ ความสามารถของบุคคลที่จะนำการประเมินจากบุคคลรอบข้างมาใช้ส่งผลต่อระดับของการรับรู้คุณค่าแห่งตน (Self-esteem) และระดับของความ เป็นจริง และความยืดหยุ่นของอัตมโนทัศน์ (Self-concept) ถ้าหากว่าการประเมินจากคนอื่นต่าง จากอัตมโนทัศน์มากจะทำให้เกิดความเครียด การที่จะขจัดความเครียดไปได้คือการได้รับการ ประเมินซ้ำๆเพื่อให้บุคคลเข้าใจและหันกลับมารับรู้ตามความเป็นจริงในที่สุด

2. ขั้นวางแผน (Planning) รูปแบบการตัดสินใจ (Style) มีผลต่อลักษณะการวางแผน ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์ (Identity) ของบุคคลซึ่งมีผล

ต่อกระบวนการขยาย-ลดของการสำรวจและการตกผลึกเป็นอย่างมากเนื่องจากเอกลักษณ์ของบุคคลต้องถูกสร้างขึ้นเพื่อพิจารณาข้อมูลในขั้นการวางแผน ภารกิจทางการตัดสินใจทางอาชีพย่อมต้องมีความก้าวหน้าในระดับสูงด้วยเช่นกัน หากกระบวนการตัดสินใจดำเนินไปสู่ขั้นผูกมัดและนำไปปฏิบัติโดยปราศจากเอกลักษณ์ของบุคคลแล้ว ความเป็นไปได้ที่จะยกเลิกทางเลือกที่ได้เลือกไปและวนกลับไปสู่จุดเริ่มต้น

3. ขั้นผูกมัด (Commitment) เป็นช่วงที่ลักษณะเฉพาะ (Characteristics) ของบุคคลเข้ามามีส่วนร่วม ทางเลือกที่ถูกเลือกและอัตมโนทัศน์ที่ถูกใช้ในการตัดสินใจจะถูกรวมเข้ากับระบบอัตมโนทัศน์ บุคคลจะวางแผนขั้นตอนต่างๆตามกรอบเวลาที่มีและตามรูปแบบการตัดสินใจของบุคคล ระบบอัตมโนทัศน์ของบุคคลต้องมีความยืดหยุ่นและบูรณาการ ระดับการสนับสนุนทางเลือก (Bolstering) ขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์ของบุคคล ระดับของการรับรู้คุณค่าแห่งตน ความเป็นไปได้ (Probability) และเงื่อนไขจากการกระทำร่วมกัน (Mutual conditions) และความสำเร็จและความพอใจที่คาดหวังไว้

4. ขั้นนำไปปฏิบัติ (Implementation) เป็นช่วงที่รูปแบบการตัดสินใจ (Styles) เข้ามามีส่วนสำคัญ เช่น บุคคลที่มีรูปแบบการตัดสินใจแบบพึ่งพาอาจจะพบว่าการทำตามคนอื่นในขั้นนำไปปฏิบัติทำให้สบายใจเนื่องจากเขามีความคาดหวังจากคนอื่นสูง และเมื่อเขาได้รับการยอมรับแล้วเขาก็จะมีความเป็นอิสระมากขึ้น ดังนั้น เอกลักษณ์ และการรับรู้คุณค่าแห่งตนเป็นปัจจัยชี้วัดระดับที่บุคคลจะนำตนเองเข้าไปร่วมในกระบวนการนำไปปฏิบัติ การบูรณาการขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์ของบุคคล ความก้าวหน้าของภารกิจ ความยืดหยุ่นของระบบอัตมโนทัศน์ และความยืดหยุ่นในบริบทของการนำทางเลือกไปปฏิบัติ

ปัญหาในการตัดสินใจ

Edmund G. Williamson (1939, อ้างถึงใน Crites, 1981) ได้เสนอประเภทของปัญหาในการตัดสินใจเลือกอาชีพไว้ 4 ประเภทคือ

1. ไม่มีทางเลือก (No choice) คือ การบุคคลที่ไม่สามารถบอกได้ว่าตัวเลือกทางอาชีพของตนคืออะไร
2. ทางเลือกที่ขาดความมั่นใจ (Uncertain choice) คือ การที่บุคคลได้เลือกทางเลือกทางอาชีพแล้ว แต่ยังคงมีความไม่มั่นใจในตัวเลือกนั้น

3. ทางเลือกที่ไม่ฉลาด (Unwise choice) คือ การที่บุคคลเลือกอาชีพโดยปราศจากความถนัด ซึ่งทำให้เกิดความไม่สอดคล้องระหว่างความสามารถ ความสนใจ และคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ

4. ความแตกต่างระหว่างความสนใจ และความถนัด (Discrepancy between interests and aptitudes) ประกอบด้วยความแตกต่างต่อไปนี้ ความสนใจในอาชีพที่บุคคลมีความถนัดทางอาชีพต่ำกว่าเกณฑ์ ความสนใจในอาชีพที่บุคคลมีความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ และความสนใจในอาชีพและความสามารถอยู่ในระดับเท่าเทียมกันแต่อยู่ต่างสาขาอาชีพ

จากข้อเสนอนี้ Williamson ได้สร้างแบบประเมินทางเลือกที่ขาดความมั่นใจ (Uncertain choice) เพื่อประเมินระดับความมั่นใจและไม่มั่นใจในทางเลือกของบุคคล

การให้เหตุผล (Reasoning)

การให้เหตุผล คือกระบวนการหาบทสรุปจากทฤษฎีและหลักฐาน (Wason & Johnson-Laird, 1972 อ้างถึงใน Sternberg, 2003) ซึ่งการตัดสินใจย่อมเกี่ยวพันกับการประเมินโอกาสและการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ดังนั้น การให้เหตุผลจึงสัมพันธ์กับการตัดสินใจเป็นอย่างมาก

การใช้เหตุผลแบ่งออกเป็นสองชนิดคือ การให้เหตุผลแบบอนุมาน (Deductive Reasoning) คือ กระบวนการให้เหตุผลจากเรื่องทั่วไปไปสู่เรื่องเฉพาะ และทำการสรุป เช่น มนุษย์ทุกคนต้องตาย นายดำเป็นมนุษย์ ดังนั้นนายดำต้องตาย และการให้เหตุผลแบบอุปมาน (Inductive Reasoning) คือ กระบวนการให้เหตุผลจากข้อเท็จจริงหรือการสังเกตไปสู่ข้อสรุปที่อธิบายข้อเท็จจริง เช่น มะระลูกนี้ขม ดังนั้นมะระลูกอื่นๆก็ต้องขมด้วย

4. การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Qualitative research)

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นคำกว้างๆที่รวมถึงแนวทางการวิจัย (Research approach) และ วิธีวิจัย (Research methods) (ชาย โพธิ์สิตา, 2552) โดยที่แนวทางการวิจัยคือมโนทัศน์ แนวคิด หรือปรัชญาที่เป็นพื้นฐานของวิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แนวคิดปรากฏการณ์นิยม ซึ่งให้ความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิด คุณค่าของมนุษย์และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งต่างๆ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ส่วนวิธีวิจัยคือ เครื่องมือวิจัยซึ่งรวมถึงเครื่องมือในการเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยที่การวิจัยเชิงคุณภาพอิงการดำเนินการแบบอุปนัย (Inductive) มากกว่าที่จะเป็นแบบนิรนัย (Deductive) ตามแบบของงานวิจัยเชิงปริมาณ

สุภางค์ จันทวานิช (2553) ให้นิยามการวิจัยเชิงคุณภาพว่า

“คือการแสวงหาความรู้โดยพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ” (น.13)

ชาย โพธิ์สิตา (2552) สรุปความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพว่า

“เป็นการวิจัยที่ทำในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ ใช้วิธีการศึกษาและเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลคือ ตัวนักวิจัยเอง ... ดำเนินการศึกษาและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหลักตรรกะแบบอุปนัย คือ ไม่ด่วนตั้งสมมติฐานก่อน...การวิเคราะห์เริ่มจากการพินิจวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างละเอียด จนมองเห็นมโนทัศน์หรือแนวคิดที่มีความหมายจากข้อมูล” (น.29)

จากนิยามการวิจัยเชิงคุณภาพของสุภางค์ จันทวานิช (2553) ชาย โพธิ์สิตา (2552) และหลักการของการวิจัยเชิงคุณภาพของ Lincoln และ Guba (1985) สามารถสรุปความหมาย และสาระสำคัญได้ดังนี้

1. จุดประสงค์ของการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งสร้างสมมติฐานที่อธิบายกรณีศึกษาตามความจริงที่หลากหลาย และแตกต่างกันไปตามบริบท และปฏิสัมพันธ์ ซึ่งต่างกับจุดประสงค์ของการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งให้เกิดการนำการศึกษาไปใช้ในวงกว้าง (Generalization) ซึ่งไม่คำนึงถึงเวลา และบริบทของปรากฏการณ์
2. เป็นงานวิจัยที่ทำในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติตามความเป็นจริง โดยที่ไม่มีการควบคุม หรือดัดแปลงสถานการณ์ในห้องปฏิบัติการ แต่จะปล่อยให้พฤติกรรมหรือปรากฏการณ์เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ และไม่มีการคาดการณ์คำตอบ หรือข้อมูลที่ได้รับล่วงหน้า
3. ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เจาะลึกถึงประสบการณ์ และแนวคิดส่วนบุคคลจากกลุ่มคนจำนวนน้อย และอธิบายเป็นรายละเอียดเชิงพรรณนา โดยเน้นตัวแปรด้านความรู้สึกนึกคิด จิตใจ และความหมายซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของคน
4. เน้นความเข้าใจปรากฏการณ์อย่างเป็นองค์รวม (Holistic) โดยการมองจากหลายแง่มุม หลายองค์ประกอบ และปัจจัยต่างๆจำนวนมากในภาพรวม ไม่แยกเป็นส่วนเดียวเหมือนงานวิจัยเชิงปริมาณ รวมทั้งตระหนักว่าปรากฏการณ์เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
5. ดำเนินการวิจัยแบบอุปนัย คือ เริ่มจากนำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อยๆ หลากๆกรณี มาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยพิจารณาจากลักษณะร่วมที่พบ ซึ่งข้อสรุปนี้อาจจะอยู่ในรูปแบบของแนวคิดหรือทฤษฎีที่นำไปใช้ได้ทั่วไป
6. ใช้การพรรณนาบริบททั่วไปของปรากฏการณ์ที่ศึกษาเพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยเข้าใจปรากฏการณ์มากขึ้น เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพการเมืองและสังคม วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และประเพณี เป็นต้น
7. ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือวิจัยที่สำคัญในการเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูล ประสบการณ์ ทักษะ และวิจารณญาณของนักวิจัยจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าใจปรากฏการณ์ ผู้วิจัยต้องสร้างความสนิทสนม และความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และควรมีจรรยาบรรณในการทำวิจัยโดยไม่นำข้อมูลที่ได้ออกไปเผยแพร่ในทางเสื่อมเสีย
8. มีความยืดหยุ่นในการออกแบบการวิจัยเพื่อเพิ่มความลึก และความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยไม่กระทบต่อวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของงานวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Qualitative Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่อาศัยแนวคิดทางปรากฏการณ์วิทยาซึ่งหมายถึง การศึกษาประสบการณ์ของมนุษย์และความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆขณะที่ผู้รู้ตัว (Langdridge, 2007) ปรากฏการณ์วิทยาตามความคิดของ Heidegger เน้นความเข้าใจต่อประสบการณ์ หรือความหมายที่บุคคลให้ต่อปรากฏการณ์ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างของการรับรู้เหมือนแนวคิดของ Husserl แต่เป็นการหาความหมายโดยมองผ่านจากสิ่งที่ปรากฏ (Appearance) ไปสู่ความหมายที่อยู่เบื้องหลังของสิ่งนั้น (ชาย โภธิสิตา, 2552) การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยามีวิธีดำเนินการวิจัยโดยทั่วไปคล้ายกับวิธีการเชิงคุณภาพอื่นๆ ต่างกันเพียงจุดเน้นที่เน้นที่ความหมายของปรากฏการณ์ตามความเข้าใจของบุคคลที่ประสบเหตุการณ์เหล่านั้น

การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูลเป็นหลัก และนำความเชื่อ แนวคิด อคติใดๆที่เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาออกไปให้หมดในช่วงวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ความหมายของประสบการณ์ตามความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง (ชาย โภธิสิตา, 2552)

เนื่องจากงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประสบการณ์การตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ซับซ้อนและเต็มไปด้วยปัจจัยแวดล้อมมากมาย ทั้งยังเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล ดังนั้นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาจึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่จะเจาะลึกถึงประสบการณ์ดังกล่าว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องพัฒนาการทางอาชีพ และการตัดสินใจเลือกอาชีพพบว่า แม้งานวิจัยเชิงคุณภาพจะเป็นที่แพร่หลายในสาขาสังคมศาสตร์ แต่ในสาขาวิชาจิตวิทยายังไม่ค่อยมีผลงานวิจัยเชิงคุณภาพมากนัก ทั้งที่ทฤษฎี และการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอาชีพมากมายแสดงให้เห็นถึงแนวคิดคตินิยมแนวการสร้าง (Constructivism) ซึ่งเป็นพื้นฐานของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลงานวิจัยส่วนใหญ่กลับเป็นแนวปฏิฐานนิยม (Positivism) (McMahon & Watson, 2007) ซึ่งศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อพัฒนาการทางอาชีพ และการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเลือกแผนการเรียนหรือการเลือกอาชีพ เป็น 3 กลุ่ม คือ ผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และรูปแบบการตัดสินใจทางอาชีพและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกแผนการเรียน หรือการเลือกอาชีพ และปัญหาในการตัดสินใจทางอาชีพ

1. ผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

Snodgrass และ Healy (1979) ทำการศึกษารูปแบบการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยากับ นักจิตวิทยาปรึกษาจำนวน 18 คนที่ให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแก่นักเรียน ระดับอุดมศึกษา พบว่า ผู้เข้ารับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพมีความรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจทางอาชีพและการวางแผนเพิ่มมากขึ้นและมีความพอใจในทางเลือกทางอาชีพเพิ่มมากขึ้น แต่ไม่ปรากฏว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางอาชีพเพิ่มขึ้น จากคำตอบของผู้เข้ารับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแสดงให้เห็นว่าการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาช่วยพัฒนาความตระหนักในตนเองและการตัดสินใจ และควรมีเครื่องมือช่วยเหลือทางอาชีพที่ช่วยพัฒนาการหาข้อมูลและการกำหนดเป้าหมาย

Johnson, Smither, และ Holland (1981) ทำการวิเคราะห์วิชาสัมมนาทางพัฒนาการทางอาชีพ 2 ชั้นเรียน นักเรียนในชั้นได้รับเครื่องมือช่วยเหลือทางอาชีพ (Vocational intervention) ในรูปแบบต่างๆ เช่น แบบวัดต่างๆ แบบฝึกหัด การแก้ปัญหาและบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และประเมินประโยชน์ของเครื่องมือเหล่านั้น จากงานวิจัยพบว่าไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของนักเรียนและการประเมินประโยชน์ของเครื่องมือ แต่พบว่าเครื่องมือช่วยเหลือทางอาชีพทำให้อेกลักษณะเชิงอาชีพสูงขึ้น

Fabio และ Bernaud (2008) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจของนักเรียนในการเข้ารับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพในนักเรียนจำนวน 965 คนที่มีอายุเฉลี่ยที่ 20.16 ปีและกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา จากการศึกษาพบว่าเจตคติต่อการเข้ารับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพมีผลต่อความตั้งใจในการเข้ารับบริการมากกว่าความน่าดึงดูดของนักจิตวิทยาการปรึกษา อย่างไรก็ตามเจตคติในแง่บวก (เช่น การปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพเป็นประโยชน์ต่อการเลือกอาชีพของฉัน) ต่อการเข้ารับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพมีผลต่อความตั้งใจในการเข้ารับบริการมากกว่าเจตคติในแง่ลบ (เช่น ถ้าฉันจะเข้ารับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพ ฉันไม่อยากจะให้คนอื่นรู้) ประสพการณ์ที่ดีต่อการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพในอดีตส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพซึ่งทำให้เกิดความตั้งใจที่จะเข้ารับ

การปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความตั้งใจที่จะเข้ารับ การปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพมากกว่านักเรียนในระดับอุดมศึกษา นักเรียนผู้ชายเห็นคุณค่าของ การปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพน้อยกว่าและกลัวการประเมินทางลบจากคนอื่น

Tavakoli, Rocca, และ Thorngate (2010) ทำการศึกษาการพัฒนาเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับ อาชีพในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมหาวิทยาลัยจำนวน 94 คน อายุระหว่าง 18-54 ปี โดยมีอายุ กลางอยู่ที่ 20 ปี พบว่าวิธีการที่นักเรียนใช้หาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพมากที่สุดคือ 1) หาข้อมูลออนไลน์ 2) ถามเพื่อน 3) ถามครอบครัว ตามลำดับ ส่วนวิธีที่การใช้ใช้น้อยที่สุดคือ 1) คุยกับอาสาสมัคร 2) คุยกับนักจิตวิทยาการปรึกษาเชิงอาชีพ 3) คุยกับอาจารย์ที่ปรึกษา ตามลำดับ

Perdrix, Stauffer, Masdonati, Massoudi, และ Rossier (2011) ทำการศึกษาของการ ปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพในระยะยาวกับผู้เข้ารับบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพจำนวน 199 คน อายุระหว่าง 14-56 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ระดับอุดมศึกษา และวัยทำงาน และเก็บข้อมูลทั้งที่เป็นเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จากการศึกษา พบว่า การให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพในระยะสั้น และระยะยาวทั้งด้านที่เกี่ยวข้องกับอาชีพและไม่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ปัญหาในการตัดสินใจทางอาชีพลด น้อยลงหลังจากที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพและลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงติดตามผล (Follow up) ผู้เข้ารับบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพที่มีอายุน้อยกว่าลดปัญหาในการตัดสินใจ ทางอาชีพในระยะยาวมากกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า ความพอใจในชีวิตเพิ่มขึ้นปานกลางระหว่างการ ให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแต่ไม่ปรากฏในช่วงติดตามผล และผู้เข้ารับบริการปรึกษา เชิงจิตวิทยาทางอาชีพที่มีอายุน้อยกว่ามีคะแนนความพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า

2. รูปแบบการตัดสินใจทางอาชีพและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกแผนการเรียนหรือ การเลือกอาชีพ

Block, Denker, และ Tittle (1981) ได้ทำการศึกษาปฏิกิริยาของนักเรียนระดับชั้นเกรด 11 ที่มีต่อค่านิยมที่สัมพันธ์กับบทบาททางเพศ และหาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิกิริยานี้กับความ ปรรายงานทางการศึกษาและอาชีพ ผลการทดลองพบว่านักเรียนหญิงมีแนวโน้มที่จะกล่าวถึงการ พิจารณาตามความเป็นจริง การเงิน ชื่อเสียง หรือสถานะทางสังคมว่าเป็นปัจจัยในการ ตัดสินใจเลือกอาชีพน้อยกว่าผู้ชาย แต่จะกล่าวถึงการได้ช่วยเหลือคนอื่นและความสำเร็จส่วนบุคคล มากกว่านักเรียนชาย

Gottfredson และ Holland (1990) ได้ทำการศึกษาแบบระยะยาว (Longitudinal research) โดยติดตามกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 4 เดือน กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานธนาคารหน้าเคาน์เตอร์ที่เพิ่งถูกจ้างจำนวน 345 คน พนักงานประเมินใน 2 สัปดาห์แรกในช่วงการฝึกงานดังนี้ ความสนใจทางอาชีพ ความพอใจที่คาดหวัง ตัวเลือกทางอาชีพที่รับรู้ และลักษณะเฉพาะของบุคคล และในเดือนที่ 4 พนักงานจะถูกประเมินในด้านการเปลี่ยนงาน ความพอใจในงานและผลลัพธ์ทางอาชีพอื่นๆ จากการศึกษาพบว่าความสอดคล้องระหว่างบุคคลและงานมีผลต่อความพอใจในงานเป็นอย่างมากโดยวัดจาก Vocational Preference Inventory (VPI) ที่วัดความสนใจทางอาชีพของพนักงานทั้ง 6 ด้าน ความพอใจที่คาดหวังมีผลต่อความพอใจในงานสูง

Singh และ Greenhaus (2002) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการตัดสินใจทางอาชีพกับความสอดคล้องระหว่างบุคคลและงาน (Person-job fit) กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานจำนวน 361 คนในบริษัทผลิตยาแห่งหนึ่งจากแผนกที่พนักงานส่วนใหญ่ได้รับการจ้างงานทั้งภายในและภายนอกในช่วงเวลา 2 ปี จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผล (Rational) มีความสัมพันธ์สูงกับการเลือกงานที่ต้องการความสอดคล้องระหว่างบุคคลและงานสูง บุคคลที่มีใช้รูปแบบการเลือกอาชีพแบบเป็นเหตุเป็นผลตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากรูปแบบการตัดสินใจนี้ช่วยให้เกิดการตระหนักในตนเองและสภาพแวดล้อม ในทางกลับกันบุคคลที่ใช้รูปแบบการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผลแบบจำกัด (Limited rational) จะมีระดับความสอดคล้องระหว่างบุคคลและงานน้อย การใช้รูปแบบการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผล (Rational) ร่วมกับแบบสัญชาตญาณ (Intuitive) จะทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากมีความตระหนักรู้ในตนเองและสภาพแวดล้อมในระดับสูง การใช้รูปแบบการตัดสินใจแบบสัญชาตญาณแบบเดียวไม่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพบุคคลควรใช้รูปแบบการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผลที่เปรียบเสมือนหัวสมอง (Head) และแบบสัญชาตญาณที่เปรียบเสมือนหัวใจ (Heart) ไปคู่กันเนื่องจากทั้งสองรูปแบบต่างให้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน

Fouad, Kantamneni, Smothers, Chen, Fitzpatrick และ Terry (2007) ศึกษาชาวเอเชีย-อเมริกันจำนวน 12 คนเป็นเพศชาย 3 คนและหญิง 9 คน อายุตั้งแต่ 20 ถึง 80 ปี และทำงานหลากหลายอาชีพ มี 4 คนที่เกิดในประเทศเอเชีย และอีก 8 คนเกิดที่อเมริกา เป็นผู้ที่ทำงานมาเป็นเวลาอย่างน้อย 5 ปี และมีประสบการณ์ในวัฒนธรรมอเมริกันในช่วงวัยเรียน

กลุ่มตัวอย่างได้รับการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้วิธีบอกต่อ (Snowball method) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว และทางโทรศัพท์พร้อมทั้งมีการบันทึกเทปสัมภาษณ์ และบันทึกภาคสนาม เทปสัมภาษณ์ถูกถอดความแบบคำต่อคำ และตรวจสอบความถูกต้องโดยนำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบอีกครั้ง (Member checking)

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบที่ผู้วิจัยเห็นชอบร่วมกัน (Consensual qualitative research: CQR) และพบ 7 ประเด็นสำคัญในผลการวิจัยคือ

1. อิทธิพลจากครอบครัวที่มีต่อการตัดสินใจทางอาชีพ ได้แก่ ความหมาย และคุณค่าของงาน ซึ่งรวมถึง ความคาดหวังจากครอบครัว หน้าที่ต่อครอบครัว ค่านิยมของครอบครัว และการสนับสนุนจากครอบครัว
2. อิทธิพลจากวัฒนธรรม ได้แก่ ค่านิยมทางวัฒนธรรม และความคาดหวังทางวัฒนธรรม ความต้องการเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรม การแบ่งแยกเชื้อชาติ และเพศ ความเชื่อใจในคนที่มาจากวัฒนธรรมเดียวกันหรือไม่เชื่อใจในคนที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน
3. อิทธิพลจากโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ การแบ่งแยกสีผิวในที่ทำงานที่ทำให้ตนต้องทำงานหนักมากกว่าคนอื่นเพื่อที่จะประสบความสำเร็จ เพศ และปัจจัยทางด้านการเงิน และการสนับสนุนทางสังคม
4. บุคคลที่นับถือเป็นแบบอย่าง ได้แก่ ลักษณะของบุคคลที่นับถือเป็นแบบอย่างที่ทำให้ประโยชน์ให้สังคม กำลังใจจากบุคคลที่นับถือเป็นแบบอย่าง ประเภทของบุคคลที่นับถือเป็นแบบอย่าง เช่น คนในครอบครัว และครู/อาจารย์ และคนเอเชียที่เป็นคนสำคัญและประสบความสำเร็จ
5. ค่านิยมต่องาน ได้แก่ การได้ใช้ความสามารถ ความสามารถที่จะเป็นเลิศในอาชีพ ความสนใจในอาชีพ สภาพการทำงาน เงินเดือน และการได้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น
6. เป้าหมายในการทำงาน ได้แก่ ความสุข ผลตอบแทน โอกาส และการทำงานได้ตามต้องการ
7. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ความสนใจ บุคลิกภาพ และทักษะ

Baiocco, Laghi, และ D' Alessio (2009) ทำการศึกษารูปแบบการตัดสินใจในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 700 คนอายุระหว่าง 15-19 ปี จากงานวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่าใช้รูปแบบการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผล (Rational) มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูงสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผล และส่วนจำนวนเวลาขาดเรียนมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการตัดสินใจแบบหลีกเลี่ยง (Avoidant) และแบบเกิดขึ้นเอง (Spontaneous)

Smith และ Usinger (2010) ทำการศึกษาพัฒนาการทางอาชีพของบริบทของการสร้างตนในช่วงวัยรุ่นโดยใช้วิธีวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded theory) และเป็นการศึกษาแบบต่อเนื่องไปเป็นเวลานาน (Longitudinal study) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คนเป็นเวลา 6 ปีตั้งแต่ผู้เข้าร่วมวิจัยอยู่เกรด 7 (มัธยมศึกษาปีที่ 1) ถึงเกรด 12 (มัธยมศึกษาปีที่ 6) ผู้เข้าร่วมวิจัยถูกเลือกจากนักเรียนในโครงการ GEAR UP (Gaining Early Awareness and Readiness for Undergraduate Programs) ทั้งหมด 2,500 คนซึ่งทั้ง 60 คนเป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ เลือกวัยรุ่นในกลุ่มที่หลากหลาย (Cross-section) ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มนักเรียนที่เป็นบุตรของผู้ที่ต่อสู้ดิ้นรนทางสังคมหรือทางการศึกษา และเลือกนักเรียนที่ไม่โดดเด่น (Under the radar) และนักเรียนที่สามารถเข้าร่วมงานวิจัยตลอดระยะเวลาการวิจัย

จากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 60 คน 24 คนเป็นคนผิวขาว 16 คนเป็นชาวอเมริกันพื้นเมือง 10 คนเป็นคนละติน 8 คนเป็นคนแอฟริกันอเมริกันและอีก 2 คนเป็นคนจากเกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก โดยอยู่ในเขตเมือง 24 คนและ อาศัยอยู่ในเขตชนบท 36 คน

ผู้วิจัยหลักทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) 2 ครั้งต่อปีเป็นเวลาติดต่อกันทั้งหมด 6 ปีเพื่อสร้างความต่อเนื่องและความไว้วางใจ มีการอัดเทปสัมภาษณ์เพื่อนำไปถอดเทปแบบคำต่อคำโดยนักศึกษาระดับปริญญาตรีหนึ่งคน การทำการบันทึกภาคสนาม (Field note) และรวบรวมประเด็นต่างๆที่เกิดขึ้นที่โรงเรียนและในชุมชน สิ่งของ (Artifacts) ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของนักเรียนได้ถูกเก็บรวบรวม และการบันทึกข้อความ (Memoing)

การสัมภาษณ์นักเรียนขณะที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีการออกแบบเป็นการทำความเข้าใจกับตัวนักเรียนในด้านความสนใจของนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน และตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นต้นไป การสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วย 3 ส่วนสำคัญคือ 1) สัมภาษณ์จาก

เรื่องราวของนักเรียน 2) สัมภาษณ์ตามคำถามในประเด็นและแนวคิดเฉพาะ เช่น ความสัมพันธ์กับครูอาจารย์ มุมมองของผู้อื่น อิศระในโรงเรียน 3) สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิชาที่นักเรียนลงเรียน วิชาที่ชอบและไม่ชอบ และการสำรวจความคิดเห็นที่เกี่ยวกับกระบวนการคิดด้านอาชีพซึ่งรวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิด

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ระยะ โดยระยะแรกนำข้อมูลการสัมภาษณ์ไปใช้ในโปรแกรม NVivo 8 เพื่อถอดรหัสอัตโนมัติตามคำถามหรือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ระยะที่สองเป็นการวิเคราะห์แบบบรรทัดต่อบรรทัดเพื่อที่จะขยายความและชี้แจงประเด็นสำคัญที่ได้รับการระบุในระยะเวลาเริ่มต้น และระยะสุดท้ายใช้การถอดรหัสแบบเฉพาะจุด (Focused coding) เพื่อสร้างทิศทางให้กับการวิเคราะห์กับการถอดรหัสแบบบรรทัดต่อบรรทัด

หลังจากข้อมูลได้รับการวิเคราะห์ คณะผู้วิจัยได้จัดทำแบบจำลอง (Model) เพื่อพรรณนาประเด็นสำคัญหลักและประเด็นที่ระบุในระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งแสดงถึง 1) ปัจจัยที่กล่าวถึงความรู้สึกของวัยรุ่นต่อตัวตน 2) สภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อตัวนักเรียน (ครอบครัวและชุมชน) 3) ความเข้าใจตนเองของนักเรียน 4) วิธีการที่นักเรียนแสดงตัวกับบุคคลอื่น แล้วจัดกลุ่มตามอัตมโนทัศน์ (Self-concept) และปฏิสัมพันธ์ของตนเองต่อโลก

คณะผู้วิจัยใช้กลวิธีหลัก 3 วิธีในตรวจสอบความตรงของประเด็นสำคัญดังนี้ 1) ตั้งใจหาข้อมูลทางลบหรือข้อมูลที่แตกต่าง 2) ตรวจสอบโดยเพื่อนนักวิจัย (Peer debriefing) 3) ตรวจสอบโดยผู้ร่วมวิจัยที่ได้รับเลือก (Selective member checking)

ผู้วิจัยที่เป็นหัวหน้าโครงการรับผิดชอบการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ตรวจสอบความคิดและประเด็นสำคัญในขั้นต้นกับนักศึกษาปริญญาตรีที่ถอดเทปสัมภาษณ์ และนักศึกษาปริญญาโทอีกสามคนได้วิเคราะห์ส่วนต่างๆของเทปสัมภาษณ์ และนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายจนได้ความคิดเห็นที่ตรงกัน ผู้วิจัยที่เป็นหัวหน้าโครงการได้ติดต่อกับนักเรียนที่เข้าร่วมวิจัยอีก 17 ให้ตรวจสอบประเด็นสำคัญที่ได้รับการวิเคราะห์ซึ่งถือเป็นวิธีการตรวจสอบโดยผู้เข้าร่วมวิจัย (Member check)

คณะผู้วิจัยได้ค้นพบอัตมโนทัศน์ 6 กลุ่มที่อยู่ภายใต้กลุ่มความรู้สึกของตัวตนที่มาจากภายใน (Internally derived sense of self) และกลุ่มความรู้สึกของตัวตนที่มาจากภายนอก (Externally derived sense of self) จากการวิเคราะห์การศึกษาของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 60 คน กลุ่มทั้ง

6 กลุ่มมีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ตนในโลกกว้าง (Self-in-the-larger-world) 2) การสร้างตน (Self-creation) 3) ตนที่หมกหมุ่น (Self-absorbed) 4) ตนที่โกรธ (Angry) 5) ตนที่แยกออก (Detached self) และ 6) ตนที่รู้สึกท่วมท้น (Overwhelmed self)

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่ากลุ่มนักเรียนที่มีการพัฒนาความมีตัวตนที่มาจากภายใน (Internally-derived sense of self) มีการสำรวจทางอาชีพ เช่น การลองผิดลองถูกในอาชีพต่างๆ หรือเลือกอาชีพที่ทำให้เป็นคนที่ต้องการเป็นได้ ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีความรู้สึกต่อตนเองมาจากภายนอก (Externally-derived sense of self) ยังพัวพันอยู่กับเหตุการณ์ปัจจุบันที่ซึ่งทำให้ความคิดเรื่องอาชีพอยู่ในความสนใจ โดยแสดงออกผ่านการสำรวจอาชีพที่เป็นแบบเพื่อฝัน และมีความคิดที่ไม่แน่นอน ทำให้เกิดความขัดแย้งภายใน ไม่รู้แนวทางอาชีพของตน และไม่ประเมินความสามารถและความสนใจตามความเป็นจริง มีความโกรธครอบงำทำให้ไม่สามารถคิดเรื่องอาชีพได้ หรือไม่มีการสำรวจทางอาชีพเลย

Amundson, Borgen, Iaquinta, Butterfield และ Koert (2010) ทำการศึกษาประสบการณ์การเลือกอาชีพโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และใช้วิธีบอกต่อ (Snowball method) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 17 คนเป็นเพศชาย 8 คน และเพศหญิง 9 คน อายุตั้งแต่ 21 ถึง 40 ปี และมีการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับปริญญาโท กลุ่มตัวอย่างได้ผ่านการตัดสินใจทางอาชีพมาอย่างน้อย 3 ครั้ง Amundson และคณะทำการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์และได้สรุปผลการวิจัย 3 ประเด็นคือ 1) การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ (Relational life) 2) การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความหมายส่วนบุคคล (Personal meaning) และ 3) การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ (Economic realities)

การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ แบ่งได้เป็นสองประเด็นรอง คือ ความเชื่อมโยงกัน (Connectedness) และอิทธิพลจากบุคคลที่นับถือเป็นแบบอย่าง และผู้ให้คำปรึกษา (Mentor) ความเชื่อมโยงกันคือการที่บุคคลตัดสินใจเลือกอาชีพเนื่องจากต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และต้องการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีในที่ทำงาน ครอบครัวก็มีผลต่อการตัดสินใจเนื่องจากผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องการเลือกงานที่สามารถเลี้ยงครอบครัว และสามารถให้เวลาที่มากพอให้กับครอบครัวได้ ส่วนบุคคลที่นับถือเป็นแบบอย่าง และผู้ให้คำปรึกษา (Mentor) สร้างความมั่นใจ และส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยฟันฝ่าอุปสรรค และรู้สึกมีความหวัง มีกำลังใจ และได้รับการสนับสนุนที่จะไปให้ถึงจุดหมาย

การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความหมายส่วนบุคคลประกอบด้วยเหตุผลดังนี้ เป็นงานที่มีเป้าหมาย หรือได้เติมเต็มความเป็นตัวเอง เป็นงานที่มีการกระตุ้นทางความคิดและอารมณ์ที่ทำให้งานน่าสนใจ น่าสนุก และทำให้เกิดการกระตุ้น เป็นงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาตน และเข้าได้กับค่านิยมของตน เป็นงานที่เป็นตัวของตัวเองโดยไม่มีใครบังคับให้เลือก และการเกิดการตระหนักรู้ในตนเองที่เพิ่มมากขึ้น

การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ รวมถึง ความเครียดที่เกิดจากอาชีพที่ ต้องการทำกับอาชีพที่จำเป็นต้องทำไม่ใช่อาชีพเดียวกัน

3. ปัญหาในการตัดสินใจทางอาชีพ

Julien (1999) ได้ทำการศึกษาปัญหาของวัยรุ่นในการหาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพจากการสำรวจวัยรุ่นจำนวน 399 คนอายุระหว่าง 15-19 ปี แบบสำรวจประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับระดับความมีประโยชน์ของแหล่งข้อมูลต่างๆ และวิธีการที่แหล่งข้อมูลได้ช่วยเหลือ และปัญหาที่พบจากการหาข้อมูล วัยรุ่นอีก 30 คนได้รับการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อถามข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจและการหาข้อมูล ความสนใจในกระบวนการ และปัญหาที่เกิดจากการประเมินข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ในงานวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 10.6% ไม่รู้วิธีการหาข้อมูล และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 59.7% เห็นว่าการหาข้อมูลทุกอย่างที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเป็นสิ่งที่ยาก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 39.7% เชื่อว่าพวกเขาต้องไปหลายที่กว่าจะหาข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจ

Gati, Krausz, และ Osipow (1996) ทำการศึกษากลุ่มปัญหาการตัดสินใจทางอาชีพของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างชาวอิสราเอลจำนวน 259 คน อายุระหว่าง 19-23 ปีที่กำลังจะได้ทำการตัดสินใจทางอาชีพครั้งแรก และกลุ่มตัวอย่างชาวอเมริกันจำนวน 304 คน อายุระหว่าง 17-23 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยใช้แบบสำรวจปัญหาทางอาชีพ (Career Decision Difficulties Questionnaire- CDDQ) พบว่าแม้ว่าจะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม แต่ผลการวิจัยเกือบจะเหมือนกัน และได้เสนอการจัดกลุ่มปัญหาการตัดสินใจทางอาชีพดังนี้

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนกระบวนการตัดสินใจทางอาชีพ
 - 1.1 การไม่มีความพร้อมเนื่องจาก

- 1.1.1 การไม่มีแรงจูงใจ (Motivation)
- 1.1.2 การตัดสินใจไม่ได้ (Indecisiveness)
- 1.1.3 ความเชื่อที่ผิด (Dyfunctional myths)
- 2. ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการตัดสินใจทางอาชีพ
 - 2.1 การไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับ
 - 2.1.1 กระบวนการตัดสินใจทางอาชีพ
 - 2.1.2 ตนเอง
 - 2.1.3 อาชีพ
 - 2.1.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล
 - 2.2 ข้อมูลที่ไม่สอดคล้อง (Inconsistent information) เนื่องจาก
 - 2.2.1 ข้อมูลไม่น่าเชื่อถือ
 - 2.2.2 ความขัดแย้งภายใน (Internal conflicts)
 - 2.2.3 ความขัดแย้งภายนอก (External conflicts)

งานวิจัยในประเทศไทย

ในประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้อง มีเพียงงานวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวคิดต่างๆต่อตัวแปรทางอาชีพต่างๆ เช่น ความพร้อมทางอาชีพ (แก้วกานต์ ภูมิศรีแก้ว, 2537) การตระหนักรู้ในอาชีพ (ปิติ วิทยการ, 2537) การตัดสินใจเลือกอาชีพ (กาญจนา ณ ลำพูน, 2539) วุฒิภาวะทางอาชีพ (คณิงนิจ เนติประวัติ, 2535) และการเพิ่มเอกลักษณ์เชิงอาชีพ (พัฒนา สุนทรประภัสสร, 2544) และมีบางส่วนที่มุ่งสำรวจความสนใจทางอาชีพของนักเรียน และปัจจัยต่างๆที่สัมพันธ์กับการเลือกอาชีพ และการเลือกแผนการเรียน ผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกแผนการเรียนหรือการเลือกอาชีพเป็นสองกลุ่ม คือ ผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกแผนการเรียน หรือการเลือกอาชีพ และปัญหาที่พบในการเลือกแผนการเรียน

1. ผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

แก้วกานต์ ภูมิศรีแก้ว (2537) ทำการศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มต่อความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน

โดยมีชายหญิงอยู่ในกลุ่มๆละ 5 คน กลุ่มทดลองได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มอาทิตย์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง จำนวน 15 ครั้ง โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่มตามแนวคิดของ John O. Crites ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการปรึกษาใดๆ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบมีกลุ่มควบคุมทดสอบก่อนและหลังการทดลอง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่า t-test ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความพร้อมทางอาชีพด้านเจตคติต่ออาชีพ และด้านการประเมินความสามารถทางอาชีพหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กาญจนา ณ ลำพูน (2539) ทำศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวคิดแบบวิเคราะห์ลักษณะ และปัจจัยส่วนบุคคล ต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนารีรัตน์ จังหวัดแพร่ จำนวน 20 คนซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัย โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมโดยการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มทดลองจะได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มอาทิตย์ละ 2 ครั้งๆละ 1 ชั่วโมง 30 นาที จำนวนทั้งสิ้น 12 ครั้ง และมีผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวัดการตัดสินใจเลือกอาชีพของ Samuel H. Osipow ใช้วิธีการวิจัยแบบมีกลุ่มควบคุมทดสอบก่อนและหลังการทดลองและทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการทดสอบค่า t-test ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวคิดแบบวิเคราะห์ลักษณะและปัจจัยส่วนบุคคลมีคะแนนการตัดสินใจเลือกอาชีพเพิ่มขึ้นและสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่ม

พัฒนา สุนทรประภัสสร (2544) ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการต่อการเพิ่มเอกลักษณ์เชิงอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพระโขนงพิทยาล ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คนจากประชากรทั้งสิ้น 185 คน และทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่แบ่งเป็นสองกลุ่มๆละ 8 คนและได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการอาทิตย์ละ 3 ครั้งๆละ 1 ชั่วโมงจำนวน 12 ครั้ง และอีกกลุ่มเป็นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเอกลักษณ์เชิงอาชีพสูงกว่าก่อนเข้ารับการศึกษาเชิงจิตวิทยา และ

สูงกว่านักเรียนในกลุ่มที่ไม่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกแผนการเรียน หรือการเลือกอาชีพ และปัญหา

แบบสอบถามองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกเรียนต่อสายสามัญ และสายอาชีพ ของธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล แบบสอบถามเหตุผลหรือแรงจูงใจในการเลือกอาชีพของสมพงษ์ อภาพันธุ์ และแบบสอบถามเหตุผลหรือองค์ประกอบในการเลือกแผนการเรียนของเฉลิมเผ่า อากละนันท์ ถูกนำมาใช้เป็นหลักในการสร้างเครื่องมือวิจัยที่ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแผนการเรียนดังต่อไปนี้ (ประสงค์ บุญพรวงค์, 2524; สุวิมล ดีลัน, 2526; และ มณฑา ศรีโพธิ์, 2528)

1. ด้านบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแผนการเรียนของนักเรียน
2. ด้านรายได้ หมายถึง รายได้หรือค่าตอบแทนที่นักเรียนต้องการได้รับเมื่อออกไปประกอบอาชีพหลังจากที่สำเร็จการศึกษาแล้ว
3. ด้านความถนัด ความสนใจ เหตุผลส่วนตัว หมายถึง ความถนัด ความสนใจ และเหตุผลส่วนตัวของนักเรียนเอง ที่ทำให้นักเรียนตัดสินใจเลือกแผนการเรียน
4. ด้านเกียรติยศชื่อเสียง หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวกับเกียรติยศชื่อเสียงที่นักเรียนต้องการได้รับ ขณะที่กำลังศึกษาอยู่และจบการศึกษาแล้ว
5. ด้านลักษณะของงานและความก้าวหน้า หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวกับประเภทของงาน และความก้าวหน้าที่นักเรียนต้องการได้รับจากการทำงานอาชีพนั้นๆ
6. ด้านความจำเป็น หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นความจำเป็นส่วนตัวของนักเรียนที่มีผลให้นักเรียนต้องตัดสินใจเลือกแผนการเรียน
7. ด้านวิธีการและหลักการในการเลือกของนักเรียน หมายถึง วิธีการและหลักการที่ทางโรงเรียนได้กำหนดไว้เป็นแบบแผนสำหรับให้นักเรียนทราบและปฏิบัติตามในการเลือกแผนการเรียน

ประสงค์ บุญพรวงค์ (2524) ศึกษาองค์ประกอบในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้แบบสอบถาม

องค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกเรียนวิชาสายสามัญ และสายอาชีพ และแบบสอบถาม เหตุผลหรือแรงจูงใจในการเลือกอาชีพกับกลุ่มตัวอย่างคือผู้ปกครองนักเรียน และครูผู้สอนนักเรียน จำนวน 924 คน พบว่า องค์ประกอบด้านเกียรติยศชื่อเสียงมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือก แผนการเรียนของนักเรียนมากที่สุด รองลงไปคือ ลักษณะของงานและความก้าวหน้า ความถนัด ความสนใจและเหตุผลส่วนตัว ด้านความจำเป็น ด้านรายได้ และด้านบุคคล ตามลำดับ

จรินทร์ บุญท่อม (2525) ศึกษาปัญหาการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยจำนวน 300 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ทดสอบ หาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยใช้ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่าปัญหา ในการเลือกแผนการเรียนมากที่สุดคือ ปัญหาด้านความรู้ทางอาชีพ รองลงมาคือ ปัญหาด้านรู้จัก ตนเอง ปัญหาด้านการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตามความต้องการของครอบครัว ปัญหาด้าน การเงิน และปัญหาด้านสุขภาพตามลำดับ

สุวิมล ดีลัน (2526) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแผนการเรียนในกลุ่มนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 416 คน โดยใช้แบบสอบถามองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือก แผนการเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่แล้ววิเคราะห์ด้วยการหาค่าร้อยละ และ ทำการเปรียบเทียบหาค่า Chi-square พบว่าลักษณะของงานมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือก แผนการเรียนมากที่สุด ส่วนเหตุผลส่วนตัว รายได้ที่ต้องการได้รับ เกียรติยศชื่อเสียง และบุคคลมี ความสำคัญรองลงไปตามลำดับ

มณฑา ศรีโพธิ์ (2528) ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแผนการเรียนของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดแพร่ โดยใช้แบบสอบถามองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการ เลือกแผนการเรียนกับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 440 คน และวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจง ความถี่ และหาค่าร้อยละ พบว่าวิธีการและหลักการในการเลือก เหตุผลส่วนตัว ลักษณะงานและ รายได้ที่ต้องการได้รับมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนมากที่สุด ส่วนเกียรติยศชื่อเสียง ความจำเป็น และบุคคลมีความสำคัญรองลงไปตามลำดับ

พุดตาล ศรีเมฆ (2540) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลนักเรียนจำนวน 620 คน และ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า Chi-square พบว่าปัจจัย ที่มีผลต่อการเลือกอาชีพมีดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ

ความก้าวหน้าในอาชีพ และความมั่นคงของอาชีพ ปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้องคือ ครู-อาจารย์ บิดา มารดา และญาติพี่น้อง และปัจจัยข้อมูลข่าวสารคือ หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร แผ่นพับ หนังสือ ป้ายโฆษณา โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ และหอกระจายข่าว

อภิศักดิ์ จันทร์สนาม (2544) ศึกษาความสนใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสระบุรี โดยใช้แบบสอบถามวัดความสนใจในอาชีพของนักเรียนจำนวน 225 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Chi-Square และการทดสอบความแตกต่างของสัดส่วน (Test of proportion) พบว่าระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หมวดอาชีพของบิดา มารดา มีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัตนกรณ์ ชนะท่า (2545) ได้ทำการศึกษาปัจจัยบางประการกับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยสำรวจนักเรียนจำนวน 639 คนด้วยแบบสำรวจวุฒิภาวะทางอาชีพ (Career Maturity Inventory) มาตรฐานการรับรู้ความสามารถของตนในการตัดสินใจเลือกอาชีพ (Career Decision-Making Self-efficacy Scale) และแบบวัดการตัดสินใจเลือกอาชีพ (Career Decision Scale) และวิเคราะห์ผลทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่กำหนดกับการตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) พบว่าเพศและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกอาชีพมี 4 ประการคือ วุฒิภาวะทางอาชีพ การรับรู้ความสามารถของตนด้านอาชีพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพศ

มนัส จันสุทธิรางกุล (2547) ศึกษาอาชีพที่นักเรียนต้องการเลือก และปัจจัยที่ส่งผลต่ออาชีพที่นักเรียนต้องการเลือก โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัวกับความต้องการเลือกอาชีพของนักเรียนโดยใช้ Chi-square พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่คือร้อยละ 30.4 มีความต้องการเลือกอาชีพในหมวดอาชีพบริการสังคม ซึ่งนักเรียนต้องการเลือกอาชีพตำรวจมากที่สุดถึงร้อยละ 23.5 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลือกอาชีพได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แผนการเรียน และระดับการศึกษาของมารดา

วัชรภรณ์ พรหมรักษ์ (2548) ศึกษาความสนใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามวัดความ

สนใจในอาชีพของนักเรียนจำนวน 300 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยในสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Chi-Square พบว่าเพศ ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามีความสัมพันธ์กับความสนใจในหมวดอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาวิณี จันทร์ขำ (2549) ศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 3 เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามสำรวจนักเรียนจำนวน 222 คน โดยโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test และทดสอบรายคู่โดยวิธี Sheffe' พบว่าปัจจัยตัดสินใจเลือกแผนการเรียนที่มีน้ำหนักตัดสินใจมากที่สุดคือ ด้านโอกาสในการประกอบอาชีพ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านความสนใจและความสามารถ และด้านความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ

ชนภา สีนะทิพย์ (2552) ศึกษาแรงจูงใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 2 โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 350 คนจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแรงจูงใจการเลือกอาชีพของนักเรียนแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) แยกเป็น 7 ด้าน คือ 1. ด้านเกียรติยศชื่อเสียงและความก้าวหน้า 2. ด้านบริการสังคมและการทำงานกับบุคคล 3. ด้านความมั่นคงปลอดภัยในอาชีพ 4. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ 5. ด้านความมีอิสระ 6. ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ และ 7. ด้านสภาพแวดล้อม โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One way analysis of variance) และใช้การทดสอบรายคู่โดยวิธี Sheffe' post hoc comparison ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีแรงจูงใจในการเลือกอาชีพทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยที่ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศหญิง และเพศชาย นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างก็มีแรงจูงใจในการเลือกอาชีพทุกด้านแตกต่างกัน นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันมีแรงจูงใจด้านต่างๆในการเลือกอาชีพต่างกันยกเว้นด้านสภาพแวดล้อม นักเรียนที่ระดับการศึกษาของผู้ปกครองต่างกันมีแรงจูงใจในการเลือกอาชีพด้านบริการสังคมและการทำงานกับบุคคล ด้านความมั่นคงปลอดภัยในอาชีพและด้านสภาพแวดล้อมแตกต่างกันส่วนด้านอื่นๆไม่ต่างกัน และนักเรียนที่มีระดับรายได้ของผู้ปกครองต่างกันมีแรงจูงใจในการเลือกอาชีพด้านความมั่นคงปลอดภัยในอาชีพแตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆไม่ต่างกัน

จะเห็นได้ว่างานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวล้วนเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้เป็นตัวเลขทางสถิติ และการทดสอบทฤษฎีทางตะวันตก พบว่างานวิจัยที่ผ่านมายังขาดการเจาะลึกในด้านประสบการณ์ กระบวนการ ความรู้สึก และความคิดในการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลซึ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน และซับซ้อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างลึกซึ้งโดยใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์ ทั้งทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และความหมายต่อปรากฏการณ์ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ประสบในระหว่างการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของตนในเชิงลึก โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย
2. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย
5. การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย
6. การพิทักษ์สิทธิ

การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย

ผู้วิจัยเตรียมตัวในการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากหนังสือ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย ดังนั้น การตัดสินใจและการให้เหตุผล พัฒนาการทางปัญญาในช่วงวัยรุ่น และ พัฒนาการทางอาชีพ
2. ศึกษาระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา และพัฒนาทักษะในการวิจัยผ่านการทำการวิจัยนำร่องในวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล

3. เข้าฝึกงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่โรงเรียนบางป่อวิทยาคมซึ่งเป็นสถานที่ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับโรงเรียน บุคลากร และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

จากข้อมูลด้านแนวคิดและทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยครั้งนี้คือ 1) การตัดสินใจเลือกอาชีพเกี่ยวพันกับการมองอนาคต 2) การตัดสินใจเลือกอาชีพเป็นผลมาจากการประเมินตนเอง 3) การตัดสินใจเลือกอาชีพเป็นวงจรที่สามารถวนกลับไปได้ 4) การตัดสินใจเลือกอาชีพประกอบไปด้วยปัจจัยหลายด้าน โดยผู้วิจัยนำข้อสรุปเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ภาคสนาม

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบางป่อวิทยาคม และได้เริ่มเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แล้ว ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยลักษณะของผู้ให้ข้อมูลที่เจาะจงคือนักเรียนที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือกในการคัดกรองผู้ให้ข้อมูลโดยไม่คำนึงถึงแผนการเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ ผู้วิจัยจะเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์มาก คือ นักเรียนที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือก เนื่องจากเหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมุ่งการตีความหมาย (ชาย โพธิ์สิตา, 2552) ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10คน

1.1 เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักมีดังต่อไปนี้

1.2.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้าสอบกลางภาคเรียนที่ 1 แล้ว และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย

1.2.2 นักเรียนที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน โดยประเมินจากคำตอบในแบบสอบถามความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือกที่ปรับปรุงจากแบบประเมินทางเลือกที่ขาดความมั่นใจ (Uncertain choice) ของ Edmund G. Williamson (1939 อ้างถึงใน Crites, 1981) ผู้วิจัยคัดนักเรียนที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนที่ระบุความมั่นใจในแผนการ

เรียนอยู่ที่ “มีความมั่นใจน้อย” หรือ “มีความมั่นใจปานกลาง” ประกอบกับอาชีพที่นักเรียนระบุในแบบสอบถามมีความหลากหลายหรือไม่สอดคล้องกับแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือก

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และใช้เทปบันทึกเสียงช่วยบันทึกบทสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการสัมภาษณ์ และความลึกของข้อมูลที่ได้รับ พร้อมทั้งมีการจัดบันทึกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลด้านอารมณ์ ความรู้สึก ปฏิกริยาของทั้งผู้ให้ข้อมูล และตัวผู้วิจัยทุกครั้งหลังจากการสัมภาษณ์

คำถามในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. คำถามทั่วไป เป็นการถามเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ให้ข้อมูล โดยถามข้อมูลส่วนตัวเป็นคำถามปลายเปิด เช่น อายุ เพศ การศึกษา ครอบครัว งานอดิเรก สิ่งที่นักเรียนสนใจ

2. คำถามเชิงลึกในเรื่องการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยพยายามไม่กดดันคำตอบจากผู้ให้ข้อมูลออกมาตรงๆ แต่จะใช้คำถามที่ถามถึงสิ่งที่คิด ความเปลี่ยนแปลงระหว่าง และหลังจากการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน โดยแบ่งคำถามไว้ 3 ประเภทตามข้อเสนอของชาย โพธิ์สิตา (2552) คือ

1. คำถามเพื่อทราบรายละเอียดจากคำพูดของผู้ให้ข้อมูลเอง
2. คำถามที่มีลักษณะตรงข้ามกับสิ่งที่ต้องการศึกษา และ
3. คำถามที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น

- สำหรับน้องแล้ว การเลือกแผนการเรียนคืออะไร มีความหมายอย่างไรต่อตัวน้อง

- น้องได้เลือกแผนการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างไร

- ลองเล่าตอนที่ตัดสินใจเลือกเรียนแผนการเรียนว่าเป็นอย่างไร เลือกอย่างไร

- น้องได้เลือกแผนการเรียนโดยปรึกษาใคร อย่างไร

- ตอนที่ตัดสินใจเลือกแผนการเรียนได้เลือกด้วยตนเองหรือ
- ความฝันในวัยเด็กคืออะไร และมีผลอย่างไรต่อการเลือกแผนการเรียน
- อะไรมีผลต่อการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของน้อง และมีผลอย่างไรบ้าง
- แผนการเรียนที่น้องได้เลือกได้รับการสนับสนุน หรือคัดค้านจากครอบครัวหรือไม่ อย่างไร
- อะไรทำให้น้องลังเลในแผนการเรียนที่ได้เลือกแล้ว
- ความลังเลในแผนการเรียนที่ได้เลือกเป็นอย่างไร และมีผลอย่างไรต่อตัวน้อง

3. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือราชการจากคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตและติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

3.2 เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียนแล้วจึงประสานงานกับหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้จัดหาเวลาว่าง 1 คาบเรียนระหว่างคาบประชุมระดับชั้นเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย และรับอาสาสมัครที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย

3.3 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้นักเรียนที่ประสงค์จะเข้าร่วมงานวิจัยเพื่อนำไปตอบในระหว่างคาบประชุมระดับชั้น โดยได้ใส่เลขที่แบบสอบถามไว้ที่หัวกระดาษ และให้นักเรียนเขียนชื่อแผนการเรียน และเบอร์โทรศัพท์ตามเลขที่แบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยจึงเก็บแบบสอบถามจากนักเรียนภายในคาบประชุมระดับชั้น

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของนักเรียนมาคัดเลือกนักเรียนที่มีความมั่นใจในแผนการเรียนน้อย โดยเลือกนักเรียนที่วงกลม “มีความมั่นใจน้อย” หรือ “มีความมั่นใจปานกลาง” แต่เขียนแผนการเรียนที่ได้เลือกไม่สอดคล้องกับอาชีพที่อยากจะทำหลังจากสำเร็จการศึกษา

3.5 ผู้วิจัยนัดวัน และเวลาในการชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยกับนักเรียนและผู้ปกครองบางท่านที่สะดวกเนื่องจากนักเรียนอายุไม่ถึง 18 ปี

3.6 ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยให้กับผู้ปกครองบางท่านและนักเรียนโดยละเอียด และนำหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยให้นักเรียน และผู้ปกครองลงนาม

3.7 ผู้วิจัยนำวัน เวลา และสถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์ตามที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยสะดวก

3.8 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ 28 นาทีถึง 53 นาที พร้อมขอบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ โดยจะไม่มีการระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลบนไฟล์ข้อมูลบันทึกเสียงแต่ระบุเป็นรหัสในการวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บไฟล์บันทึกเสียงเหล่านั้นในที่ที่ไม่มีใครสามารถเข้าถึงนอกจากตัวผู้วิจัย และจะทำลายไฟล์บันทึกเสียงทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย ทั้งนี้ในสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 8 คน ในครั้งแรกยังได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้ทำการขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมทางโทรศัพท์

3.9 ผู้วิจัยนำบทสัมภาษณ์ไปถอดเทปแบบคำต่อคำ และนำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความตรงของข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 7 กรณีเพื่อผู้ให้ข้อมูลสามารถเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขข้อมูลที่ต้องการได้

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่ ID 1 ถึง ID 10

รหัสผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	แผนการเรียน	แบบสอบถามความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก		ความรู้สึกตอนตัดสินใจ	เวลาสัมภาษณ์
				ความมั่นใจในแผนการเรียน	อาชีพที่อยากเป็นและอื่นๆ		
ID 1	หญิง	16	คอมพิวเตอร์ ธุรกิจ	มีความมั่นใจน้อย	ยังไม่ทราบว่า จะเป็นอะไร อยากย้ายไปเรียนสายวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์	มั่นใจ	47 นาที
ID 2	หญิง	16	คอมพิวเตอร์ ธุรกิจ	มีความมั่นใจน้อย	พนักงานธนาคาร รับราชการ (แต่ไม่รู้จะเป็นอะไร)	มั่นใจ	33 นาที
ID 3	ชาย	16	คอมพิวเตอร์ ธุรกิจ	มีความมั่นใจน้อย	ทหารเรือ กับนักกีฬามืออาชีพ	ไม่มั่นใจ	35 นาที
ID 4	หญิง	16	วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์	มีความมั่นใจน้อย	พยาบาล ครู แต่ก็ไม่แน่ใจเท่าไร	ไม่มั่นใจ	36 นาที
ID 5	หญิง	16	คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน	มีความมั่นใจน้อย	สัตวแพทย์	มั่นใจ	40 นาที

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่ ID 1 ถึง ID 10 (ต่อ)

รหัส ผู้ให้ ข้อมูล	เพศ	อายุ	แผนการเรียน	แบบสอบถามความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก		ความรู้สึก ตอน ตัดสินใจ	เวลา สัมภาษณ์
				ความมั่นใจในแผนการเรียน	อาชีพที่อยากเป็นและอื่นๆ		
ID 6	ชาย	16	คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน	มีความมั่นใจน้อย	ครู	มั่นใจ	44 นาที
ID 7	หญิง	16	วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์	มีความมั่นใจปานกลาง	แพทย์ ทนาย นักกฎหมาย สถาปนิก นักโบราณคดี	ไม่มั่นใจ	28 นาที
ID 8	หญิง	15	วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์	มีความมั่นใจปานกลาง	ทหารบก นักโบราณคดี เภสัชกร	ไม่มั่นใจ	53 นาที
ID 9	หญิง	16	คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน	มีความมั่นใจปานกลาง	การโรงแรม นักบัญชี แพทย์	ไม่มั่นใจ	45 นาที
ID 10	หญิง	15	วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์	มีความมั่นใจปานกลาง	พยาบาล แต่ไม่ค่อยมั่นใจ	มั่นใจ	32 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาไม่ต่างจากงานวิจัยคุณภาพอื่นๆ เพียงแต่สิ่งที่ปรากฏการณ์วิทยาเน้นเป็นพิเศษคือการ “กลั่น” ความหมายของปรากฏการณ์ที่รวมทั้งความหมายจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย และความหมายโดยทั่วไป (ชาย โพธิ์สี ตา, 2552) การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การทำการถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ
2. การนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความตรงจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 7 คนแล้วมาให้รหัสข้อมูล และนำข้อมูลส่วนตัวที่สามารถอ้างอิงถึงตัวตนของผู้ให้ข้อมูลออกเพื่อลดอคติในการวิเคราะห์ข้อมูล
3. การสำรวจอคติของผู้วิจัยโดยมีการจัดทำบันทึกของผู้วิจัย เพื่อตระหนัก และขจัดอคติระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวอย่างอคติเช่น ข้อค้นพบ หรือข้อสรุปที่คิดว่าจะได้จากข้อมูล
4. การใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)
 - 4.1 อ่าน และพิจารณาบทถอดเทปสัมภาษณ์อย่างถี่ถ้วนแบบบรรทัดต่อบรรทัด
 - 4.2 เลือกเนื้อหาที่มีความหมาย หรือข้อมูลตรงกับคำถามการวิจัยที่ต้องการวิเคราะห์ ซึ่งอาจจะเป็นคำ หรือข้อความหลัก(Keyword)
 - 4.3 ให้นิยามคำ หรือข้อความหลักเหล่านั้น
 - 4.4 รวบรวม และจัดกลุ่มคำ หรือข้อความหลักให้เป็นประเด็นสำคัญ (Theme)

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในการสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญทั้งหมดที่ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเขียนสรุปในเชิงพรรณนาเพื่อตอบคำถามการวิจัยโดยกระชับ จากนั้นจึงอภิปรายผลโดยนำผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยมาเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎีและผลการศึกษาที่ผ่านมา เพื่อแสดงให้เห็นข้อค้นพบของงานวิจัยที่เหมือนหรือต่างจากแนวคิด ทฤษฎีและผลการศึกษาที่ผ่านมา พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงข้อค้นพบที่ไม่ปรากฏในงานวิจัยอื่น ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อจำกัดในการวิจัย และข้อเสนอแนะด้านการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการประยุกต์ใช้

การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

ความน่าเชื่อถือของการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระดับคือ ข้อมูลดิบ และข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์

1. ข้อมูลดิบได้รับการตรวจสอบความตรงของข้อมูลในเบื้องต้น โดยผู้วิจัยทำการถอดเทปสัมภาษณ์และนำบทสัมภาษณ์กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจำนวน 7 คน
2. ข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์หาประเด็นสำคัญ และประเด็นรองจะมีการส่งกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบว่าตรงกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลจำนวน 7 คนและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นหลัก

การพิทักษ์สิทธิ

เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะจึงต้องมีการขออนุญาตผู้ปกครองของผู้ให้ข้อมูลหลักในการเข้าร่วมการวิจัย โดยผู้วิจัยจะชี้แจงการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลทั้งที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลประกอบต่อผู้ปกครอง และผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ และการดำเนินงานวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ และสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยได้
3. ขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์
4. ชี้แจงสิทธิในระหว่างการวิจัยว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิยุติการสัมภาษณ์และไม่ตอบคำถามและถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ เช่น คะแนนจากรายวิชาต่างๆ หรือ คะแนนความประพฤติ รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถามได้ตลอดเวลา
5. ชี้แจงว่าการอ้างอิงไปถึงตัวตนของผู้ให้ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ และข้อมูลจากการวิจัยจะถูกนำเสนอในภาพรวมและเผยแพร่ในเชิงวิชาการเท่านั้น
6. ชี้แจงประโยชน์ และความเสี่ยงจากการวิจัย ผู้วิจัยแจ้งประโยชน์ของงานวิจัยที่จะเกิดแก่สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาด้านอาชีพ และแก่สังคม ทั้งยังแจ้งให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบถึงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดจากการสัมภาษณ์ เช่น นักเรียนอาจจะเปลี่ยนมุมมองต่อความพอใจในแผนการเรียนของตนซึ่งเหตุการณ์นี้อาจจะส่งผลกระทบต่อจิตใจของนักเรียน ซึ่งหากเกิดเหตุการณ์เช่นนั้น

ขึ้น ผู้วิจัยจะหยุดเก็บข้อมูลชั่วคราวและให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก
หรือหาแหล่งให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนผู้นั้นตามความเหมาะสม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้างกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาที่โรงเรียนบางบ่อวิทยาคม จังหวัดสมุทรปราการ มีผู้ให้ข้อมูลเต็มใจให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 10 คน เป็นผู้ชาย 2 คน และผู้หญิง 8 คน โดยมีนักเรียน 4 คนเลือกเรียนแผนการเรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ นักเรียน 3 คนเลือกเรียนแผนการเรียนที่เน้นคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน และนักเรียนอีก 3 คนเลือกเรียนแผนการเรียนที่เน้นคอมพิวเตอร์ ธุรกิจ นักเรียนทั้งหมดมีอายุระหว่าง 15-16 ปี เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์อยู่ระหว่าง 28-53 นาที

ผู้ให้ข้อมูลเลือกนักเรียนที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตามแบบสอบถาม ความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือกที่ปรับปรุงจากแบบประเมินทางเลือกที่ขาดความมั่นใจ (Uncertain choice) ของ Williamson (1939 อ้างถึงใน Crites, 1981) ผู้วิจัยเลือกนักเรียนที่ระบุความมั่นใจในแผนการเรียนอยู่ที่ “มีความมั่นใจน้อย” หรือ “มีความมั่นใจปานกลาง” ประกอบกับอาชีพที่นักเรียนระบุในแบบสอบถามมีความหลากหลายหรือไม่สอดคล้องกับแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือก

ระบบการเลือกแผนการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม เริ่มต้นที่การประชุมผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคการเรียนที่ 2 ในระหว่างการประชุม ทางโรงเรียนได้ทำการสำรวจความสนใจในแผนการเรียนของนักเรียนและผู้ปกครองเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการจัดและปรับหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในแต่ละปีโดยคณะกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนซึ่งประกอบไปด้วยคณะผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มสาระวิชาต่างๆ เมื่อโรงเรียนได้ทำการจัดหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประจำปีแล้ว โรงเรียนได้จัดการสอบเข้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นการภายในโดยให้นักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมมากกว่า 3.00 ได้เลือกแผนการเรียนและสอบเข้าก่อน นักเรียนที่ไม่ได้สอบเข้าในรอบแรกสามารถเข้าร่วมสอบเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รอบทั่วไปที่เปิดให้บุคคลภายนอกเข้าสมัครได้ โดยที่นักเรียนต้องเลือกแผนการเรียน สอบข้อเขียนและสอบสัมภาษณ์ ในกระบวนการนี้ทาง

โรงเรียนยังไม่ได้ระบุแผนการเรียนที่นักเรียนจะได้เข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนเพียงแต่ประกาศว่านักเรียนได้เข้าเรียนในโรงเรียนบางบ่อวิทยาคมเท่านั้น

โรงเรียนได้จัดให้นักเรียนที่ผ่านการสอบคัดเลือกได้เข้าเรียนปรับระดับพื้นฐานความรู้ใน
รายวิชาหลัก 5 วิชาคือ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศาสตร์ และภาษาอังกฤษ วิชา
ละ 1 ชั่วโมงต่อวัน เป็นเวลา 10 วัน รวมทั้งสิ้นวิชาละ 10 ชั่วโมงเพื่อให้นักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่
แตกต่างกันจากแผนการเรียนต่างๆในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและจากโรงเรียนอื่นได้มีความรู้
ความเข้าใจในพื้นฐานวิชาหลักที่เป็นส่วนสำคัญในการต่อยอดความรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลาย นักเรียนทุกคนล้วนได้เรียนปรับระดับความรู้เหมือนกันทุกคนแม้ว่านักเรียนจะได้เลือก
แผนการเรียนที่แตกต่างกันก็ตาม

ในวันแรกก่อนที่จะมีการเรียนปรับระดับพื้นฐานความรู้ โรงเรียนได้จัดให้มีการสอบวัดผล
ก่อนเรียน และในวันสุดท้ายของการเรียนปรับระดับพื้นฐานความรู้ โรงเรียนได้จัดให้มีการสอบวัด
ระดับความรู้อีกครั้งและให้นักเรียนเลือกแผนการเรียนเป็นครั้งสุดท้ายโดยให้เลือกได้ 3 อันดับ
โรงเรียนบางบ่อวิทยาคมจะพิจารณาจัดห้องให้นักเรียนตามเกณฑ์ดังนี้ 1) ผลการเรียน 2) คะแนน
สอบข้อเขียน 3) คะแนนสอบสัมภาษณ์ 4) คะแนนสอบวัดระดับความรู้ก่อนและหลังการเรียนปรับ
ระดับพื้นฐานความรู้ และ 5) แผนการเรียนที่นักเรียนเลือก

หลักจากเปิดภาคการศึกษาที่หนึ่ง นักเรียนได้รับอนุญาตให้ยื่นแสดงความจำนงขอเปลี่ยน
แผนการเรียนได้ภายใน 1 สัปดาห์แรกของการเรียน การอนุมัติให้นักเรียนเปลี่ยนแผนการเรียน
ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การจัดห้องที่กล่าวมาข้างต้นสำหรับนักเรียนที่ต้องการเปลี่ยนแผนการเรียนจาก
แผนการเรียนที่ง่ายกว่าไปสู่แผนการเรียนที่ยากกว่า อย่างไรก็ตาม มีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ยื่นแสดง
ความจำนงขอเปลี่ยนแผนการเรียนหลังจากระยะเวลาที่กำหนดซึ่งจะได้รับการพิจารณาจาก
ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นรายกรณี

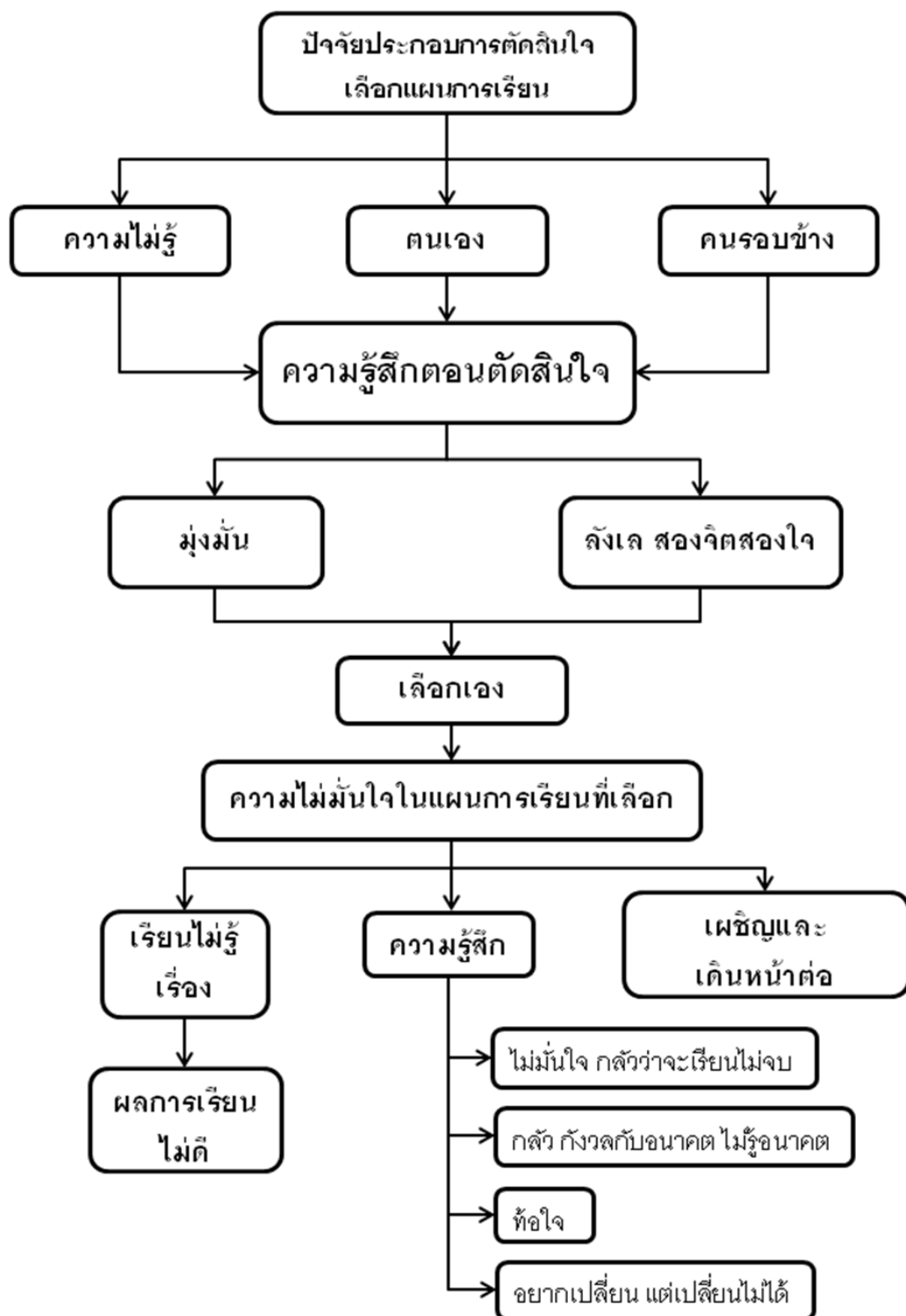
จากการสอบถามอาจารย์ผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการพบว่า โรงเรียนได้มีการแนะแนว
การศึกษาให้นักเรียนก่อนที่นักเรียนจะเลือกแผนการเรียน การแนะแนวการศึกษาจะจัดในช่วงคาบ
ประชุมระดับสัปดาห์ละหนึ่งครั้งก่อนที่นักเรียนจะเลือกแผนการเรียนตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคมใน
ภาคการเรียนที่ 2 อาจารย์ผู้รับผิดชอบได้ชี้แจงหลักสูตรของแผนการเรียนแต่ละแผนว่าประกอบไป
ด้วยวิชาอะไรบ้าง และในแต่ละแผนการเรียนนำไปสู่การเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในคณะใดบ้าง
เนื่องจากโรงเรียนบางบ่อวิทยาคมได้จัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนภาคพิเศษ เช่น โครงการ

ความเป็นเลิศทางวิชาการ โครงการ English for Integrated Study เป็นต้น การแนะแนวการศึกษา จึงแบ่งเป็นสองกลุ่ม 1) กลุ่มแผนการเรียนภาคปกติ อาจารย์ผู้รับผิดชอบในฝ่ายวิชาการจะอธิบาย ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและการศึกษาต่อด้วยปากเปล่า 2) กลุ่มแผนการเรียนภาคพิเศษ เลขานุการ ของโครงการเหล่านั้นจะเป็นผู้จัดทำใบปลิวและภาพนิ่งที่ใช้นำเสนอแก่นักเรียน ซึ่งการแนะแนว การศึกษานี้ทางโรงเรียนได้จัดทั้งหมด 3 ครั้งในคาบประชุมระดับ

นักเรียนแต่ละคนมีประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อม ครอบครัว และบุคลิกภาพของแต่ละคน ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาสามารถจัด รวบรวมคำสำคัญให้เป็นประเด็นหลักที่ช่วยแจ่มแจงประสบการณ์ในแต่ละด้านเพื่อให้เห็นรูปแบบ ประสบการณ์ที่ชัดเจน และสะดวกในการทำความเข้าใจ ดังนี้

1. ความหมายของประสบการณ์การเลือกแผนการเรียน
2. ปัจจัยประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน
3. ความรู้สึกตอนตัดสินใจเลือกแผนการเรียน
4. ความไม่มั่นใจในแผนการเรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) พบว่า ประสบการณ์ในด้านต่างๆข้างต้นมีความเชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถเขียนออกมาอยู่ใน รูปแบบแผนภาพเพื่อให้เข้าใจประสบการณ์ของนักเรียนโดยรวมมากขึ้น ดังในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

ความหมายของประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

เพื่อให้เข้าใจประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนในภาพรวมแบบกว้างๆ ผู้วิจัยได้ถามนักเรียนถึงความหมายของประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนแต่ละคน พบว่านักเรียนเห็นว่าการเลือกแผนการเรียนหมายถึง อาชีพที่นักเรียนอยากจะทำในอนาคต ซึ่งการเลือกแผนการเรียนหมายถึงอนาคตของนักเรียน และแผนการเรียนที่เลือกเป็นการเรียนที่เน้นกลุ่มสาระวิชาที่เป็นพื้นฐานในการเรียนต่อ และประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนชอบ และต้องการที่จะเรียนรู้ ดังตัวอย่างคำพูดของนักเรียน

“การเลือกอาชีพและก็ความรู้เบื้องต้นของอาชีพที่จะไป” (ID 1)

“อนาคตเราหรือเปล่าไม่รู้ เรียนไปๆเป็นอาชีพที่เราคาดหวังไว้จะไร้คะ” (ID 2)

“มันเป็นสิ่งที่อยากทำ อยากเรียน บางครั้งมันก็ไม่มั่นใจว่าที่เราเลือกนี้เราไปได้ไหม แต่มันเป็นความอยาก ความชอบ ความอยากเรียน แล้วก็ มันตรงกับอาชีพที่เราอยากจะเป็น การเลือกอาชีพ” (ID 7)

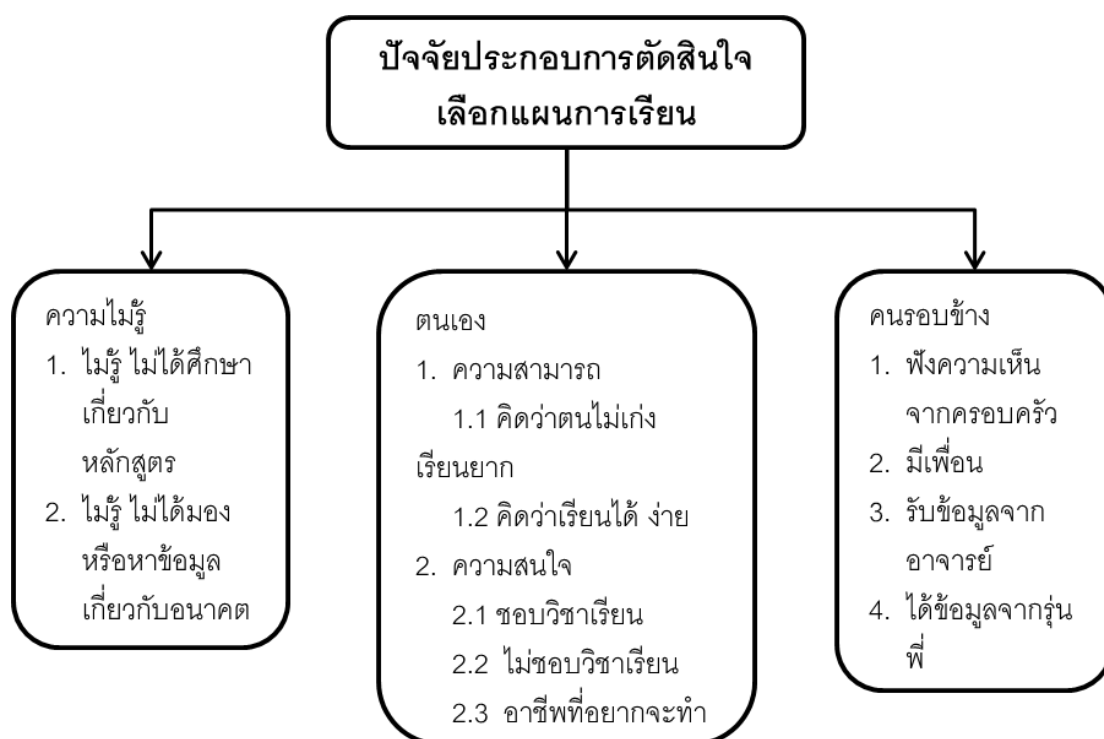
“ก็ในอาชีพข้างหน้าที่เราคิดว่าหนูจะเป็น และก็ผลประโยชน์ที่จะได้จากการเรียนแผนการเรียนนั้นๆ” (ID 9)

“เลือกตามที่ถูกครอบต้องการ ตามความถนัด และอาชีพที่อยากเป็นในอนาคต” (ID 10)

ความหมายของประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนที่นักเรียนให้ขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึกที่นักเรียนมีต่อการเลือกแผนการเรียนของตนเอง รวมถึงประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนในฉบับย่อ

ปัจจัยประกอบการตัดสินใจ

ปัจจัยหลักที่นักเรียนใช้ประกอบในการตัดสินใจคือความไม่รู้ข้อมูล คุณลักษณะของตัวนักเรียน และครอบครัว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังในภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 ปัจจัยประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

1. ความไม่รู้

ความไม่รู้ข้อมูลของนักเรียนแบ่งออกได้เป็นสองด้านคือ ความไม่รู้ในตัวหลักสูตรของแผนการเรียน และความรู้ในอนาคตที่เกี่ยวกับการศึกษาต่อและเส้นทางอาชีพที่นักเรียนคาดหวังไว้ ความไม่รู้ข้อมูลเหล่านี้นำไปสู่การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนที่ขาดประสิทธิผลที่ส่งผลต่อความคิดและจิตใจของนักเรียนที่มีต่อแผนการเรียนในภายหลัง

1.1 ไม่รู้ ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร

นักเรียนไม่รู้เกี่ยวกับรายละเอียดของแผนการเรียนที่นักเรียนจะเลือกว่าแต่ละแผนการเรียนจะได้เรียนวิชาอะไร และจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละวิชาคืออะไรบ้าง นักเรียนก็ไม่ได้ศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรของแผนการเรียนต่างๆทั้งก่อนและระหว่างนักเรียนตัดสินใจเลือกแผนการเรียน นักเรียนมารู้ว่าตนเองจะได้เรียนอะไรเมื่อตอนเปิดภาคการศึกษาและได้เข้าเรียนในแผนการเรียนที่ได้เลือกไว้แล้ว ซึ่งนักเรียนส่วนหนึ่งรู้สึกผิดหวังกับแผนการเรียนที่ได้เลือก ความคาดหวังต่อตัวแผนการเรียนกับตัวแผนการเรียนจริงๆต่างกัน ดังตัวอย่างคำพูดที่ว่า

“แต่ไม่คิดว่าจะมาเจอปัญหา เพราะว่าไม่ชอบเลย ตอนแรกก็ไม่ได้คิดเลย ไม่ได้คิดไง คือไม่รู้ คือไม่ได้ศึกษา” (ID 1)

“มีวิชาบัญชีกับคอมเพิ่มขึ้นมา 2 ชั่วโมง มันไม่รู้เรื่องอะ อาจารย์เค้ามันไม่ใช่ตรงๆ อะ... ไม่ใช่อย่างที่คิดไว้” (ID 2)

“เข้ามาหนูไม่รู้เรื่องอะคะ... ห้องหนึ่งที่เป็นอินเตอร์หนูไม่รู้ว่าเขาสอนกันยังไง... เพราะหนูไม่รู้ว่ามีฝรั่งสอน และมีอันนี้ด้วย” (ID 5)

1.2 ไม่รู้ ไม่ได้มองหรือหาข้อมูลเกี่ยวกับอนาคต

นักเรียนไม่รู้ หรือมีข้อมูลที่จำกัดเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการเลือกแผนการเรียนของตนเองทั้งก่อนและระหว่างที่นักเรียนตัดสินใจเลือกแผนการเรียน นักเรียนไม่รู้หรือมีข้อมูลที่จำกัดว่าเลือกแผนการเรียนแล้วจะนำไปสู่การศึกษาต่อในด้านไหน และสามารถประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง นักเรียนไม่ทราบและไม่ได้หาข้อมูลเพิ่มเติม นักเรียนหาข้อมูลเพียงคร่าวๆ เกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างความสามารถและความชอบของตนเองและอาชีพที่ตนเองอยากเป็น โดยไม่ได้ศึกษาให้ละเอียดว่าจริงๆ แล้วแผนการเรียนที่ตนเองจะเลือกนั้นนำไปสู่อาชีพใดได้บ้างนอกเหนือจากอาชีพที่ตนเองสนใจดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ไม่รู้ว่าจะเรียนไปจบไปจะเรียนอะไร เข้าคณะไหน ง่ายๆ ตอนแรกหนูไม่รู้เลย... หนูไม่รู้ รู้ด้วยไงว่าเรียนไปแล้วไปมหาลัยได้สายไหน ไม่ได้ศึกษา... ไม่ได้มองถึงมหาลัยเลย ไม่ได้มองไปถึงขนาดนั้น” (ID 1)

“เป็นพยาบาลรู้แค่นี้ และก็ครูได้ด้วย หนูไม่ได้หา (ข้อมูล) เลย”(ID 4)

“หนูไม่รู้...” (ID 9)

นักเรียนบางส่วนที่ไม่หาข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ และเส้นทางอาชีพเนื่องจากคิดว่าตนเองรู้แล้ว ทั้งที่นักเรียนเหล่านี้ไม่รู้และมีความคิดที่ผิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อและเส้นทางอาชีพต่างๆ รวมถึงข้อมูลที่ต้องเกี่ยวกับอาชีพเหล่านั้น ดังคำพูดนี้ที่เข้าใจว่าเภสัชกรขายยาตามร้านขายยาส่วนพยาบาลจ่ายยาที่โรงพยาบาล

“ไม่เคย(หาข้อมูล)คะ... น่าจะเรียนได้ทุกสาย แต่ผู้ปกครองบอกว่าเรียนวิทย์คณิต เข้าพยาบาลได้ง่ายกว่า... ลองเป็นแผนกจ่ายยา เภสัชอะไรแบบนี้ก่อน ถ้าคิดว่าทำได้ก็จะ

เลื่อน(เป็นหมอ)ไปเรื่อยๆนะคะ...ภัสส์ชชายายอยู่ตามร้านยา แต่เป็นพยาบาลจ่ายยาอยู่ในโรงพยาบาล” (ID 10)

2. ตนเอง

2.1 ความสามารถ

นักเรียนพิจารณาความสามารถของตนเองในการเลือกแผนการเรียน โดยนักเรียนพิจารณาจากผลการเรียนในรายวิชาต่างที่ผ่านมาทั้งในรายวิชาที่ตนเองมีความสามารถและไม่มีความสามารถ

2.1.1 คิดว่าตนไม่เก่ง เรียนยาก

สิ่งแรกที่นักเรียนส่วนมากตอบหลังจากที่ผู้วิจัยถามว่านักเรียนเลือกแผนการเรียนอย่างไร คือ นักเรียนจะบอกว่าตนไม่เก่งวิชาอะไร แล้วจึงกล่าวไปว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่เลือกแผนการเรียนที่เน้นวิชานั้น นักเรียนจะพิจารณาวิชาที่ตนเองไม่เก่ง ไม่มีความสามารถหรือไม่ถนัด โดยนักเรียนพิจารณาจากผลการเรียนที่ผ่านมาเพื่อประเมินความสามารถของตนเองว่ามีความสามารถในด้านใด นักเรียนนำความคิดนี้ไปประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนคือ เมื่อนักเรียนรู้และเข้าใจว่าตนเองไม่มีความสามารถ หรือคิดว่าวิชาใดยาก นักเรียนไม่เลือกแผนการเรียนที่เน้นรายวิชาเหล่านั้น นักเรียนหลีกเลี่ยงที่เรียนในแผนการเรียนที่ยากเกินความสามารถของตนเอง ดังเช่นตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“วิทย์คณิตยากมาก แม้แต่คนเก่งๆเค้ายังบอกว่าไม่ไหวเลย งานเยอะมาก ตอนแรกก็คิดแล้วว่า ถ้ามันยากเราจะไหวไหม...แต่วิทย์คณิตมา เห็นเค้าบอกว่าเรียน เคมี ฟิสิกส์อย่างนี้มันยาก ก็เลยลั้งเลว่าจะไปไหวไหม” (ID 1)

“...ภาษา คือหนูไม่เก่ง...หนูไม่เก่ง อ่านไม่ออกเลย” (ID 4)

“หนูเลยเลือกเรียนภาษาอังกฤษ...หนูเรียนคณิตไม่เก่ง เกรดหนูไม่ดี” (ID 5)

“วิทย์หนูไม่ค่อยได้ คณิตก็ไม่ได้ด้วย แต่อังกฤษช่วงนั้น ตอนม. 3 เหมือนเราเริ่มจะเข้าใจแล้ว ก็ว่าน่าจะได้เน้ออังกฤษ” (ID 8)

“ไม่เก่งภาษาอยู่แล้วอะคะ” (ID 7)

“วิทย์คณิตอะคือ คณิตว่าไม่ใช่ว่าหนูไม่ชอบแต่หนูไม่เก่ง วิทยาศาสตร์ก็มีคณิตมาผสมผสานด้วยอะ แบบว่าคำนวณเยอะต้องจำสูตร แบบว่าหนูทำไม่ได้ ทำไม่ได้...สายวิทย์คณิตหนูไม่ไหวแน่ๆ” (ID 9)

“ไม่มีอันไหนที่พอจะเรียนได้ ศิลป์ภาษา ก็ ภาษาก็ไม่ค่อยจะได้” (ID 10)

2.1.2 คิดว่าเรียนได้ ง่าย

นักเรียนพิจารณาความสามารถของตนเองประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน โดยดูจากผลการเรียนที่ผ่านมาว่ามีความสามารถในสาระการเรียนรู้ใด และสามารถประสบความสำเร็จหรือเรียนจบในแผนการเรียนใด นักเรียนพิจารณารายวิชาที่นักเรียนคิดว่าตนสามารถเรียนรุดผ่านไปได้ และคิดว่าง่ายกว่าวิชาอื่น โดยนักเรียนนำความคิดนี้ไปประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน คือ นักเรียนเลือกที่จะเลือกแผนการเรียนที่เน้นวิชาที่นักเรียนคิดว่าเรียนได้ “ง่าย” มากกว่าแผนการเรียนที่นักเรียนคิดว่าเรียน “ยาก” และจะไปไม่รอด ดังคำกล่าวที่ว่า

“เรียนคอมนี้แหละ เราน่าจะไปได้ พอจะรอด...” (ID 1)

“เค้าก็ว่าๆจะเรียนไหวเหออ วิทย์คณิตอะ...ก็คิดว่าน่าจะเรียนได้” (ID 4)

“หนูชอบวิทย์ แต่ไม่ถนัดคณิต คิดว่าชอบอยู่แล้วก็ไม่น่าจะยากมาก” (ID 7)

“ก็เลยเลือกวิทย์คณิต...(วิทย์คณิต)ก็เรียนได้ พอเข้าใจ ก็เลยเรียนได้...วิทย์คณิตมันง่ายสุดสำหรับหนูหนูคิดว่าหนูเรียนได้ หนูคิดว่าหนูเรียนได้...คณิตวิทย์เข้าใจกว่าภาษาอังกฤษ...สำหรับหนูวิทย์คณิตง่ายที่สุดแล้ว...วิทย์คณิตมันง่ายสุดสำหรับหนู” (ID 10)

2.2 ความสนใจ

2.2.1 ชอบวิชาเรียน

นักเรียนพิจารณาความชอบ ความสนใจของตนเองในการเลือกแผนการเรียน โดยดูจากความสนใจ และความชอบส่วนบุคคล ซึ่งความชอบในรายวิชานำไปสู่การเลือกแผนการเรียนที่เน้นรายวิชาที่นักเรียนชอบ การชอบในรายวิชาหมายถึงการชอบในรายวิชาที่มาจากความสนใจส่วนตัว ตั้งแต่สมัยเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“หนูชอบคอมมนะ...ชอบคอม...การแต่งภาพ กราฟฟิก ถ้ามีคนสอนหนูอย่าง
จริงๆจังๆนะ หนูชอบ หนูอยู่กับมันได้ทั้งวันเลย...เพราะว่าหนูชอบ...อีกอย่างเราชอบ
คอม...เลือกไปเพราะความชอบคอมนี่แหละ...แม่ก็อยากให้เลือก แต่หนูชอบคอม
มากกว่า...ตัดสินใจเอง เพราะว่าความชอบ” (ID 1)

“(ชอบ)คอมพิวเตอร์...ชอบพวกโปรแกรมต่างๆ...ตอนแรกอยากเรียนสายอาชีพ
อยากเรียนคอมพิวเตอร์...อยากเรียนเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์” (ID 2)

“หนูชอบภาษาอังกฤษ หนูเลยเลือกเรียนภาษาอังกฤษ...ชอบภาษาอังกฤษ และ
อยากเรียนภาษาอังกฤษให้รู้เรื่อง” (ID 5)

2.2.2 ไม่ชอบวิชาเรียน

ในทางกลับกันนักเรียนพิจารณาความไม่ชอบ หรือไม่สนใจในรายวิชาต่างๆในแผนการ
เรียนที่สามารถเลือกได้ นักเรียนจะนำวิชาที่ไม่สนใจ และไม่ชอบมาประกอบในการตัดสินใจโดย
นักเรียนจะไม่เลือกแผนการเรียนที่เน้นวิชาที่ไม่ชอบ และไม่สนใจ ดังคำกล่าวที่ว่า

“เราก็ไม่ชอบวิทยาศาสตร์ด้วย...ก็ว่าเรียนไม่ได้เลยอะ ไม่ชอบ” (ID 2)

“หนูไม่ชอบ ไม่สนใจด้วย...ไม่สนใจภาษาอะคะ” (ID 4)

“ไม่ชอบเลขคะ ที่เรียนห้องนี้เพราะว่าไม่เอาเลข จะหนีจากเลขให้ได้อะคะ...ไม่เคย
ชอบเลย เพราะเกลียดเลขมากๆ...ไม่อยากยุ่ง...หนูไม่ชอบเลข...หนูเลยเลือกห้อง
ภาษา เพราะหนูไม่ชอบตัวเลข...เพื่อนเค้าบอกว่าเค้าอยากเรียนวิทย์คณิต แต่หนูไม่
ชอบเลข หนูเลยบอกว่าไม่เอาดีกว่า” (ID 5)

“ไม่ชอบ (วิทย์คณิต) ..เพราะผมไม่ค่อยเก่งคณิตศาสตร์อยู่แล้ว ผมอยากเก่ง
อังกฤษอย่างเดียว” (ID 6)

2.2.3 อาชีพที่อยากจะทำ

นักเรียนนำอาชีพที่อยากจะทำในอนาคตมาประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน
นักเรียนที่มีความมุ่งมั่นในอาชีพที่ตนเองต้องการจะทำจะเลือกแผนการเรียนตามข้อมูล หรือ
ความคิดของตนเองว่าแผนการเรียนใดจะนำไปสู่อาชีพที่ตนเองต้องการ แผนการเรียนบางแผนการ

เรียนจำกัดทางเลือกในการศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งทำให้นักเรียนต้องเลือกแผนการเรียนที่นักเรียนคิดว่าจะนำไปสู่อาชีพที่ตนเองคาดหวังไว้ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“แล้วก็อาชีพที่อยากเป็น อยากเป็นไก่อะไรแบบนี้ละ... เพราะว่าไก่อมันมีเกี่ยวกับภาษา พูดน่าเที่ยว พูดกับนักท่องเที่ยว ต้องรู้หลายภาษา” (ID 5)

“ตัวหนูเองอยากเป็นหมอเลยเลือกสายวิทย์คณิตคะ” (ID 7)

“เรียนวิทย์คณิต พอจบไปก็จะได้ไปเป็นพยาบาล...เรียนวิทย์คณิตจบไปก็ไปเป็นพยาบาลได้ ไปสายไปเรียนต่อพยาบาลได้” (ID 10)

อนึ่งน้ำหนักของปัจจัยด้านอาชีพที่นักเรียนต้องการจะเป็นต่อการเลือกแผนการเรียนมีระดับแตกต่างกันไปในนักเรียนแต่ละคน สำหรับนักเรียนที่มุ่งมั่นในอาชีพที่ตนเองใฝ่ฝันนักเรียนก็จะเลือกแผนการเรียนที่ตนเองคิดว่าจะนำไปสู่อาชีพที่ตนเองต้องการจะเป็นแม้ว่าตนเองจะถนัดในรายวิชาหลักของแผนการเรียนนั้นหรือไม่ แต่สำหรับนักเรียนที่มีความสนใจและอาชีพที่ต้องการจะเป็นที่หลากหลายนักเรียนบางคนเปลี่ยนอาชีพที่ตนเองใฝ่ฝันอันดับที่หนึ่งไปสู่อันดับที่สองเนื่องจากแผนการเรียนที่จะต้องเลือกต่างจากความถนัดของตนเอง และนักเรียนพิจารณาว่าตนเองไม่สามารถเรียนรอดผ่านไปได้ในแผนการเรียนนั้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“หนูอยากจะเป็นทหารใช้ปะ ไปถามครูเค้าก็บอกว่าให้เรียนสายวิทย์คณิต... ตอนแรกหนูก็จะเรียนคณิต อังกฤษ จีน แต่หนูต้องเลือกวิทย์คณิตเพราะอาชีพข้างหน้ามันต้องเรียนสายนี้” (ID 8)

“หมอทำให้หนูเลือกสายวิทย์คณิตตอนแรก...วิทยาศาสตร์ก็มีคณิตมาผสมผสานด้วยอะ แบบว่าคำนวณเยอะต้องจำสูตร แบบว่าหนูทำไม่ได้ ทำไม่ได้ อยากเป็นไก่อ อยากเป็นการท่องเที่ยวโรงแรมอะไรแบบนี้ เลยเปลี่ยนมาเป็นสายนี้แทน... เรียนคณิต อังกฤษ จีนมันก็เป็นภาษาอยู่แล้ว...เราก็จะเข้าใจภาษาของเขา ก็จะทำงานนี้ได้อะคะ” (ID 9)

3. คนรอบข้าง

บุคคลรอบข้างเช่น ครอบครัว ผู้ปกครอง พี่ เพื่อน รุ่นพี่ ต่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนไม่มากนักเลย คำแนะนำและข้อมูลของบุคคลรอบข้างถูกนำมาใช้

ประกอบการตัดสินใจ ซึ่งระดับของอิทธิพลของคนรอบข้างต่อการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างบุคลิกภาพ ความสนใจและความสามารถของนักเรียนเอง และคำแนะนำกับข้อมูลจากบุคคลรอบข้าง ซึ่งนักเรียนจะยึดตัวเองเป็นหลักในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

3.1 ฟังความเห็นจากครอบครัว

นักเรียนขอคำแนะนำในการเลือกแผนการเรียนจากผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองให้คำแนะนำในการเลือกแผนการเรียนเอง นักเรียนนำคำแนะนำเหล่านั้นมาพิจารณาประกอบกับความต้องการของนักเรียนแล้วจึงนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน อย่างไรก็ตามคำแนะนำหรือความต้องการของคนในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ป้า น้า พี่ จะมีผลต่อการตัดสินใจของนักเรียนให้เลือกแผนการเรียนไปในทางใดยอมขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านตนเองของนักเรียนเป็นหลัก นักเรียนยังกล่าวถึงผู้ปกครองว่า “ไม่ได้บังคับ” ให้นักเรียนเลือกแผนการเรียนใดเป็นพิเศษ แต่จะให้แนวทางหรือข้อมูลประกอบการตัดสินใจมากกว่า ดังคำกล่าวที่ว่า

“ตอนแรกแม่อยากให้เรียนวิทย์คณิต ก็ถามพี่ที่โรงเรียน เค้าบอกว่าวิทย์คณิตยากมาก แม้แต่คนเก่งๆเค้ายังบอกว่าไม่ไหวเลย ...แม่ก็อยากให้เลือก แต่หนูชอบคอมมากกว่า ก็เลยตักคอมไป...พี่เป็นคนบอกว่าให้เรียนวิทย์คณิต ทำไม่ไม่เรียนสายศิลป์หรือวิทย์คณิตไป” (ID 1)

“ด้านภาษา พวกครอบครัว ญาติก็บอกให้เรียน แต่หนูไม่ชอบ น้าเค้าอยากให้เรียนภาษา...เค้าก็ไม่ได้บังคับให้เลือกเรียนสายนี้ จะเรียนอะไรก็ได้ แต่แม่เค้าพูดๆว่าอยากให้หนูเป็นพยาบาล” (ID 4)

จะเห็นได้ว่าคำแนะนำของผู้ปกครองจะถูกนำมาพิจารณาร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง นักเรียนไม่ได้เลือกแผนการเรียนตามที่คุณปกครองแนะนำทั้งหมด แต่จะใช้ข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาร่วมกับความต้องการของตนเองเป็นหลัก และหากปัจจัยส่วนบุคคลสอดคล้องกับคำแนะนำของผู้ปกครอง นักเรียนก็จะเลือกแผนการเรียนที่สอดคล้องกับตนเองและผู้ปกครอง ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

“ก็ปรึกษาแม่ แม่ก็บอกว่าถ้าเราชอบ ถ้าเราไปได้ เราก็เรียน ถ้าคิดว่าเราเรียนไหว เราก็เรียน เรียนที่เราชอบและเราถนัด แม่ไม่บังคับ ถ้าเราอยากเรียนอะไรก็ให้เราเรียน” (ID 9)

“ผู้ปกครองก็บอกให้เรียนวิทย์คณิต พอจบไปก็จะได้ไปเป็นพยาบาล...ผู้ปกครองเค้าก็อยากให้เป็นด้วย เราก็คิดว่าดี...ผู้ปกครองก็อยากให้เราเป็นด้วย เราก็เป็นก็เป็น ถ้าเรียนได้ ถ้าเราเข้าใจ...ผู้ปกครองก็บอกว่าให้เลือกวิทย์คณิตคะ หนูก็คิดว่าวิทย์คณิตมันง่ายสุดสำหรับหนู” (ID 10)

3.2 รับข้อมูลจากอาจารย์

การรับข้อมูลจากอาจารย์ของนักเรียนสามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ได้รับข้อมูลแนะแนวการศึกษาต่อ และกลุ่มที่ไม่ได้รับข้อมูลแนะแนวการศึกษาต่อก่อนที่จะเลือกแผนการเรียน นักเรียนที่ไม่รู้หรือแน่ใจเกี่ยวกับแผนการเรียนและการศึกษาต่อได้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียนและเส้นทางอาชีพจากครู และอาจารย์ที่ตนเองเคารพโดยไม่ได้จำกัดว่าเป็นอาจารย์แนะแนวอย่างเดียว ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จากอาจารย์เป็นส่วนสำคัญที่นักเรียนใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

“ก็ถามอาจารย์อะคะว่าอันนี้มันดีไหม อาจารย์ก็บอกว่าก็ลองเรียนดู มันเป็นสาขาใหม่ แล้วไม่ต้องไปเสี่ยงเรียนสายอาชีพอย่างนี้อะคะ” (ID 2)

“หนูอยากจะเป็นทหารใช้ปะ ไปถามครูเค้าก็บอกให้เราเรียนสายวิทย์คณิต...หาข้อมูลจากอาจารย์แนะแนว เค้าพูดแค่ว่าถ้าจะเป็นทหารต้องเรียนสายไหน” (ID 8)

“หนูก็ไม่รู้ ก็อาจารย์บอกมาว่าไปได้หลายทาง ก็มีกาโรงแรม การท่องเที่ยว แต่พวกบริหารการอะไรอย่างนี้ไม่ได้” (ID 9)

นักเรียนบางส่วนไม่ได้รับข้อมูลจากอาจารย์ คือ นักเรียนไม่ได้ถามหรือหาข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียนและการศึกษาต่อจากอาจารย์ และนักเรียนเห็นว่าที่โรงเรียนไม่มีการแนะแนวนักเรียนก่อนที่จะให้นักเรียนเลือกแผนการเรียน มีเพียงแต่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อที่โรงเรียนอื่น โดยที่มีโรงเรียนอื่นมาแนะนำ

“โรงเรียนน่าจะมีแนะแนวเรื่องนี้ว่า เรียนสายนี้ไปยังไงต่อสายไหนได้บ้าง ไปอะไรได้บ้าง โรงเรียนนี้ไม่มีแนะนำ คำรับคำก็รับเลย ไม่ได้ให้ความรู้กับเด็ก” (ID 1)

“ให้(ข้อมูล) เกี่ยวกับเรียนที่อื่นก็มี สถานที่อื่นที่จะไปเรียนต่อ...ก็บอกว่าจะไปเรียนต่อที่ไหน มีโรงเรียนอื่นมาอธิบาย...ไม่มี ไม่ได้บอกว่าเรียนสายนี้แล้วเป็นอะไร” (ID 6)

ตามการรับรู้ของนักเรียน นักเรียนเห็นว่าโรงเรียนไม่ได้จัดให้มีการแนะแนวเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียนและการศึกษาต่อให้กับนักเรียน ซึ่งต่างจากข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนที่กล่าวว่าได้ให้การแนะแนวการศึกษาต่อให้แก่ นักเรียนก่อนที่นักเรียนจะเลือกแผนการเรียน

3.3 มีเพื่อน

การมีเพื่อนร่วมห้องเรียนในห้องเดียวกัน หรือในแผนการเรียนเดียวกันเป็นปัจจัยหนึ่งที่นักเรียนนำมาประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน นักเรียนบางส่วนเลือกแผนการเรียนที่มีเพื่อนเก่าสมัยมัธยมต้นเรียนอยู่ด้วย เนื่องจากทำให้นักเรียนรู้สึกคุ้นใจที่มีเพื่อนที่สนิทที่รู้จักกันอยู่แล้วมาเรียนในแผนการเรียนเดียวกัน และคอยช่วยเหลือกันและกันในการเรียน เช่น ช่วยกันทำการบ้าน ทำรายงาน และไม่แข่งกันเรียน ดังคำกล่าวที่ว่า

“เพื่อนก็บอกว่า เรียนคอมนี้แหละ เหน่าจะไปได้ งานก็ไม่น่าจะเยอะมาก น่าจะมีบางครั้งบางคราว พอจะรอด ก็เพื่อนเลือกกัน ก็เลยเลือกกันหมดเลย...ห้องแบบนี้มันเจอเพื่อนแท้มากกว่า” (ID 1)

“หนูไปห้องอื่นไม่มีเพื่อน คือไม่สนิท มีแต่ก็ไม่สนิท ก็เลยเอาที่ซัวร์ๆดีกว่า ที่คบตั้งแต่ ม. 3 ก็เลยเลือกเรียนห้องนี้...เพื่อนๆก็อยู่ห้องนี้เหมือนกัน มีอะไรก็ช่วยๆกัน ก็คิดว่าจะเรียนห้องนี้เลย...คิดว่ามีอะไรก็ช่วยๆกันทำ” (ID 3)

“เพื่อนก็บอกว่า เนี่ย คำก็สอบผ่านตรงนี้ได้ก็มาเรียนห้องเดียวกัน มาเรียนสายวิทย์คณิตเหมือนกัน ก็เรียนมาด้วยกันตั้งแต่ ม. 1 แล้ว อยู่ห้องเดียวกันเลย ก็เลยเลือกวิทย์คณิต” (ID 9)

3.4 ได้ข้อมูลจากรุ่นพี่

นักเรียนหาข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียนต่างๆจากรุ่นพี่ทั้งที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน และนอกโรงเรียน นักเรียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียนต่างๆอย่างคร่าวๆจากรุ่นพี่ที่เรียนอยู่ในแผนการเรียนที่นักเรียนสนใจจะเลือก วิถีชีวิต การเรียน และความรู้ของรุ่นพี่ที่เรียนในแผนการเรียนต่างๆเป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจของนักเรียน ดังคำกล่าวที่ว่า

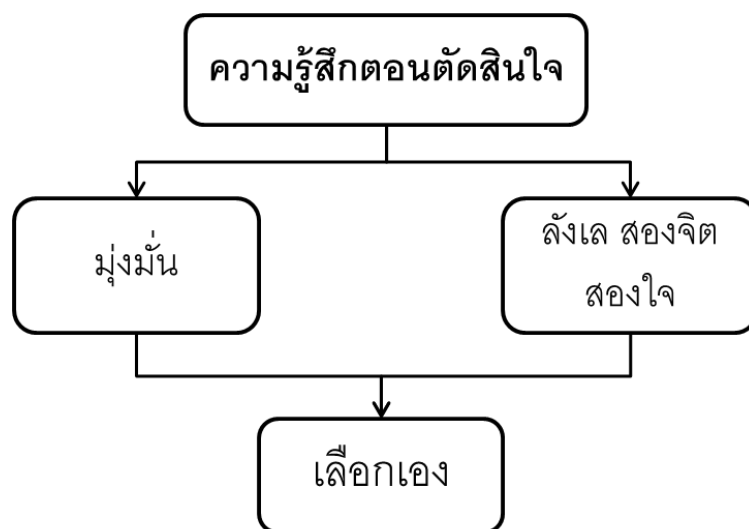
“ถามพวกพี่ๆที่เรียนสายอาชีพ เรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ พี่เค้าเปิดร้านซ่อมคอมทำอะไรวกนี้ เค้าก็เก่ง ก็ลองถามเค้า เค้าก็บอกว่าก็ลองเรียนดูคอมพิวเตอร์ ถ้าหากไม่ชอบเรียนพวกวิทยุคณิศอะไรแบบนี้ละ ถ้าไม่อยากเรียนพวกหนักๆ ก็ลองเรียน” (ID 2)

“(รุ่น)พี่คนที่อยู่นวมินทร์เหมือนกัน สายภาษาอะคะ ถามเค้าว่าเป็นยังไง อะไรบ้าง เค้าบอกว่ามันยาก มันยากนะ มันไม่ใช่ภาษาของเรา เราต้องทำความเข้าใจกับมัน ยิ่งภาษาจีนมันยาก พี่เค้าบอกหนูอย่างนี้ ที่หนูอยากเรียนเพราะว่าหนูเห็นพี่เค้าเรียนแล้วว่าดี ดูน่าเรียนดี หนูอยากเรียนตามเค้า...พี่คนแรกเค้าเรียนหนัก กลับมาท่องหนังสือ ทำการบ้าน เห็นทำอะไรรูทุกอย่างเลยคะ แต่พี่คนที่สองเห็นเค้าพูดภาษา หนูก็อยากพูดเป็นบ้าง อยากอะไรเป็นบ้าง ดูพี่เค้ามีเวลาว่างบ้าง ไม่เหมือนพี่คนแรกเค้าเรียกหนัก แล้วหนูก็ไม่ชอบเลขด้วย หนูเลยไม่เอา กลับปวดหัว” (ID 5)

“ตอนแรกหนูก็จะเรียนคณิต อังกฤษ จีน แต่หนูต้องเลือกวิทยุคณิศเพราะอาชีพข้างหน้ามันต้องเรียนสายนี้ มีคนบอกมาว่าวิทยุคณิศเวลาไปสอบเข้ามันก็หลายอย่าง...รุ่นพี่(บอกมา)” (ID 8)

ความรู้สึกตอนตัดสินใจ

จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์พบว่าสามารถแบ่งความรู้สึกขณะที่ตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของผู้ให้ข้อมูลออกเป็นสองลักษณะ คือ นักเรียนที่มีความมุ่งมั่น และมั่นใจในแผนการเรียนตอนที่ตัดสินใจ และนักเรียนที่ลังเล สองจิตสองใจกับแผนการเรียนตอนที่ตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม แม้นักเรียนจะมีความรู้สึกตอนตัดสินใจเลือกแผนการเรียนที่ต่างกัน แต่นักเรียนก็ได้ตัดสินใจเลือกแผนการเรียนเองโดยไม่มีใครมาบังคับ ดังในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ความรู้สึกลดตอนตัดสินใจ

1. มุ่งมั่น

ตอนที่ตัดสินใจเลือกแผนการเรียนในตอนแรก นักเรียนบางส่วนมีความมุ่งมั่นในแผนการเรียนที่กำลังจะเลือกกว่าอยากจะเรียนในแผนการเรียนที่ตนได้เลือก มั่นใจว่าได้เลือกแผนการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง และคิดว่าจะเรียนได้รอดผ่านไปได้ นักเรียนมองเห็นด้านบวกของแผนการเรียนที่จะเลือก ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจ ปัจจัยที่สนับสนุนความมั่นใจของนักเรียนคือความถนัด และความชอบในวิชาหลักของแผนการเรียนที่จะเลือก ทั้งความสามารถและความชอบของนักเรียนมีผลต่อความมุ่งมั่นในการเลือกแผนการเรียนในตอนแรก ดังคำกล่าวที่ว่า

“ก็คิดว่ามันจะดี น่าจะเรียนรู้อีก เพราะมันเป็นม. ปลาย หลักสูตรน่าจะแน่นกว่า...เค้าก็พูดอยู่ว่าทำไมไม่เรียนสายอาชีพ มันแน่นกว่า มันก็เป็นแผนการเรียน (คอมพิวเตอร์ ธุรกิจ) ใหม่ เพิ่งเปิดใหม่ เราก็นี้ว่ามันจะดีอะค่ะ...มั่นใจ” (ID 2)

“ยังไงก็ต้องเข้าสายนี้ให้ได้...(คนอื่นว่า)ทำไมถึงมาเรียนวิทย์คณิตละ หนูก็เลยไม่เอา ยังไงก็ไม่เอาห้อง (วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์) นี้ หนูก็เลยเขียนไปเลย เพราะยังไงก็จะเข้าห้อง(คณิต อังกฤษ จีน) นั้นให้ได้” (ID 5)

“มุ่งมั่นว่าจะเรียนวิทย์คณิตค่ะ” (ID 10)

2. ลังเล สองจิตสองใจ

ตอนที่เลือกแผนการเรียนในตอนแรก นักเรียนมีความลังเลในการเลือกแผนการเรียนอยู่แล้ว นักเรียนไม่รู้ว่าจะเลือกแผนการเรียนอะไรดี รู้สึกสองจิตสองใจระหว่างทางเลือกที่ตนเองมี ความลังเลของนักเรียนเกิดจากความไม่ถนัดในวิชาหลักของแผนการเรียนที่จะเลือก อาชีพที่ใฝ่ฝันในอนาคตมีหลายด้านหรือต่างจากความถนัดของนักเรียน ความกลัวว่าจะไม่สามารถประสบความสำเร็จในแผนการเรียนที่จะเลือก ดังคำกล่าวที่ว่า

“ตอนแรกหนูจะไปเรียนสายอาชีพด้วย แต่แม่ให้มาเรียนอันนี้...ก็สองจิตสองใจคะ...หนูก็สองจิตสองใจนะคะ อยากจะเป็นที่แม่ฝันไว้ แต่ก็อยากจะเรียนที่เราอยากจะทำ” (ID 4)

“คือหนูชอบวิทย์ แต่ไม่ถนัดคณิต คิดว่าชอบอยู่แล้วก็ไม่น่าจะยากมาก...หนูก็ไม่ค่อยมั่นใจ ไม่มั่นใจตรงที่กลัวว่ามันจะยากขึ้นไหม แล้วถ้ายากขึ้นแล้วเราทำไม่ได้แล้วเราจะทำยังไง เรียนอะไรต่อไปดี” (ID 7)

“ก็ลังเลอยู่ แบบว่า เรามาเรียน แล้วเราไม่ถนัดใช่ไหม มันเหมือนรันอะ ฝันไป ลังเลเพราะเราไม่ค่อยถนัด ไม่ค่อยเก่งอะ” (ID 8)

“เพราะความลังเล และความกลัว...ก็ลังเลนิดๆ ก็วิทย์คณิตมันก็ดี ก็เน้นพวกวิทย์ ศิลป์ก็ภาษาเยอะกว่า...ใจหนึ่งก็อยากไปทางหนึ่ง อีกใจหนึ่งก็อยากไปอีกทางหนึ่ง ไม่แน่ใจว่าจะไปเรียนทางไหนดี” (ID 9)

3. เลือกเอง

หลังจากที่นักเรียนพิจารณาปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเลือกแผนการเรียน เช่น ความสนใจ ความสามารถ ข้อมูลจากครอบครัว ข้อมูลจากอาจารย์ การจะมีเพื่อนร่วมเรียนด้วย และข้อมูลจากรุ่นพี่ เป็นต้น นักเรียนทุกคนต่างเลือกแผนการเรียนด้วยตัวเอง โดยไม่ได้มีใครบังคับให้เลือกแผนการเรียนใดแผนการเรียนหนึ่ง แม้นักเรียนบางคนจะได้รับคำแนะนำ หรืออิทธิพลจากผู้ปกครอง หรือบุคคลรอบข้างที่แตกต่างหรือเหมือนกับสิ่งที่นักเรียนต้องการจะเลือก นักเรียนก็ยังคงยึดตนเองเป็นหลักและเลือกแผนการเรียนตาม “ใจ” ของตัวเอง

“เพราะมันเป็นการตัดสินใจของตัวเอง...ตัดสินใจเอง เพราะว่าความชอบ...เลือกเอง แม่ก็บอกว่าเลือกที่ตัวเองคิดว่าตัวเองไปรอด แม่ไม่บังคับหรอก”(ID 1)

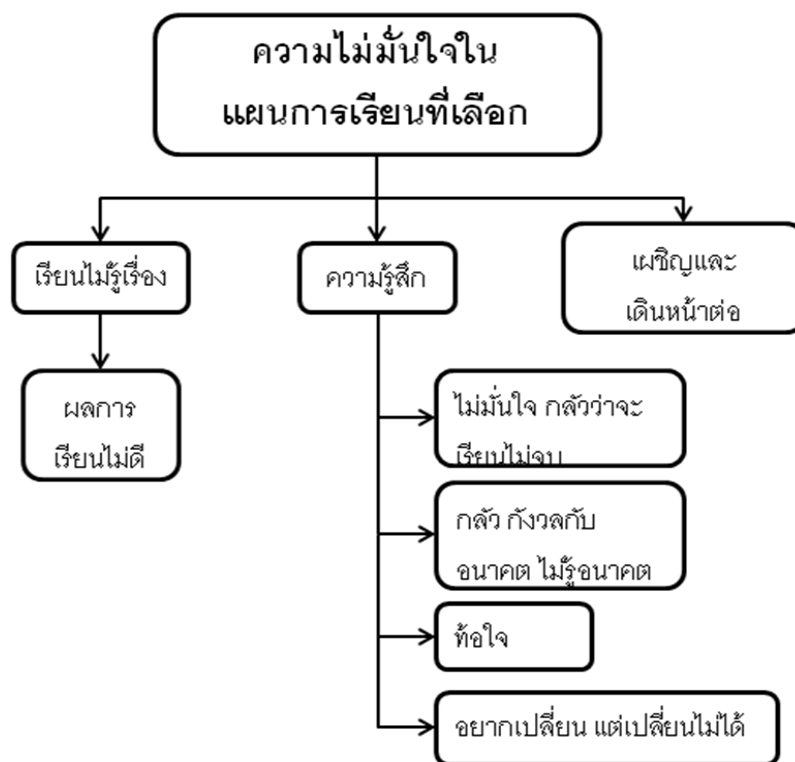
“ก็พ่อเค้าก็อยากให้เรียนสายอาชีพ...แม่เค้าก็ตามใจเราอะคะ ว่าเราอยากเรียนอะไร...(ตัวนักเรียน)เลือกเอง ไม่มีใครมาบังคับคะ” (ID 2)

“เลือกตามที่ใจเลือกเรียนเลยคะ...บางครั้งเค้า(ผู้ปกครอง)ก็บอกว่าคณิตมันดีกว่านะ เค้าไม่ค่อยยุ่งเรื่องนี้กับหนูเท่าไร ให้นหนูตัดสินใจเอง” (ID 5)

“ตัดสินใจเลือกคนเดียว...เค้า(ผู้ปกครอง)ก็บอกว่าเลือกอันนี้คิดดีแล้วใช่ไหม ก็บอกว่าลองเรียนไปก่อน” (ID 6)

ความไม่มั่นใจในแผนการเรียน

นักเรียนทุกคนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลทั้งที่เคยมีความมั่นใจและไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ตนได้เลือก นักเรียนทุกคนเกิดความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ได้เลือกแล้วหลังจากได้เข้าเรียนในแผนการเรียนที่ได้เลือกในระยะเวลาหนึ่ง และได้สอบถามกลางภาคการศึกษาที่ 1 แล้ว ประสพการณ์หลังจากที่นักเรียนได้เลือกแผนการเรียนสามารถสรุปดังในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ความไม่มั่นใจในแผนการเรียน

1. เรียนไม่รู้เรื่อง

เมื่อนักเรียนเข้ามาเรียนในแผนการเรียนที่ได้เลือกแล้วนั้น สิ่งที่ทำให้นักเรียนทุกคนรู้สึกลังเลในแผนการเรียนที่ได้เลือกคือการที่นักเรียนไม่สามารถเข้าใจในบทเรียนของวิชาหลักได้ นักเรียนเรียนไม่รู้เรื่อง ซึ่งทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในแผนการเรียนที่ตนเองเลือกน้อยลง ประสบการณ์นี้เกิดขึ้นกับทั้งนักเรียนที่มีความมุ่งมั่นในแผนการเรียนที่ตนเองเลือกในตอนแรกและนักเรียนที่มีความลังเลอยู่แล้วในตอนต้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“เรียนอะไรมันก็ไม่ค่อยเข้าใจ โดยเฉพาะทั้งๆที่มันเป็นสายนี้โดยตรง บริหารธุรกิจ อย่างนี้ แล้วผมเรียนบัญชีไม่รู้เรื่อง นี่แหละ” (ID 3)

“เพราะหนูเรียนไม่รู้เรื่องเลย...เคมีก็รู้เรื่องเป็นบางเรื่อง แต่พิลึกกับชีวะหนูไม่ได้เลย ชีวะหนูก็ไม่ค่อยได้...แต่หนูก็เรียนเป็นแบบนี้ มันเรียนไม่รู้เรื่อง” (ID 4)

“ตอนนี้หนูมาเรียนคณิต อังกฤษ จีน ซอภาษาอังกฤษ แต่เรียนไม่รู้เรื่อง” (ID 5)

นักเรียนบางคนโทษอาจารย์ว่าเป็นเพราะวิธีการสอนของอาจารย์ที่ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนและเรียนไม่รู้เรื่อง

“เรียนไม่รู้เรื่อง อาจารย์สอนไม่ได้เรื่องเลย...หนูยังเขียนบัญชีไม่ได้เลย วันนั้นสอบส่งกระดาษเปล่าทั้งห้องเลย...เพราะเจออาจารย์ที่สอนมันไม่ใช่” (ID 1)

นักเรียนบางคนรับรู้ว่าการที่ตนเองเรียนไม่รู้เรื่องเพราะว่านักเรียนไม่สนใจเรียนและไม่ตั้งใจเรียนในห้องเรียน

“ก็เล่นกับเพื่อน ไม่ค่อยฟัง...ตอนแรกหนูไม่ตั้งใจเรียน หนูไม่สนใจเรียน” (ID 10)

นักเรียนที่เลือกแผนการเรียนที่ไม่ตรงกับความสามารถของตนในตอนแรกจะเรียนไม่เข้าใจ และส่งผลให้มีความรู้สึกไม่อยากเรียนในแผนการเรียนที่ได้เลือกเนื่องจากเรียนไม่รู้เรื่อง ดังตัวอย่างคำพูดของนักเรียนต่อไปนี้

“ไม่ค่อยถูกใจ...จีนมันยาก ไม่อยากเรียน...เรียนแล้วอ่านไม่ได้ ไม่รู้เรื่องเลยด้วย” (ID 6)

2. ผลการเรียนรู้ไม่ดี

หลังจากที่นักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนที่ได้เลือกไว้และได้สอบกลางภาคเรียนที่ 1 แล้ว คะแนนหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นักเรียนได้รับนั้นอยู่ในระดับต่ำ แต่นักเรียนเน้นย้ำว่าตนเองเรียนไม่รู้เรื่องมากกว่าที่จะเน้นว่าตนเองผลการเรียนไม่ดี ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“หนูยังเขียนบัญชีไม่ได้เลย วันนั้นสอบส่งกระดาษเปล่าทั้งห้องเลย ที่นี้ตกศูนย์ เรียงห้องเลยคะ”(ID 1)

“บัญชีนี่ก็ตกกันทั้งห้องเลย” (ID 2)

“ก็สอบไม่ค่อยผ่าน” (ID 10)

อย่างไรก็ตาม ผลการเรียนรู้ที่ไม่ดียิ่งลดความมั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่ ผลการเรียนรู้เปรียบดังตัวชี้วัดความสำเร็จในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือก ดังนั้นนักเรียนจึงไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือกเมื่อนักเรียนมีผลการเรียนรู้ที่ไม่ดีในวิชาหลักของแผนการเรียนที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่ ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ลอกเพื่อนส่งอะไรเงี้ยถึงจะได้คะแนน ความคิดเพื่อนทั้งนั้นอะ พอสอบก็ ตกๆ... หนูไม่มั่นใจเลยคะ เพราะคะแนนสอบด้วย” (ID 4)

“ได้คะแนนไม่ดี ตั้งใจเรียนอังกฤษเท่าไรก็ไม่ได้สักที... เพราะว่าอังกฤษหนูเรียนไม่ดีเลย... หนูไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจ อะไรไม่รู้... หนูไม่มั่นใจแล้วเพราะว่าคณิตมันไปดีกว่า คณิตมันดีแล้วอังกฤษไม่ดีเนี่ย” (ID 5)

3. ความรู้สึก

เมื่อนักเรียนไม่สามารถเข้าใจในบทเรียนและมีผลการเรียนรู้ที่ไม่ดี นักเรียนไม่มีความมั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือกซึ่งความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือกแล้วนั้นนำไปสู่ความรู้สึกทุกข์มากมาย นักเรียนกลัวว่าจะเรียนไม่จบ และกังวลไปถึงอนาคตว่าจะไม่สามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาที่ตั้งใจไว้ได้ อีกทั้งนักเรียนยังมีความท้อใจจากผลการเรียนของตนเอง และรู้สึกอยากจะเปลี่ยนแผนการเรียนหรือแม้กระทั่งเปลี่ยนโรงเรียน

3.1 ไม่มั่นใจ กลัวว่าจะเรียนไม่จบ

เมื่อนักเรียนไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือกเนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน นักเรียนรู้สึกหมดความมั่นใจความสามารถของตนเอง นักเรียนกังวลและไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรกับตนเองที่ไม่สามารถเข้าใจในบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่ได้

“หนูไม่มั่นใจเลยคะ เรียนไปอย่างนี้แล้วเราไม่เข้าใจแล้วเราจะทำยังไงดี” (ID 4)

“เลยไม่มั่นใจเลย...นั่งเครียดนั่งคิดว่าจะไปยังไงดี ทุกวันนี้ก็คิดอยู่ว่าจะทำยังไงดีเนี่ย...เรียนไปแล้วไม่เข้าใจ” (ID 5)

การที่นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนและมีผลการเรียนที่ไม่ดีนั้นทำให้นักเรียนมีความกังวลและกลัวไปว่าจะไม่สามารถเรียนได้สำเร็จในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายดังที่ตั้งใจไว้ได้ นักเรียนไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง นักเรียนคิดว่าตนเองจะไม่สามารถเรียนต่อไปได้จนจบการศึกษา ดังตัวอย่างคำพูดดังนี้

“มันเลยมั่นใจน้อยกว่าเราจะจบใหม่ จะเรียนได้หรือเปล่า จะเรียนรู้อะไรหรือเปล่า” (ID 3)

“รู้สึกว่าจะเรียนไปรอดไหม...เพื่อนก็อ่านได้กันเยอะในห้อง แต่ผมอ่านไม่ได้” (ID 6)

“เรามาเรียน แล้วเราไม่ถนัดใช่ไหม มันเหมือนรันอะ ฝืนไป...มันเลยทำให้คิดว่าเฮ้ย จะไปต่อได้ไหมเนี่ย” (ID 8)

“หนูไม่รู้ว่าหนูจะเรียนจบหรือเปล่า” (ID 4)

ความกลัวและกังวลในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ได้เลือก และในทางกลับกัน นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนและได้คะแนนไม่ดี นักเรียนก็รู้สึกกลัวว่าจะไม่สามารถเรียนจบได้ดังหวัง ซึ่งทั้งความรู้สึกไม่มั่นใจและความกลัวว่าจะเรียนไม่จบนั้นส่งผลเชื่อมโยงกันไปมา

3.2 กลัว กังวลกับอนาคต ไม่รู้อนาคต

การที่นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนและเรียนไม่รู้เรื่องไม่เพียงแต่จะทำให้เรียนกลัวว่าตนเองจะไม่สามารถเรียนได้จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือกไว้

แล้วเท่านั้น นักเรียนมีทั้งความรู้สึกกลัว และกังวลว่าความไม่เข้าใจในบทเรียนในแผนการเรียนที่ได้เลือกจะส่งผลทำให้ไม่สามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในสายการเรียนที่ตนเองหวังไว้ได้ ซึ่งนี้อาจจะทำให้นักเรียนไม่สามารถประกอบอาชีพที่ตนเองหวังไว้ในตอนแรกได้ นักเรียนกลัวว่าตนเองจะไม่สามารถไปประสบความสำเร็จในระดับอุดมศึกษาได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“พอมาสายนี้ก็กลัวว่าจะไปมหาลัยไม่รอด มีความกลัวหมด...ทางนี้ก็กลัวไปแล้วไม่รอด ทางนี้ก็กลัวว่ามันสบายเกินไปกลัวไปมหาลัยไม่รอด มันเกิดความกลัวมากกว่า...” (ID 1)

นักเรียนบางส่วนกังวลใจกับการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของตนเอง นักเรียนกังวลว่าแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือกนั้นจะไม่นำไปสู่การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่นำไปสู่อาชีพที่ตนเองใฝ่ฝันไว้ได้ ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“พอเรียนมาแบบนี้แล้วก็ไม่รู้ว่าจะใช่ (โปรแกรมเมอร์) หรือเปล่า” (ID 1)

“แต่ก็ยังไม่มั่นใจอยู่ดี ก็คือเค้ารับจริง แต่หนูจะไปสอบได้หรือเปล่า...ส่วนมากที่เค้ามาสอบกัน เค้าเรียนสายวิทย์คณิต เค้าก็จะมีพื้นฐาน รู้มากกว่า และเราเรียนคอมกับบัญชี กับคอม มันก็คนละสาย...ก็เลยคิดว่าไม่น่าจะรอด” (ID 3)

“ถ้าเราเรียนสายวิทย์คณิตไม่ได้ แล้วเราจะเรียนอะไร แล้วทหารก็ไม่ได้เป็นแล้วอะดิ แล้วเราจะทำยังไง” (ID 8)

ความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือกเนื่องจากการที่นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน ผลการเรียนไม่ดี ซึ่งส่งผลต่อจิตใจของนักเรียนให้เกิดความกลัวและกังวลกับทั้งปัจจุบันและอนาคต นักเรียนอยากจะเปลี่ยนแผนการเรียน แต่เมื่อรู้ว่าไม่สามารถเปลี่ยนได้ก็พยายามตั้งใจเรียนต่อ ประกอบกับความไม่รู้และไม่ได้ศึกษาหาข้อมูลการศึกษาต่อและเส้นทางอาชีพเป็นทางเลือกอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพที่ตนเองสนใจ ทำให้นักเรียนไม่รู้ว่าตนเองจบไปแล้วจะเข้าไปเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยในคณะไหน และจะทำอะไรต่อไป นักเรียนยังคงมีคำถามค้างอยู่ในใจว่าแล้วจะเรียนอะไรต่อไป จะทำอะไรต่อไป นักเรียนไม่รู้อนาคตของตัวเอง ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“แต่พอมาเรียนแล้วรู้สึกว่ถ้าจบไปแล้วยังไม่รู้เลยว่าจะเข้ามหาลัยไหน ไปมหาลัยแล้วจะเข้าคณะอะไร จบอันนี้แล้วไปคณะอะไรได้บ้าง” (ID 1)

“ก็นั่งเครียดนั่งคิดว่าจะไปยังไงดี ทุกวันนี้ก็คิดอยู่ว่าจะทำยังไงดีเนี่ย คณิตมันดีแล้วอังกฤษไม่ดีเนี่ย จะสอบเข้ามหาลัยคณะไหนเพราะเราเลือกสายนี้แล้ว แล้วก็ไปเลือกคณะที่เกี่ยวกับคณิตไม่ได้เพราะเราไม่ได้เรียนมา” (ID 5)

“ไม่ได้ถนัดทางด้านนี้...เราไม่เหมาะกับสายวิทย์คณิตหรอก ถ้าเราเรียนสายวิทย์คณิตไม่ได้ แล้วเราจะเรียนอะไร...แล้วเราจะทำยังไง แล้วเราจะทำอะไร” (ID 8)

3.3 ท้อใจ

นักเรียนรู้สึกท้อใจ ไม่มีกำลังใจกับการที่ตนเองเรียนไม่รู้เรื่อง และไม่สามารถเรียนให้สำเร็จได้ในแผนการเรียนที่ได้เลือกไว้ นักเรียนคิดว่าตนเองไม่สามารถเรียนสู้คนอื่นได้ เรียนไม่ได้เหมือนกับเพื่อนๆคนอื่น การที่นักเรียนไม่รู้เรื่องและมีผลการเรียนที่ไม่ดีทำให้นักเรียนรู้สึกท้อและหมดกำลังใจ ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“เค้าพูดก็ว่ามั่นน่าจะยากมาก รู้สึกว่าตัวเองจะไปได้อย่างเค้าหรือเปล่า แต่หนูคิดว่าหนูไปไม่ได้หรอก คงไปได้แค่เอกชน...นะ รัฐบาลนี้สู้เค้าไม่ได้หรอก พวกธรรมชาติอะไรแบบนี้เค้ารับนิดเดียว” (ID 1)

“ทำไมมันถึงทำได้ ทำไมเราถึงทำไม่ได้อะไรแบบนี้...ท้อนะคะ เป็นบางครั้ง” (ID 4)

“บางทีเราเรียนไม่ทัน เราก็อ้อ ทำไมเรียนไม่ได้เหมือนเพื่อน มันก็เป็นบางครั้งนะคะ” (ID 7)

3.4 ออยากเปลี่ยน แต่เปลี่ยนไม่ได้

เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนของวิชาหลักของแผนการเรียนที่ได้เลือก และมีผลการเรียนที่ไม่ดี รวมทั้งนักเรียนได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อที่ไม่ตรงกับแผนการเรียนและอาชีพที่นักเรียนอยากเป็น นักเรียนรู้สึกไม่อยากจะเรียนในแผนการเรียนที่ได้เลือกไว้แล้ว นักเรียนรู้สึกไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ได้เลือก คิดว่าตนเองเลือกผิดและอยากจะเปลี่ยนแผนการเรียนไปเรียน

แผนการเรียนอื่น นักเรียนบางคนอยากแม้แต่จะเปลี่ยนโรงเรียนจากสายสามัญเป็นสายอาชีพ ดังตัวอย่างคำพูดดังนี้

“ถ้าเปลี่ยนได้ก็อยากเปลี่ยน ต่างคนก็ต่างลั้งเล... เพราะเราเลือกผิดไปเอง คิดผิดไป ...ถ้าเปลี่ยนได้ก็เปลี่ยน” (ID 1)

“อยากจะไปเรียนที่อื่น แบบว่าเบื่อที่จะเรียนแบบนี้แล้ว...เรียนไปก็เท่านั้นอะคะ มันก็ยังไม่อะ อยากย้ายโรงเรียนอะคะ...อยากจะทำโรงเรียน อยากจะย้ายออก อยากจะไปเรียนสายอาชีพ” (ID 2)

“พอรู้จักเริ่มไม่อยากจะเรียน ไม่ค่อยอยากเรียนสายนี้เท่าไร...” (ID 6)

“บางทีก็คิดนะคะว่าจะออกจากสายนี้ดีไหม” (ID 7)

อย่างไรก็ตาม แม่นักเรียนจะรู้สึกไม่มั่นใจและอยากที่จะเปลี่ยนแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือก นักเรียนก็ไม่สามารถเปลี่ยนแผนการเรียนได้ตามใจหวังเนื่องจากนักเรียนรับรู้ว่าคุณครูอยากเปลี่ยนแผนการเรียนหลังจากที่เลยกำหนดเวลาที่โรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแผนการเรียนไปแล้ว ทำให้นักเรียนไม่สามารถเปลี่ยนแผนการเรียนได้เพราะรู้ตนเองไม่ทันช่วงเวลาดังกล่าว ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“แต่มันเปลี่ยนไม่ได้แล้ว” (ID 1)

“เคยคิดจะเปลี่ยน แต่มันเปลี่ยนไม่ทัน” (ID 6)

นักเรียนที่อยากจะเปลี่ยนโรงเรียนไปเรียนสายอาชีพต้องหยุดเรียนไปหนึ่งภาคการศึกษา ก่อนที่จะเข้าไปเรียนต่อในสายอาชีพได้ ซึ่งทำให้นักเรียนพบว่าตนเองไม่อยากจะเปลี่ยนแผนการเรียนเนื่องจากไม่อยากเสียเวลา และคิดว่ายุ่งยาก

“ไม่อยากจะดรอปมันเสียเวลา ไม่อยากจะย้ายโรงเรียนให้มันยุ่งยาก” (ID 2)

4. เผชิญและเดินหน้าต่อ

แม่นักเรียนทุกคนจะเรียนไม่รู้เรื่องและมีผลการเรียนที่ไม่ดีซึ่งนำไปสู่ความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือก นักเรียนรู้สึกกลัว กังวลกับการศึกษาในปัจจุบันและการศึกษาต่อใน

อนาคตของตนเอง อีกทั้งนักเรียนยังรู้สึกท้อใจ และอยากที่จะเปลี่ยนแผนการเรียน แต่นักเรียนก็ตระหนักว่าตนเองไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแผนการเรียนได้เนื่องจากข้อบังคับของโรงเรียนและนักเรียนไม่อยากจะเสียเวลาไปเริ่มต้นใหม่ที่โรงเรียนอื่น นักเรียนได้เผชิญกับความรู้สึกกลัว กังวล ท้อใจและความอยากเปลี่ยนแผนการเรียนของตนเองด้วยการคิดทบทวนการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือก นักเรียนคิดพิจารณาความไม่มั่นใจของตนเอง แผนการเรียนที่ตนเองได้เลือก และอนาคตของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

“ตอนนี้ก็เริ่มคิดกันแล้ว...ถ้าเราจบไปเราจะยังไป ต่างคนต่างคิดไป” (ID 1)

“คิดว่าเราเรียนแล้วมันจะตรงกับอนาคตที่เราอยากจะเป็นหรือเปล่า” (ID 3)

“หนูก็นั่งคิด เรียนไปอย่างนี้แล้วเราไม่เข้าใจแล้วเราจะทำยังไงดี” (ID 4)

“ก็วนกลับมาคิดนะคะ...นั่งคิดว่าจะไปยังไงดี” (ID 5)

“บางทีก็คิดนะคะ” (ID 7)

“ก็เริ่มคิดแล้วอะว่า เราไม่เหมาะกับสายวิทย์คณิตหรอก” (ID 8)

อย่างไรก็ตาม เมื่อนักเรียนคิดพิจารณาตนเองแล้วพบว่า ตนเองรู้สึกกลัว กังวล และอยากที่จะเปลี่ยนแผนการเรียน แต่นักเรียนไม่อยากและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแผนการเรียนได้ นักเรียนเผชิญกับความไม่มั่นใจด้วยการทำใจยอมรับความเป็นจริงว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแผนการเรียนได้ และต้องเรียนต่อไปในแผนการเรียนที่เลือกไว้

“มันก็เปลี่ยนไม่ได้แล้ว ก็เรียนไป” (ID 1)

“แต่มันเปลี่ยนไม่ทัน อาจารย์เค้าบอกว่าต้องเอา 2 ชั้น แต่ผมได้หนึ่ง เปลี่ยนไม่ได้” (ID 6)

นักเรียนบางคนเมื่อรู้สึกท้อใจกับความยากในรายวิชาที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่ นักเรียนสร้างกำลังใจให้กับตนเองด้วยวิธีการดังนี้ 1) นักเรียนมองไปที่อนาคต 2) นักเรียนหาที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ 3) นักเรียนคิดถึงผลของการกระทำดีของตนเองและ 4) นักเรียนคิดถึงบุคคลที่มีความสำคัญต่อตนเอง ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

“เวลารู้สึกท้อก็จะคิดถึงอนาคตนะคะ ว่าถ้าเราทำวันนี้ดี อนาคตเราก็ดีนะคะ แล้วก็มีคนที่เราอยากทำเพื่อเค้าอีกหลายคน” (ID 7)

หลังจากที่นักเรียนตระหนักและเข้าใจในความเป็นจริงว่าไม่สามารถเปลี่ยนแผนการเรียน และต้องเรียนอยู่ในแผนการเรียนนี้ต่อไป นักเรียนพยายามค้นหาวิธีการที่ทำให้ตนเองสามารถเรียนเข้าใจในบทเรียน และสามารถเรียนผ่านไปได้ในแผนการเรียนที่ตนเองเรียนอยู่โดยการพยายามตั้งใจเรียน สนใจเรียน อ่านหนังสือและเรียนพิเศษ ความพยายามของนักเรียนที่จะเรียนให้ประสบความสำเร็จในแผนการเรียนที่ตนเองไม่มั่นใจแสดงให้เห็นว่านักเรียนยังไม่หมดหวัง นักเรียนบางส่วนที่ไม่สนใจเรียนในตอนต้น นักเรียนลองสนใจเรียนก็ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น

“ลองสนใจเรียน พอสนใจเรียนก็เรียนได้...” (ID 10)

นักเรียนพยายามตั้งใจเรียนต่อในแผนการเรียนที่ได้เลือกแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนยังไม่หมดหวังในตนเอง และยังพยายามสู้ต่อไป

“ก็ต้องเรียนต่อไปอะ จะพยายามตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด” (ID 2)

“เพื่อนก็บอกว่า... ลองตั้งใจเรียน” (ID 10)

วิธีการที่นักเรียนอยู่กับแผนการเรียนที่ตนเองไม่มั่นใจแตกต่างกันไปในนักเรียนแต่ละคน นักเรียนบางคนพยายามอ่านหนังสือทำความเข้าใจกับบทเรียนด้วยตนเอง ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

“ก็คงจะอ่านหนังสืออีก” (ID 6)

“ก็คิดว่าเราต้องอ่านหนังสือให้มากๆ ทำความเข้าใจกับวิทย์ คณิต” (ID 8)

นักเรียนอีกส่วนหนึ่งเลือกเรียนพิเศษเพื่อให้ตนเองเข้าใจในบทเรียนมากขึ้นและสามารถที่จะไปสอบแข่งขันกับคนอื่นไปต่อไปได้

“เรียนพิเศษ เรียนพิเศษของ Mac ที่โลตัสอะคะ เรียนอังกฤษเพิ่ม เรียนคณิตเพิ่ม เทอมหนึ่ง” (ID 1)

“ก็กะว่าก่อนจบม.6 จะไปตีวเพิ่ม เค้าบอกว่าหลักสูตรก็ไม่ได้มีมากมาย ก็แค่ม.4-6” (ID 3)

“ตอนเย็นก็เรียนพิเศษที่โรงเรียนก็เลยเรียนได้มากขึ้น” (ID 10)

นักเรียนบางคนให้เพื่อนช่วยสอนวิชาที่ตนเองเรียนไม่รู้เรื่อง

“ก็ให้เพื่อนคอยช่วย ภาษาอังกฤษ” (ID 6)

จากข้อค้นพบข้างต้นชี้ให้เห็นว่านักเรียนยังไม่หมดหวัง นักเรียนยังมีความหวังและความพยายามที่จะผ่านพ้นความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือก นักเรียนปลดปล่อยตัวเองทั้งทางด้านจิตใจ และเตรียมพร้อมตนเองทั้งทางด้านความสามารถเพื่อให้ตนเองสามารถเรียนรอดผ่านในแผนการเรียนที่ตนเองไม่มั่นใจได้แม้นักเรียนจะกลัว และกังวลกับทั้งการเรียนในปัจจุบันและการศึกษาต่อในอนาคตก็ตาม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาที่มุ่งศึกษาและทำความเข้าใจประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ตนได้เลือกแล้วหลังจากที่นักเรียนได้เลือกแผนการเรียนและได้เข้าเรียนตามแผนการเรียนที่เลือกแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งรายละเอียดโดยสรุปของการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก

2. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนบางป่อวิทยา کمจำนวน 10 คน ผู้ชาย 2 คน และผู้หญิง 8 คน นักเรียนทั้งหมดผ่านการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนก่อนขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และได้เข้าสอบกลางภาคเรียนที่ 1 แล้ว นักเรียน 3 คนตัดสินใจเลือกแผนการเรียนคณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ-ภาษาจีน นักเรียนอีก 3 คนตัดสินใจเลือกแผนการเรียนคอมพิวเตอร์-ธุรกิจ นักเรียนอีก 4 คนตัดสินใจเลือกแผนการเรียนคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แต่ละคนคนละ 1 ครั้งโดยใช้เทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ 25 สิงหาคม 2554 ถึงวันที่ 20 ตุลาคม 2554 และใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละ 28-53 นาที โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนทั้งที่เป็นประสบการณ์ก่อนการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน ระหว่างการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน และหลังจากได้ตัดสินใจเลือกแผนการเรียน โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึก และ

ความคิดในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ซักถามข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียนไม่ครบถ้วนจำนวน 8 ราย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์มาถอดเทปแบบคำต่อคำแล้วจึงนำบทสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยอ่านเนื้อหาอย่างละเอียดแล้วเลือกเนื้อหาที่มีความหมายหรือข้อมูลที่ตรงกับคำถามการวิจัยแล้วจึงให้นิยามหรือความหมายของคำหรือข้อความเหล่านั้น เมื่อได้วิเคราะห์ข้อมูลครบทุกกรณีแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์ของทุกกรณีมารวบรวมและจัดกลุ่มเข้าเป็นข้อความหลักหรือประเด็นสำคัญ (Theme) แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นหลักอีกครั้ง

5. ผลการวิจัย

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ได้เลือก การเลือกแผนการเรียนหมายถึง การเลือกอาชีพที่นักเรียนอยากจะเป็น และการเลือกวิชาเรียนที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. ความหมายของประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

การเลือกแผนการเรียนหมายถึง อาชีพที่นักเรียนอยากจะทำในอนาคต และเป็นอนาคตของนักเรียน แผนการเรียนที่เลือกเป็นการเรียนที่เน้นกลุ่มสาระวิชาที่เป็นพื้นฐานในการเรียนต่อ และประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนชอบ และต้องการที่จะเรียนรู้

2. ปัจจัยประกอบการเลือกแผนการเรียน

ในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกแผนการเรียนทั้งหมด 3 ด้านดังนี้ ปัจจัยด้านตนเอง ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านอาชีพที่อยากเป็น

2.1 ความไม่รู้

2.1.1 ไม่รู้ ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร

นักเรียนไม่รู้และไม่ได้ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรในแผนการเรียนต่างๆว่าเรียนมีวิชาอะไรในแผนการเรียนต่างๆ และในรายวิชาต่างๆจะได้เรียนอะไรบ้าง

2.1.2 ไม่รู้ ไม่ได้มองหรือหาข้อมูลเกี่ยวกับอนาคต

นักเรียนไม่รู้หรือมีข้อมูลที่จำกัดเกี่ยวกับแผนการเรียนที่จะเลือกจะนำไปสู่การศึกษาต่อและอาชีพใดบ้าง และนักเรียนบางคนมีความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับการศึกษาต่อและเส้นทางอาชีพ

2.2 ตนเอง

2.2.1 ความสามารถ

2.2.1.1 คิดว่าตนเองไม่เก่ง เรียนยาก

นักเรียนพิจารณารายวิชาที่ตนเองไม่เก่งและที่คิดว่าเรียนยาก โดยนักเรียนจะไม่เลือกแผนการเรียนที่เน้นรายวิชาที่นักเรียนไม่ถนัดและเห็นว่าจะเรียนไม่รอด

2.2.1.2 คิดว่าเรียนได้ง่าย

นักเรียนพิจารณารายวิชาที่ตนเองถนัดและคิดว่าเรียนได้ง่าย โดยนักเรียนจะเลือกแผนการเรียนที่เน้นรายวิชาที่นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถเรียนได้ และง่ายกว่าแผนการเรียนอื่นๆ

2.2.2 ความสนใจ

2.2.2.1 ชอบวิชาเรียน

นักเรียนพิจารณารายวิชาที่ตนเองสนใจและอยากที่จะเรียน โดยนักเรียนจะเลือกแผนการเรียนที่เน้นรายวิชาที่นักเรียนชอบและสนใจเรียน

2.2.2.2 ไม่ชอบวิชาเรียน

นักเรียนพิจารณารายวิชาที่ตนเองไม่สนใจและไม่อยากที่จะเรียน โดยนักเรียนจะไม่เลือกแผนการเรียนที่เน้นรายวิชาที่นักเรียนไม่ชอบและไม่สนใจเรียน

2.2.2.3 อาชีพที่อยากจะทำ

นักเรียนนำอาชีพที่อยากจะเป็นมาประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน โดยที่ดูว่าแผนการเรียนใดจะนำไปสู่อาชีพที่ต้องการ สำหรับนักเรียนที่มีความมุ่งมั่นในอาชีพที่อยากจะเป็นจะเลือกแผนการเรียนโดยให้ความสำคัญกับอาชีพเป็นอันดับที่หนึ่ง แต่สำหรับนักเรียนที่มีอาชีพที่อยากเป็นที่หลากหลายหรือแผนการเรียนที่นำไปสู่อาชีพที่อยากเป็นขัดกับความถนัดและความสนใจ นักเรียนจะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านตนเองเป็นสำคัญ

2.3 คนรอบข้าง

2.3.1 ฟังความเห็นจากครอบครัว

นักเรียนได้รับความคิดเห็นจากครอบครัวเกี่ยวกับแผนการเรียนที่ควรเลือก แต่นักเรียนก็ไม่ได้ถูกบังคับให้เลือกแผนการเรียนใดแผนการเรียนหนึ่งจากคำแนะนำของบุคคลในครอบครัว

2.3.2 มีเพื่อน

นักเรียนมีแนวโน้มที่จะเลือกแผนการเรียนที่มีเพื่อนเข้าร่วมเรียนอยู่เพราะรู้สึกคุ้นใจ และมีเพื่อนช่วยกันเรียน

2.3.3 รับข้อมูลจากอาจารย์

นักเรียนที่ไม่รู้หรือไม่แน่ใจเกี่ยวกับแผนการเรียนได้ถามข้อมูลจากอาจารย์ ซึ่งข้อมูลที่นักเรียนได้รับนี้เป็นส่วนสำคัญที่นักเรียนใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

2.3.4 ได้ข้อมูลจากรุ่นพี่

นักเรียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียนที่จะเลือกจากการถาม การเห็นวิถีชีวิต ความรู้ และการเรียนในแผนการเรียนของรุ่นพี่

3. ความรู้สึกตอนตัดสินใจ

3.1 มุ่งมั่น

นักเรียนส่วนหนึ่งมีความมุ่งมั่น และมั่นใจในแผนการเรียนที่จะเลือกในตอนแรก นักเรียนที่มีความมั่นใจคือนักเรียนที่ถนัดและสนใจในวิชาหลักของแผนการเรียนที่จะเลือก

3.2 ลังเล สองจิตสองใจ

นักเรียนอีกส่วนหนึ่งไม่ความลังเล สองจิตสองใจ และไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่จะเลือก เนื่องจากนักเรียนมีความสนใจในอาชีพที่หลากหลายซึ่งอาจจะไม่ตรงกับความถนัดของตัวนักเรียน

3.3 เลือกเอง

อย่างไรก็ตาม แม้นักเรียนบางส่วนจะมุ่งมั่น และอีกส่วนก็ลังเล แต่นักเรียนทั้งสองกลุ่มก็เลือกแผนการเรียนด้วยตัวเองและไม่มีใครมาบังคับ

4. ความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก

4.1 เรียนไม่รู้เรื่อง

นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนของวิชาหลักในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือก ซึ่งความไม่เข้าใจ และเรียนไม่รู้เรื่องนี้ทำให้นักเรียนเกิดความไม่มั่นใจในแผนการเรียน

4.2 ผลการเรียนไม่ดี

เนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนทำให้นักเรียนทำข้อสอบไม่ได้ และได้ผลการเรียนที่ไม่ดี แม้ว่านักเรียนจะไม่ได้เน้นเรื่องผลการเรียนที่ไม่ดี แต่ผลการเรียนนี้เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนลังเลในแผนการเรียนที่ได้เลือก

4.3 ความรู้สึก

4.3.1 ไม่มั่นใจ กลัวว่าจะเรียนไม่จบ

นักเรียนกลัวว่านักเรียนจะไม่สามารถเรียนได้สำเร็จจนจบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแผนการเรียนที่ได้เลือกไว้ได้

4.3.2 กลัว กังวลกับอนาคต ไม่รู้อนาคต

นักเรียนกังวลเกี่ยวกับการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา นักเรียนไม่มั่นใจว่าตนเองมีความสามารถพอที่จะสอบเข้าและเรียนในคณะที่ตนเองต้องการ และไม่มั่นใจว่าแผนการเรียนที่ตนเลือกนั้นจะนำไปสู่อาชีพที่ตนเองต้องการหรือไม่ ด้วยความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนได้

เลือก ประกอบกับการที่นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนที่เรียนและข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อและ อาชีพที่น้อย นักเรียนไม่รู้ว่าจะสามารถไปเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในคณะใด และเรียนอะไร ต่อไป

4.3.3 ท้อใจ

นักเรียนรู้สึกท้อใจที่ตนเองไม่สามารถเข้าใจในบทเรียนเหมือนคนอื่นได้ และทำให้นักเรียน หมดกำลังใจคิดว่าตนเองไม่สามารถสอบแข่งขันในเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้

4.3.4 ออยากเปลี่ยน แต่เปลี่ยนไม่ได้

นักเรียนอยากเปลี่ยนแผนการเรียนที่ตนเองเรียนอยู่ไปเป็นแผนการเรียนอื่น นักเรียนบางคน ออยากที่จะเปลี่ยนโรงเรียนไปเรียนโรงเรียนสาธิตอาชีพ แต่เมื่อนักเรียนรู้ว่าตนเองอยากแผนการเรียนซ้ำ เกินกว่ากำหนดที่โรงเรียนอนุญาตให้เปลี่ยนแผนการเรียนและนักเรียนไม่ยอมเสียเวลาไปเริ่มเรียน ใหม่ที่โรงเรียนอื่น

4.4 เฝชิญและเดินหน้าต่อ

นักเรียนอยู่กับความไม่มั่นใจในแผนการเรียนของตนเองด้วยการคิดพิจารณาความไม่มั่นใจ ประกอบกับแผนการเรียนและอนาคตของตนเอง นักเรียนบางคนให้กำลังใจตนเองด้วยการคิดถึง อนาคต นักเรียนทำใจยอมรับความจริงที่ว่าไม่สามารถเปลี่ยนแผนการเรียนได้และมุ่งหน้าเรียน ต่อไปโดยการพยายามหาทางที่จะช่วยให้ตนเองสามารถเรียนรอดผ่านไปได้ในแผนการเรียนที่ นักเรียนได้เลือกแม้ว่าจะรู้สึกไม่มั่นใจในแผนการเรียนนั้นก็ตาม นักเรียนจึงคิดว่าจะพยายามตั้งใจ เรียน สนใจเรียน และเรียนพิเศษเพิ่ม ซึ่งความพยายามของนักเรียนที่จะอยู่กับแผนการเรียนและ ความไม่มั่นใจของตนเองให้ดีที่สุดชี้ให้เห็นว่านักเรียนยังไม่หมดหวังที่จะสู้ต่อไป

อภิปรายผล

ผลการศึกษาประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ได้เลือกมีประเด็นอภิปรายสำคัญดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการเลือกแผนการเรียน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักเรียนเห็นว่าการเลือกแผนการเรียนคือ การเลือกอาชีพ และการกำหนดอนาคตของตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harren (1966) พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการเลือกวิชาเอกและการเลือกอาชีพเป็นปัญหาเรื่องเดียวกัน ดังนั้น การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จึงเปรียบได้ว่าเป็นการตัดสินใจเลือกอาชีพครั้งหนึ่ง

2. ปัจจัยประกอบการเลือกแผนการเรียน

ความไม่รู้ข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญที่นักเรียนใช้ประกอบการตัดสินใจและส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือก นักเรียนไม่รู้ทั้งตัวหลักสูตรของแผนการเรียนและอนาคตและการศึกษาต่อ ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนยังอยู่ในขั้นความสนใจ (Interest substage) ของทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ Super (1980) ที่กล่าวว่าบุคคลจะให้ความสนใจกับทางเลือกอื่นๆ นอกจากทางเลือกทางอาชีพที่ตนเองสนใจน้อย การที่นักเรียนยังอยู่ในขั้นความสนใจอยู่แสดงให้เห็นว่านักเรียนคิดว่าตนเองยังมีเวลาที่จะตัดสินใจอยู่อีกมากจึงไม่ได้หาข้อมูลที่ชัดเจน ซึ่งมุมมองด้านเวลา (Time perspective) เป็นตัวชี้วัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างอนาคตกับพฤติกรรมและทางเลือกในปัจจุบันซึ่งเป็นส่วนประกอบของวุฒิภาวะทางอาชีพและปัจจัยประกอบการตัดสินใจเลือกอาชีพ (Savickas, Silling, & Schwartz, 1984) จะเห็นได้ว่านักเรียนบางส่วนไม่ได้คิดถึงอนาคตในตอนเลือกแผนการเรียน นักเรียนเพียงแค่คิดว่าเลือกไปก่อน เรียนจบเอาวุฒิมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนแล้วค่อยคิดเรื่องการศึกษาต่ออีกครั้ง แต่จริงๆ แล้วการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นี้ส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนเป็นอย่างมาก แต่นักเรียนกลับคิดว่ายังมีเวลาอยู่

ในด้านวุฒิภาวะทางอาชีพนั้น บุคคลจะพร้อมที่จะเลือกอาชีพก็ต่อเมื่อมีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับอาชีพที่พอใจและมีการวางแผนที่ชัดเจน (Super & Overstreet, 1960; Osipow, 1973) แต่จากข้อค้นพบข้างต้นพบว่านักเรียนขาดข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียนและการศึกษาต่อ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า นักเรียนขาดความพร้อมทางข้อมูลทางอาชีพที่เพียงพอที่จะตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

ข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียนและการศึกษาต่อที่จำกัดเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความลังเลในแผนการเรียนที่ได้เลือกซึ่ง ดังนั้นข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนจึงเป็นปัญหาหนึ่งในการเลือกแผนการเรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจุนินทร์ บุญชุ่ม (2525) ชัยรัตน์ หลายวัชระกุล (2528) และ Gati และคณะ (1996) ที่พบว่าปัญหาด้านความรู้ทางอาชีพ และการรวบรวมข้อมูล เป็นปัญหาสำคัญในการเลือกแผนการเรียน

จากงานวิจัยของ Julien (1999) พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 10.6% ไม่มีวิธีการหาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพและกลุ่มตัวอย่างจำนวน 59.7% เห็นว่าการหาข้อมูลทุกอย่างที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเป็นสิ่งที่ยาก งานวิจัยนี้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการทำให้นักเรียนได้รับความสะดวกในการหาข้อมูลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ

ข้อค้นพบของงานวิจัยที่ผ่านมาประกอบกับข้อค้นพบของงานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการแนะแนวการศึกษาในโรงเรียนที่ควรสนับสนุนและเอื้อให้เกิดความสะดวกในการหาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ และเพิ่มการแนะแนวให้นักเรียนบูรณาการความสนใจ ความสามารถ และโลกแห่งอาชีพในการเลือกแผนการเรียนตามความเป็นจริง

อนึ่ง งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มส่งผลให้นักเรียนมีความพร้อมทางอาชีพ และคะแนนการตัดสินใจเลือกอาชีพเพิ่มมากขึ้น (แก้วกานต์ ภูมิศรีแก้ว, 2537; กาญจนา ณ ลำพูน, 2539; คณิงนิจ เนติประวัติ, 2535) และการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทำให้ผู้เข้ารับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพมีความรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจทางอาชีพ และการวางแผนเพิ่มมากขึ้นและช่วยพัฒนาความตระหนักในตนเองและการตัดสินใจ (Snodgrass & Healy, 1979) ดังนั้น โรงเรียนอาจจัดให้มีกิจกรรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มเสริมจากกิจกรรมแนะแนวที่โรงเรียนได้จัดแก่นักเรียนที่ขาดความพร้อมในการเลือกแผนการเรียนของตนเองเพื่อเพิ่มวุฒิภาวะทางอาชีพให้กับนักเรียน นักเรียนจะได้มีความพร้อมในการเลือกอาชีพและสามารถเลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการเลือกแผนการเรียนคือปัจจัยด้านตนเองซึ่งประกอบด้วย ความสามารถ และความสนใจ ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ Super ในขั้นตกลึก (Crystallizing substage) คือ ช่วงที่บุคคลแสดงเจตนาว่าต้องการทำอาชีพอะไร และเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองโดยพิจารณาความสามารถ

ความสนใจ และค่านิยมของตนเอง พร้อมทั้งนำประสบการณ์และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้นมาใช้ในการตัดสินใจ

นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศที่พบว่าบุคคลพิจารณาความสนใจ และความสามารถของตนเองในการเลือกอาชีพ (ประสงค์ บุญพรวงค์, 2524; สุวิมล ดีลัน, 2526; มณฑา ศรีโพธิ์, 2528; พุดตาล ศรีเมฆ, 2540; มนัส จันสุทธิรางกูล, 2547; วัชรภรณ์ พรหมรักษ์, 2548; ภาวณี จันทรักษา, 2549)

นอกจากนี้ พัฒนา สุนทรประภัสสร (2544) และ Johnson และคณะ (1981) ยังพบว่าการศึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพช่วยเพิ่มเอกลักษณ์เชิงอาชีพให้กับนักเรียนได้ ดังนั้น โรงเรียนจึงอาจพิจารณานำกระบวนการการศึกษาเชิงอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการมาเสริมในกิจกรรมการแนะแนวการศึกษาต่อให้กับนักเรียนที่ยังขาดหรือไม่แน่ใจในเอกลักษณ์เชิงอาชีพของตนเองเพื่อให้ นักเรียนได้รู้จักตนเองเพิ่มมากขึ้นและสามารถเลือกแผนการเรียนได้เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

เพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจ และใส่ใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวทางการศึกษากับโรงเรียนมากขึ้น โรงเรียนควรสร้างเจตคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพให้แก่ นักเรียน เนื่องจากเจตคติที่ดีต่อการศึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพมีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมกิจกรรมทางอาชีพของนักเรียน (Fabio & Bernaud, 2008) โรงเรียนจึงควรมุ่งเน้นให้นักเรียนมีเจตคติทางบวกต่อกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนเปิดรับข้อมูลการศึกษาต่อและแผนการเรียนได้อย่างเต็มที่

จากผลการศึกษาพบว่าอาชีพที่อยากเป็นในอนาคตเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่นักเรียนนำมาประกอบในการตัดสินใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในไทยและต่างประเทศ (ประสงค์ บุญพรวงค์, 2524; สุวิมล ดีลัน, 2526; มณฑา ศรีโพธิ์, 2528; Fouad et al., 2007) ที่พบว่าลักษณะของงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่บุคคลใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ในงานวิจัยนี้ ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าปัจจัยด้านครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนประกอบด้วย ครอบครัว อาจารย์ เพื่อน และรุ่นพี่ ครอบครัวเป็นส่วนประกอบในการเลือกอาชีพแต่มีอิทธิพลต่อตัวนักเรียนต่ำกว่าปัจจัยด้านตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา (ประสงค์ บุญพรวงค์, 2524; สุวิมล ดีลัน, 2526; มณฑา ศรีโพธิ์, 2528; พุดตาล ศรีเมฆ, 2540;

Tavakoli, et al., 2010) ข้อมูลจากอาจารย์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นักเรียนนำมาประกอบการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุดตาล ศรีเมฆ (2540) และ Tavakoli และคณะ (2010)

ในงานวิจัยนี้พบว่าการมีเพื่อนเข้าร่วมเรียนในแผนการเรียนเดียวกันทำให้รู้สึกอุ่นใจและเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการเลือกแผนการเรียน ซึ่งงานวิจัยนี้ต่างจากการศึกษาของธีรศักดิ์ ทาทอง (2529) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกแผนการเรียนเกษตรพบว่าเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนในระดับน้อย เหตุที่ข้อค้นพบต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาอาจจะเป็นเพราะรูปแบบการเรียนในปัจจุบันต่างจากรูปแบบการเรียนในสมัยก่อนซึ่งให้ความสำคัญกับการสอบและการเก็บคะแนน ปัจจัยด้านเพื่อนจึงมีความสำคัญน้อยในการเรียน แต่ทว่าในปัจจุบันรูปแบบการเรียนมักให้ความสำคัญกับการทำรายงาน และทำงานส่งโดยเฉพาะงานเป็นกลุ่มซึ่งทำให้ปัจจัยด้านเพื่อนมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในการเรียนและการเลือกแผนการเรียน

ข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียน และวิถีชีวิตของรุ่นพี่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียน เนื่องรุ่นพี่เป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนทั้งในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียน และเป็นแบบอย่างในด้านกรดำเนินชีวิตในแผนการเรียนแต่ละแผน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fouad และคณะ (2007)

อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏว่าเกียรตินิยมชื่อเสียงและเพศมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Block และคณะ (1981) ประสงค์ บุญพรวงค์ (2524) มนต์ จันสุทธิรางกูล (2547) และวัชรารภรณ์ พรหมรักษ์ (2548) เหตุที่มีข้อค้นพบที่แตกต่างอาจมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นและมีบุคคลที่มีเกียรตินิยมชื่อเสียงในหลากหลายสาขาวิชาทำให้ความคิดและค่านิยมของนักเรียนสมัยนี้แตกต่างจากสมัยก่อน นักเรียนเลือกแผนการเรียนได้กว้างขึ้นโดยไม่ต้องคำนึงว่าอาชีพอะไรจะนำไปสู่เกียรตินิยมชื่อเสียง และมีการยอมรับความเท่าเทียมระหว่างเพศที่มากขึ้นในสังคม ซึ่งนำไปสู่การเลือกอาชีพโดยไม่ได้มีเพศเป็นตัวกำหนดอาชีพที่สามารถจะเลือกได้

3. ความรู้สึกตอนตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

ในการศึกษาพบว่าความรู้สึกของนักเรียนตอนตัดสินใจเลือกแผนการเรียนซึ่งแบ่งเป็นสองกลุ่มคือ ดั้งเดิมและมั่นใจในแผนการเรียนที่จะเลือก สำหรับกลุ่มนักเรียนที่มีความมั่นใจ นักเรียนมีความสามารถและสนใจในวิชาหลักของแผนการเรียนนั้น ซึ่งสอดคล้องกับโมเดลการตัดสินใจทาง

อาชีพของ Harren (1979) ที่กล่าวว่าบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ที่ชัดเจนและมีเสถียรภาพ รวมถึงมีการบูรณาการอัตมโนทัศน์จะมีการเลือกอาชีพอย่างมีเป้าหมาย คือเลือกอาชีพด้วยความมั่นใจและสอดคล้องกับตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้สามารถอธิบายกลุ่มนักเรียนที่มีความลังเลด้วยเช่นกัน คือนักเรียนที่มีความลังเลในแผนการเรียนที่จะเลือกไม่มีความสามารถในวิชาหลักของแผนการเรียนที่จะเลือก และมีอาชีพที่ใฝ่ฝันในอนาคตที่มีหลากหลายหรือไม่ตรงกับความสามารถของตนเอง จะเห็นได้ว่านักเรียนกลุ่มนี้มีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ชัดเจนและไม่เสถียร และอาจจะไม่มีการบูรณาการอัตมโนทัศน์ของตนเองในการเลือกอาชีพซึ่งทำให้นักเรียนมีความลังเลในตอนแรก

อย่างไรก็ตาม นักเรียนทั้งสองกลุ่มเลือกแผนการเรียนด้วยตนเองโดยไม่มีใครมาบังคับซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการตัดสินใจทางอาชีพของ Harren (1979) แบบสัญชาตญาณ (Intuitive) ที่บุคคลจะคิดถึงอนาคต หาข้อมูลและคิดอย่างมีเหตุมีผลน้อยกว่า แต่จะมุ่งความสนใจไปที่ความรู้สึกของตนเองในปัจจุบัน ซึ่งคือความชอบและความสามารถของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ การที่นักเรียนไม่หาข้อมูลหรือมีข้อมูลน้อยเกี่ยวกับโลกแห่งอาชีพสนับสนุนรูปแบบการตัดสินใจแบบนี้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การใช้รูปแบบการตัดสินใจแบบสัญชาตญาณอย่างเดียวไม่ทำให้เกิดการตัดสินใจที่มีประสิทธิผลเนื่องจากการตัดสินใจที่ดีมีประสิทธิผลควรรวมรูปแบบการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผลและแบบสัญชาตญาณไว้ด้วยกัน รูปแบบการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผลเปรียบเสมือนหัวสมอง (Head) และแบบสัญชาตญาณเปรียบเสมือนหัวใจ (Heart) ซึ่งทั้งสองรูปแบบต่างให้ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง (Insight) ที่แตกต่างกันที่จะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกอาชีพที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการตัดสินใจที่เน้นที่อารมณ์และความรู้สึกดังเช่นที่ผู้ให้ข้อมูลใช้ (Singh & Greenhaus, 2002)

อย่างไรก็ตามนักเรียนเหล่านี้ไม่ได้ใช้การตัดสินใจแบบพึ่งพา (Dependent) ที่บุคคลจะโยนภาระการตัดสินใจให้คนอื่นด้วยการเชื่อและทำตามความต้องการคนรอบข้างแต่พวกเขาตัดสินใจด้วยตัวเองโดยที่ไม่ใครมาบังคับ และเห็นว่าการตัดสินใจครั้งเป็นการตัดสินใจของตัวเอง

จากข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุระหว่าง 15-16 ปี และได้เลือกแผนการเรียนแบบแบบสัญชาตญาณ (Intuitive) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Baiocco และ คณะ (2009) ที่พบว่าบุคคลที่อายุน้อยจะไม่ค่อยใช้รูปแบบการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผล (Rational) ซึ่งเป็นรูปแบบการตัดสินใจที่มีประสิทธิผลที่สุด (Singh & Greenhaus, 2002)

จากข้อค้นพบดังกล่าว โรงเรียนควรอบรมให้นักเรียนมีทักษะการตัดสินใจแบบเป็นเหตุเป็นผลแทนที่จะใช้แบบสัญชาตญาณเพื่อให้นักเรียนสามารถเลือกแผนการเรียนได้อย่างเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

4. ความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก

งานวิจัยนี้พบว่าเมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือกแล้ว นักเรียนเรียนไม่รู้เรื่อง และไม่เข้าใจในเนื้อหาของวิชาหลักซึ่งทำให้นักเรียนทุกคนทั้งที่เคยมั่นใจหรือลังเลที่จะเลือกแผนการเรียนในตอนแรกเกิดความลังเลในแผนการเรียนที่ได้เลือก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ Super (1953) ที่เสนอว่าความชอบในอาชีพเปลี่ยนแปลงตามเวลาและประสบการณ์ และความพอใจในอาชีพจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลสามารถแสดงความสามารถของตนเองได้ จะเห็นได้ว่าความพอใจในแผนการเรียนที่ได้เลือกเปลี่ยนแปลงเมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนและได้แสดงความสามารถของตนเองผ่านการสอบกลางภาค ซึ่งในกรณีนี้เห็นได้ชัดเจนว่านักเรียนไม่มีความสามารถในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือกได้อย่างเต็มที่เนื่องจากเรียนไม่เข้าใจความพอใจในอาชีพจะเกิดขึ้นได้เมื่อลักษณะของบุคคลมีความสอดคล้องกับงานที่ได้เลือก (Gottfredson & Holland, 1990) แนวคิดนี้สนับสนุนข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ที่นักเรียนเลือกแผนการเรียนที่ไม่ตรงกับความสามารถของตนเอง และแม้ว่านักเรียนจะเลือกแผนการเรียนโดยพิจารณาความสามารถและความสนใจของตนเอง แต่เมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนแล้วพบภายหลังว่าแผนการเรียนที่ได้เลือกไม่ตรงกับความสามารถและความสนใจ นักเรียนจึงมีความพอใจในแผนการเรียนที่ได้เลือกน้อยลง

ยิ่งไปกว่านั้น ในงานวิจัยนี้พบว่านักเรียนมีความลังเลในแผนการเรียนที่ได้เลือกหลังจากทราบผลสอบกลางภาคซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมัส จันสุทธิรางกูล (2547) และ วัชรภรณ์พรหมรักษ์ (2548) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลต่อการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียน

จากข้อค้นพบนี้พบว่านักเรียนมีความรู้สึกไม่มั่นใจในแผนการเรียนซึ่งประกอบไปด้วยความไม่มั่นใจ กลัวว่าจะเรียนไม่จบ ความกลัว กังวลเกี่ยวกับอนาคต และการไม่รู้อนาคต ความท้อใจ ความอยากเปลี่ยนแต่เปลี่ยนไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่าการตัดสินใจบางครั้งก็ก่อให้เกิดความเครียด และสร้างปัญหาให้กับชีวิต (Germeijs & Boeck, 2002)

การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนโดยที่มีข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์นั้นทำให้เกิดความทุกข์ใจของนักเรียนเมื่อนักเรียนรู้สึกไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือก ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านนี้ โรงเรียนสามารถช่วยนักเรียนจัดปัญหาที่ค้างใจเหล่านี้ของนักเรียนได้ และช่วยให้นักเรียนมีความพอใจกับแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือกเพิ่มมากขึ้นโดยการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพ (Perdrix et al., 2011) เนื่องจากการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสามารถช่วยเอื้อให้บุคคลเข้าใจและพร้อมยอมรับความเป็นจริง และช่วยให้เลือกแผนการเรียนได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและประสบความสำเร็จจากแผนการเรียนที่ได้เลือก

นักเรียนเกิดความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่ได้เลือกหลังจากเข้าเรียนในแผนการเรียนและได้สอบถามกลางภาคทั้งที่นักเรียนบางส่วนมีความมั่นใจในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือกในตอนแรก ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การตัดสินใจไม่ใช้การหาทางเลือกทางอาชีพที่เหมาะสมเพียงครั้งเดียวในชีวิต แต่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องที่มีการประเมินความเข้ากันได้ของทางเลือกทางอาชีพกับสภาพชีวิตที่เปลี่ยนไปทั้งปัจจัยภายนอก ความสนใจ และความสามารถของตนเอง (Krieshok, Black, & McKay, 2009) นักเรียนได้เข้าสอบถามกลางภาคเรียนและได้ตระหนักว่าตนเองไม่มีความสามารถในวิชาหลักของแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือกซึ่งเห็นได้จากผลการสอบที่นักเรียนได้คะแนนน้อยเนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน ดังนั้น นักเรียนจึงหันกลับมาพิจารณาทางเลือกของตนเองอีกครั้ง แต่เนื่องจากโรงเรียนไม่อนุญาตให้นักเรียนเปลี่ยนแผนการเรียนหลังจาก 1 สัปดาห์หลังจากเปิดภาคเรียน นักเรียนจึงไม่สามารถเปลี่ยนแผนการเรียนได้ และนักเรียนไม่อยากจะหยุดเรียนเพื่อไปเริ่มต้นเรียนใหม่ที่โรงเรียนอื่น นักเรียนจึงทำได้เพียงพยายามตั้งใจเรียนต่อไป

จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากำหนดเวลาที่นักเรียนสามารถเปลี่ยนแผนการเรียนได้มีความสำคัญ และถ้านักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงแผนการเรียนได้ นักเรียนจะมีโอกาสที่จะได้เรียนในแผนการเรียนที่นักเรียนสนใจและมีความสามารถ เนื่องจากในขณะที่นักเรียนอายุน้อยและมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงความสนใจ ความพอใจต่ออาชีพที่ตนเองมุ่งหวัง โรงเรียนจึงควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องกำหนดเวลาการเปลี่ยนแผนการเรียนหากสามารถทำได้

ข้อค้นพบสำคัญที่ไม่ปรากฏในงานวิจัยอื่นคือ นักเรียนไม่รู้ว่าจะอนาคตจะเป็นเช่นไร ในตอนแรก นักเรียนพิจารณาปัจจัยต่างๆที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจแล้วเลือกแผนการเรียนด้วยตนเอง นักเรียนบางส่วนมีความมั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนจะเลือก แม้นักเรียนบางส่วนลังเล

ในแผนการเรียนที่จะเลือก แต่นักเรียนทุกคนล้วนมีจุดหมาย ความมุ่งหวังต่อแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือกว่าจะนำไปสู่อาชีพ และการศึกษาต่อที่หวังไว้ แต่เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนและผลการเรียนออกมาไม่ดี ทำให้นักเรียนกลัวว่าจะเรียนไม่จบ และกังวลว่าจะไม่สามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาตามที่หวังไว้ได้ ซึ่งประสบการณ์ข้างต้นทำให้นักเรียนมองไม่เห็นอนาคตของตนเองว่าจะเดินไปทางไหนต่อ แล้วทำอย่างไรกับตนเองที่เรียนไม่รู้เรื่องและผลการเรียนไม่ดี ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนักเรียนไม่มี หรือมีข้อมูลที่จำกัดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ ซึ่งทำให้นักเรียนไม่มีแผนสำรองสำหรับอนาคต

อีกข้อค้นพบที่ไม่ปรากฏในงานวิจัยอื่นคือการอยู่กับแผนการเรียนที่ไม่มั่นใจ นักเรียนคิดพิจารณาความไม่มั่นใจของตนเองร่วมกับแผนการเรียนและอนาคต ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกไม่มั่นใจ แผนการเรียนที่ได้เลือกคือ กลัวและกังวลกับการศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน และในระดับอุดมศึกษาในอนาคต และบางคนท้อใจและอยากจะเปลี่ยนแผนการเรียน อย่างไรก็ตาม นักเรียนได้ทำใจยอมรับความจริงที่ว่าไม่สามารถเปลี่ยนแผนการเรียนได้ตามใจ และคงต้องอยู่ในแผนการเรียนที่ได้เลือกแล้ว นักเรียนบางคนให้กำลังใจตนเองด้วยการมองไปที่อนาคตเพื่อให้หาที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ คิดถึงผลของการกระทำดีของตนเองและคิดถึงบุคคลที่มีความสำคัญต่อตนเอง

อย่างไรก็ตาม นักเรียนก็ยังไม่หมดหวังในแผนการเรียนที่ตนเองกำลังเรียนอยู่ นักเรียนพยายามที่จะอยู่กับแผนการเรียนที่ตนเองไม่มั่นใจด้วยการค้นหาวิธีการต่างๆที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถอยู่รอดในแผนการเรียนที่ตนได้เลือกและเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่านักเรียนยังไม่หมดหวังกับการศึกษาต่อของตนเอง นักเรียนยังพยายามทำให้ตนเองสามารถเรียนประสบผลสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ด้วยการพยายามตั้งใจ และสนใจเรียน การเรียนพิเศษและอ่านหนังสือเพิ่ม และให้เพื่อนช่วยสอน ซึ่งข้อค้นพบนี้ควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปเพื่อให้เข้าใจกระบวนการทางจิตใจในการแก้ปัญหาของนักเรียนมากขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการได้รับข้อมูลทางอาชีพ (Snodgrass & Healy, 1979) ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรของแผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ ข้อมูลจำเพาะของอาชีพต่างๆ และข้อมูลเส้นทางอาชีพที่เริ่มจากการแผนการเรียน ไปสู่การเลือกคณะในระดับอุดมศึกษา และการเลือกอาชีพหลังจากเรียนจบ ตัวนักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรของทางโรงเรียน รุ่นพี่ เพื่อนและบุคคลที่เกี่ยวข้องควรที่จะให้

ความสำคัญกับหาข้อมูลเหล่านี้ใช้ประกอบการตัดสินใจและให้ข้อมูลแก่ผู้ที่กำลังตัดสินใจทางอาชีพเพื่อป้องกันการตัดสินใจที่ผิดพลาดปราศจากข้อมูลที่ครบถ้วน

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบางบ่อวิทยาคนที่ไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก ซึ่งนำไปใช้สรุปอ้างอิงถึงประสบการณ์ตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนที่อยู่ในบริบทที่คล้ายกันกับงานวิจัยนี้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

1.1 ควรมีการขยายผลการศึกษาให้ครอบคลุมผู้ให้ข้อมูลที่กว้างขึ้น คือศึกษาการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนอื่น และการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนที่มีลักษณะต่างจากในงานวิจัยนี้ เช่น นักเรียนที่มีความมั่นใจในแผนการเรียนที่ได้เลือก นักเรียนที่เปลี่ยนแผนการเรียน เป็นต้น

1.2 ควรทำการศึกษาการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนโดยศึกษาแบบต่อเนื่องไปเป็นระยะยาว (longitudinal study) เพื่อเข้าใจในความสำเร็จ ความรู้สึกและผลกระทบต่างๆจากการเลือกแผนการเรียน และนำข้อมูลมาช่วยพัฒนาการบริการปรึกษาและการแนะแนวแก่นักเรียน

1.3 ควรนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์อย่างแพร่หลายเพื่อให้ได้ข้อมูลของประสบการณ์ในเชิงลึก ซึ่งข้อมูลในเชิงลึกนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจประสบการณ์ต่างๆบุคคลได้อย่างลึกซึ้งมากกว่าข้อมูลเชิงสถิติที่เป็นตัวเลขและเพื่อเพิ่มความเข้าใจพฤติกรรมในเชิงลึก

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการประยุกต์ใช้

2.1 กระทรวงศึกษาธิการควรสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนสร้างระบบแนะแนวการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ระบบการแนะแนวควรเอื้อให้นักเรียนเข้าใจตนเอง และเข้าใจโลกของอาชีพ ระบบแนะแนวการศึกษาควรมุ่งเน้นการบูรณาการตัวตนของนักเรียนคือ ความสนใจ ความชอบ ความสามารถ กับโลกแห่งอาชีพคือ ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถ

ตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตามความเป็นจริงของโลกแห่งอาชีพและคุณลักษณะของตนเองได้อย่างเหมาะสม

2.2 นักจิตวิทยาการปรึกษาสามารถนำข้อค้นพบไปปรับใช้ในการให้บริการปรึกษาทางอาชีพแก่นักเรียนที่กำลังจะตัดสินใจเลือกแผนการเรียนหรือกำลังเลือกอาชีพในระดับต่างๆ

2.3 นักจิตวิทยาการปรึกษาสามารถนำข้อค้นพบไปประยุกต์ในการจัดอบรมสัมมนาให้กับฝ่ายแนะแนวของสถาบันการศึกษาต่างๆในการแนะแนวการเลือกอาชีพอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2.4 โรงเรียนควรให้ชี้ให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ว่าเปรียบได้ว่าเป็นการเลือกอาชีพครั้งหนึ่ง และสนับสนุนให้ผู้ปกครองกระตุ้นนักเรียนให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกแผนการเรียนและการหาข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและการศึกษาต่อ

2.5 โรงเรียนควรจัดให้มีระบบการช่วยเหลือให้นักเรียนมีวุฒิภาวะทางอาชีพที่เพียงพอ ก่อนที่นักเรียนจะเลือกแผนการเรียน เช่น จัดกิจกรรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเชิงอาชีพแบบกลุ่ม

2.6 โรงเรียนควรเปิดช่องทางการหาข้อมูลที่หลากหลายเกี่ยวกับหลักสูตรที่ชัดเจน และเอื้อการหาข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อและอาชีพแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังจะเลือกแผนการเรียน เพื่อให้นักเรียนมีข้อมูลเกี่ยวกับโลกแห่งอาชีพที่เพียงพอที่จะสามารถตัดสินใจเลือกแผนการเรียนได้อย่างเหมาะสม

2.7 โรงเรียนควรยืดระยะเวลาสิ้นสุดในการยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแผนการเรียนจาก 1 สัปดาห์เป็นหลังจากสอบกลางภาค และยืดหยุ่นข้อบังคับของโรงเรียนในการเลือกเปลี่ยนแผนการเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีเวลาพอในการลองและได้เรียนรู้แผนการเรียนที่ตนได้เลือก ได้ตระหนักรู้ถึงความสามารถในแผนการเรียนนั้น และหากนักเรียนไม่พอใจหรือเห็นว่าแผนการเรียนที่ได้เลือกไม่เหมาะสมกับตนเอง นักเรียนจะสามารถเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2554). *จำนวนนักเรียน นักศึกษา จำแนกรายชั้น รายสังกัด ประจำปีการศึกษา 2553*. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.moe.go.th/data_stat [2554, กุมภาพันธ์ 28]
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2554). *ข้อมูลสถิติฉบับย่อประจำปีการศึกษา 2552*. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.moe.go.th/data_stat/ [2554, กุมภาพันธ์ 28]
- กาญจนา ณ ลำพูน. (2539). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่ม ตามแนวความคิดแบบวิเคราะห์ลักษณะและปัจจัยส่วนบุคคล ต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แก้วกานต์ ภูมิศรีแก้ว. (2537). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มต่อความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เขนภา สีนะทิพย์. (2552). *แรงจูงใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัย การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณิงนิจ เนติประวีติ. (2535). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพ แบบกลุ่มตามแนวความคิดแบบวิเคราะห์ลักษณะบุคคล และองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมต่อวุฒิภาวะทางอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรินทร์ บุญชู่ม. (2525). *การศึกษาปัญหาการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยรัตน์ หลายวัชรกุล. (2528). *การศึกษาปัญหาการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมเพื่อการพัฒนาชนบท (มพช. 1) เขตการศึกษา 9 ปี*

- การศึกษา 2528. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชาย โฟธิสิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ธีรศักดิ์ ทาทอง. (2529). *ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน* เกษตรกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประสงค์ บุญพวงศ์. (2524). *การศึกษาองค์ประกอบในการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปิติ วิทย์การ. (2537). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่ม ต่อการตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโพธิ์ไทรงามวิทยาาคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนา สุนทรประภัสสร. (2544). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการต่อการเพิ่มเอกลักษณ์เชิงอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุดตาล ศรีเมฆ. (2540). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พูนศักดิ์ บุญสาส์. (2522). *การสร้างและการทดลองใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดในเขตการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. (2550). *พัฒนาการมนุษย์: Human development* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด.
- ภาวโรจน์ จันทร์ขำ. (2549). *ปัจจัยการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน*

- ปลาย โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- มนัส จันสุทธิราษฎร์. (2547). ความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- มณฑา ศรีโพธิ์. (2528). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัตนกรณ์ ชนะขำ. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วัชรภรณ์ พรหมรักษ์. (2548). ความสนใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 2) วัยรุ่น – วัยสูงอายุ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ดีลัน. (2526). การศึกษาองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดโรงเรียนรัฐบาล ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์

การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อภิศักดิ์ จันทร์สนาม. (2544). การศึกษาความสนใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดและประเมินผล
การศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาอังกฤษ

- Amundson, N. E., Borgen, W. A., Iaquinta, M., Butterfield, L. D., & Koert, E. (2010). Career decisions from the decider's perspective. *The Career Development Quarterly*, 58 (4), 336-352.
- Baiocco, R., Laghi, F., & D'Alessio, M. (2009). Decision-making style among adolescents: Relationship with sensation seeking and locus of control. *Journal of Adolescence*, 32, 963-967.
- Block, J., Denker, E. R., & Tittle, C. K. (1981). Perceived influences on career choices of eleventh graders: Sex, SES, and ethnic group comparisons. *Sex Roles*, 7 (9), 895-904.
- Collins, W. A. & Kuczaj, S. A. II. (1999). *Developmental psychology childhood and adolescence*. New York: Macmillan Publishing.
- Crites, J. O. (1981). *Career counseling models, methods, and materials*. USA: McGraw-Hill, Inc.
- Daft, R. L. (2003). *Management* (6th ed.). Mason, OH: South-Western.
- Fabio, A. D. & Bernaud, J. (2008). The help-seeking in career counseling. *Journal of Vocational Behavior*, 72, 60-66.
- Fischhoff, B. (1975). Hindsight \neq foresight: The effect of outcome knowledge on judgment under uncertainty. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 104, 288-299.
- Fouad, N. A., Kantamneni, N., Smothers, M. K., Chen, Y., Fitzpatrick, M., & Terry, S. (2008). Asian American career development: A qualitative analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 72, 43-59.
- Gati, I. (1990). Why, when, and how to take into account the uncertainty involved in career decisions. *Journal of Counseling Psychology*, 37, 277-280.
- Gati, I., Krausz, M., & Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 43 (4), 510-526.

- Germeijs, V. & Boeck P. D. (2003). Career indecision: Three factors from decision theory. *Journal of Vocational Behavior*, 62, 11-25.
- Germeijs V., Verschueren K., & Soenens B. (2006). Indecisiveness and high school students' career decision-making: Longitudinal associations and the meditational role of anxiety. *Journal of Counseling Psychology*, 53 (4), 397-410.
- Gottfredson, G. D., & Holland, J. L. (1990). A longitudinal test of the influence of congruence: Job satisfaction, competency utilization, and counterproductive behavior. *Journal of Counseling Psychology*, 37 (4), 389-398.
- Harren, V. A. (1966). The vocational decision-making process among college males. *Journal of Counseling Psychology*, 13 (3), 271-277.
- Harren, V. A. (1979). A model of career decision making for college students. *Journal of Vocational Behavior*, 14, 119-133.
- Hilton, T. L. (1962). Career decision-making. *Journal of Counseling Psychology*, 9 (4), 291-298.
- Isaacson, L. E., & Brown, D. (1993). *Career information, career counseling, & career development* (5th ed.). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Janis, I. L., & Mann, L. (1977). *Decision making: A psychological analysis of conflict choice, and commitment*. New York, N.Y.: The Free Press.
- Johnson, J. A., Smither, R., & Holland, J. L. (1981). Evaluating vocational interventions: A tale of two career development seminars. *Journal of Counseling Psychology*, 28 (2), 180-183.
- Julien, H. E. (1999). Barriers to adolescents' information seeking for career decision making. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 50, 38-48.
- Koehler, D. J., & Harvey, N. (2004). *Blackwell handbook of judgment & decision making*. Oxford, UK: Blackwell Publishing.
- Krieshok, T. S., Black, M. D., & McKay, R. A. (2009). Career decision making: the Limits

- of rationality and the abundance of non-conscious processes. *Journal of Vocational Behavior*, 75, 275-290.
- Langdridge, D. (2007). *Phenomenological psychology: Theory, research and method*. Harlow, England: Pearson Education Limited.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- McMahon, M., & Watson, M. (2007). An analytical framework for career research in the post-modern era. *International Journal of Educational Vocational Guidance*, 7, 169-179.
- Nimkuntod, Parnarai. (1977). *Validation and Analysis of a Measure of Career Maturity among Adolescents in Thailand*. Unpublished doctoral dissertation, University of Colorado.
- Osipow, S. H. (1973). *Theories of career development*. New York, NY: Meredith Corporation.
- Perdrix, S., Stauffer, S., Masdonati, J., Massoudi, K., & Rossier, J. (2011). Effectiveness of career counseling: A one-year follow-up. *Journal of Vocational Behavior*, 80, 565-578.
- Savickas, M. L., Silling, S. M., & Schwartz, M. (1984). Time perspective in vocational maturity and career decision making. *Journal of Vocational Behavior*, 25, 258-269.
- Sharf, R. S. (2006). *Applying career development theory to counseling* (4th ed.). Belmont, CA: Thomson Higher Education.
- Sharf, R. S. (2010). *Applying career development theory to counseling* (5th ed.). Belmont, CA: Thomson Higher Education.
- Simon, H. A. (1957). *Administrative behavior* (2nd ed.). New York: Free Press.
- Simon, H. A. (1976). *Administrative behavior: A study of decision-making processes in administrative organization* (3rd ed.). New York: Free Press.
- Singh, R. & Greenhaus, J. H. (2004). The relation between career decision-making

- strategies and person-job fit: A study of job changers. *Journal of Vocational Behavior*, 64, 198-221.
- Snodgrass, G. & Healy, C. C. (1979). Developing a replicable career decision-making counseling procedure. *Journal of Counseling Psychology*, 26 (3), 210-216.
- Steinberg, L. (1999). *Adolescence* (5th ed.). The McGraw-Hill Companies, Inc.
- Sternberg, R. J. (2003). *Cognitive psychology*. Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning.
- Super, D. E. (1953). A theory of vocational development. *American Psychologist*, 8(5), 185-190.
- Super, D. E. & Overstreet, P. L. (1960). *The Vocational maturity of ninth-grade boys* (monograph two). USA: Teachers College, Columbia University.
- Super, D. E. & Kidd, J. M. (1979). Vocational maturity in adulthood: Toward turning a model into a measure. *Journal of Vocational Behavior*, 14, 255-270.
- Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16 (3), 282-298.
- Tavakoli, M., Rocca, C., & Thorngate, W. (2010). Improving virtual career counseling and guidance in Canada. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1890-1896.
- Usinger, J. & Smith, M. (2010). Career development in the context of self-construction during adolescence. *Journal of Vocational Behavior*, 76, 580-591.
- Willingham, D. T. (2004). *Cognition: The thinking animal* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- Zunker, V. G. (1998). *Career counseling: Applied concepts of life planning* (5th ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก

ภาคผนวก ก.

 48
 089.1/54
 0 5 ก.ค. 2554
 0 4 ก.ค. 2555

เลขที่แบบสอบถาม _____

แบบสอบถามความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก

1. นักเรียนได้เลือกแผนการเรียนอะไร และนักเรียนตั้งใจจะทำงานอาชีพอะไรหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว (โปรดระบุรายชื่ออาชีพที่เจาะจง เช่น ครู พยาบาล แพทย์)

2. โปรดระบุความมั่นใจในแผนการเรียนโดยวงกลมระดับความมั่นใจที่แสดงให้เห็นถึงความมั่นใจในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือกแล้ว

มีความมั่นใจสูง	ฉันมีความลังเลเล็กน้อยในแผนการเรียนที่ฉันได้เลือก แต่ยังไม่คิดจะเปลี่ยนแผนการเรียน และฉันยังวางแผนที่จะเรียนในแผนการเรียนที่ได้เลือกต่อไป
มีความมั่นใจปานกลาง	ฉันมีความลังเลบ้างในแผนการเรียนที่ฉันได้เลือก บางครั้งฉันสงสัยว่าฉันได้ตัดสินใจถูกหรือไม่
มีความมั่นใจน้อย	ฉันมีความลังเลมากในแผนการเรียนที่ฉันได้เลือก ฉันได้เลือกแผนการเรียนแล้ว แต่ฉันก็ยังสงสัยอยู่เสมอว่าสิ่งที่ฉันเลือกเป็นสิ่งที่ถูกหรือไม่

ภาคผนวก ข

ใบรับรองโครงการวิจัย

จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AF 01-12

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุตที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาคารสถาบัน 2 ชั้น 4 ซอยจุฬาลงกรณ์ 62 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์: 0-2218-8147 โทรสาร: 0-2218-8147 E-mail: eccu@chula.ac.th

COA No. 099/2554

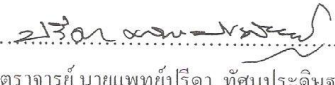
ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 089.1/54 : ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

ผู้วิจัยหลัก : นางสาวปรีศนีย์ อุ่มเครือ

หน่วยงาน : คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุตที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พิจารณา โดยใช้หลัก ของ The International Conference on Harmonization – Good Clinical Practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว ได้

ลงนาม...
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ปรีดา ทັນประดิษฐ์)
ประธาน

ลงนาม...
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท์ ชัยชนวงศาโรจน์)
กรรมการและเลขานุการ

วันที่รับรอง : 5 กรกฎาคม 2554

วันหมดอายุ : 4 กรกฎาคม 2555

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

- 1) โครงการวิจัย
- 2) ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
- 3) ผู้วิจัย
- 4) แบบสอบถาม

เลขที่โครงการวิจัย 089.1/54
วันที่รับรอง 05 ก.ค. 2554
วันหมดอายุ 04 ก.ค. 2555

เงื่อนไข

1. ข้าพเจ้ารับทราบว่าเป็นการผิดจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลที่ขออนุมัติจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณารับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-12) และบทคัดย่อผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทคัดย่อผลการวิจัย ภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น

ภาคผนวก ค

ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

AF 04-09

ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย ประสพการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือก
แผนการเรียน

ชื่อผู้วิจัย นางสาวปรีศนีย์ อุ่มเครือ นิสิตระดับมหาบัณฑิต คณะจิตวิทยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานที่ติดต่อผู้วิจัย

(ที่ทำงาน) ไม่มี

(ที่บ้าน) 423 หมู่ที่ 1 ถนนรัตนราช ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 10560

โทรศัพท์ (ที่ทำงาน) ไม่มี

โทรศัพท์ที่บ้าน 02-708-5366

โทรศัพท์มือถือ 081-438-1000

E-mail : patjeen_gto@hotmail.com

1. ขอเรียนเชิญผู้ที่มีความดูแลของท่านเข้าร่วมในการวิจัย ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมหรือข้อมูลที่ไม่ชัดเจนได้ตลอดเวลา

2. โครงการนี้เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “ประสพการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน” โดยประสพการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน หมายถึง อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และการให้ความหมายที่บุคคลมีต่อการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของตน

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาประสพการณ์การเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก

4. รายละเอียดของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
ประชากร และผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในประเทศไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในแผนการเรียนต่างๆตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 10 -15 คน โดยประชากรทั้งหมดได้ผ่านการเลือกแผนการเรียน และได้เข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แล้ว
2. อาจารย์ที่ปรึกษา หรืออาจารย์แนะแนวผู้ใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลหลักและมีส่วนร่วมในประสพการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลประกอบในกรณีที่มีข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักมีไม่เพียงพอ หรือขาดความชัดเจน

ปรับปรุงเมื่อ 23 มกราคม 2552

AF 04-09

เกณฑ์การคัดเลือกเข้า คือ

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้าสอบกลางภาคเรียนที่ 1 แล้ว และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย
2. นักเรียนที่มีความไม่มั่นใจในการเลือกแผนการเรียน โดยประเมินจากคำตอบในแบบสอบถามความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือกที่ปรับปรุงจากแบบประเมินทางเลือกที่ขาดความมั่นใจ (uncertain choice) ของ Edmund G. Williamson

เกณฑ์การคัดออก คือ

1. ไม่มีคุณสมบัติตรงกับเกณฑ์ที่กำหนด
2. ไม่สามารถจดจำรายละเอียดของประสบการณ์การเลือกแผนการเรียนของตนเองได้
3. ไม่สะดวกในการให้ข้อมูล

หากการเข้าถึงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยต้องผ่านโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยจะทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยงานก่อน

5. กระบวนการการวิจัย

1. ผู้วิจัยประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย และรับสมัครอาสาสมัครที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยในคาบเรียนที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สะดวก
2. ให้นักเรียนที่อาสาเข้าร่วมการวิจัยทำแบบสอบถามความมั่นใจในแผนการเรียนที่เลือกแล้วจึงเลือกนักเรียนที่มีความมั่นใจน้อยในแผนการเรียนที่ตนเลือกเพื่อนัดวัน และเวลาในการชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยกับผู้ปกครองเนื่องจากนักเรียนอายุไม่ถึง 18 ปี ขึ้นตอนในการคัดกรองกลุ่มตัวอย่างใช้เวลาไม่เกิน 1 สัปดาห์
3. ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยให้กับผู้ปกครองและนักเรียนโดยละเอียด และนำหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยให้นักเรียน และผู้ปกครองลงนาม
4. ผู้วิจัยนัดวัน เวลา และสถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์ตามที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยสะดวก
5. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ 1-2 ชั่วโมง พร้อมขอบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ โดยจะไม่มีการระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลบนไฟล์ข้อมูลบันทึกเสียงแต่ระบุเป็นรหัสในการวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บไฟล์บันทึกเสียงเหล่านั้นในที่ที่ไม่มีใครสามารถเข้าถึงนอกจากตัวผู้วิจัย และจะทำลายไฟล์บันทึกเสียงทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย ทั้งนี้หากการสัมภาษณ์ในครั้งแรกยังได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยอาจขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกครั้ง โดยนัดวัน เวลา และสถานที่ต่อไป โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ไม่เกิน 1 ชั่วโมง
6. ผู้วิจัยนำบทสัมภาษณ์ไปถอดเทปแบบคำต่อคำ และนำกลับไปให้นักเรียนผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความตรงของข้อมูลอีกครั้ง และเพื่อให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขข้อมูลที่ต้องการได้
7. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัย และเขียนเป็นรายงานโดยใช้นามสมมติ และนำกลับไปให้นักเรียนผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง พร้อมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของนักเรียน

ปรับปรุงเมื่อ 23 มกราคม 2552

AF 04-09

6. กระบวนการให้ข้อมูลแก่กลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะจึงต้องมีการขออนุญาตผู้ปกครองของผู้ให้ข้อมูลหลักในการเข้าร่วมการวิจัย โดยผู้วิจัยจะชี้แจงการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลทั้งที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลประกอบต่อผู้ปกครอง และผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ และการดำเนินงานวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ และสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยได้
3. มีการขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์
4. ชี้แจงสิทธิในระหว่างการวิจัยว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิยุติการสัมภาษณ์ ไม่ตอบคำถาม และถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ เช่น คะแนนจากรายวิชาต่างๆ หรือ คะแนนความประพฤติ รวมทั้งสามารถชดเชยมาได้ตลอดเวลา
5. ชี้แจงว่าการอ้างอิงไปถึงตัวตนของผู้ให้ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ และข้อมูลจากการวิจัยจะถูกนำเสนอในภาพรวมและเผยแพร่ในเชิงวิชาการเท่านั้น
6. ชี้แจงประโยชน์และความเสี่ยงจากการวิจัย

7. ในการคัดกรองผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยด้วยวิธีใดๆ ก็ตาม หากพบว่าผู้ผู้นั้นไม่อยู่ในเกณฑ์คัดเข้า และอยู่ในสถานะที่สมควรได้รับความช่วยเหลือ/แนะนำ ผู้วิจัยจะให้การศึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแก่ผู้นั้น หรือหาแหล่งให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนผู้นั้นตามความเหมาะสม

8. ผู้วิจัยแจ้งให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบถึงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดจากการสัมภาษณ์ เช่น นักเรียนอาจจะเปลี่ยนมุมมองต่อความพอใจในแผนการเรียนของตนซึ่งเหตุการณ์นี้อาจจะส่งผลกระทบต่อจิตใจของนักเรียน ซึ่งหากเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นขึ้น ผู้วิจัยจะหยุดเก็บข้อมูลชั่วคราวและให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือหาแหล่งให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนผู้นั้นตามความเหมาะสม

ผู้วิจัยแจ้งประโยชน์ของงานวิจัยที่จะเกิดแก่สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาด้านอาชีพ และแก่สังคม ดังต่อไปนี้

1. ความเข้าใจในประสบการณ์การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก
2. ความเข้าใจกระบวนการ และวิธีการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความไม่มั่นใจในแผนการเรียนที่เลือก
3. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาด้านอาชีพแก่นักเรียนที่ต้องเลือกแผนการเรียนต่อไป
4. เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ และกระตุ้นให้เกิดความสนใจในสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาด้านอาชีพ

เลขที่โครงการวิจัย 089-1/54
 วันที่รับรอง 05 ก.ค. 2554
 วันหมดอายุ 04 ก.ค. 2555

ปรับปรุงเมื่อ 23 มกราคม 2552

AF 04-09

ผู้วิจัยแจ้งประโยชน์ของงานวิจัยที่เกิดแก่ตัวผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยดังนี้

1. นักเรียนมีความเข้าใจในการเลือกแผนการเรียนของตนเองมากขึ้น
2. นักเรียนได้มีโอกาสทบทวนการเลือกแผนการเรียนของตนเองในช่วงภาคการศึกษาแรกของการเรียน
3. นักเรียนเข้าใจในความไม่มั่นใจในการเลือกแผนการเรียนของตนเอง และสามารถเพิ่มความมั่นใจให้กับ การเลือกแผนการเรียนของตนเองได้

9. หากท่านมีข้อสงสัยให้สอบถามเพิ่มเติมได้โดยสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว

10. ในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะได้รับของขวัญตอบแทนน้ำใจ คือ พวงกุญแจ 1 ชิ้น และหนังสือเรื่อง "A New Beginning...เพราะชีวิตเปลี่ยนแปลงบ่อย" 1 เล่ม เขียนโดย คณาจารย์คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11. หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้น 4 อาคารสถาบัน 2 ซอยจุฬาลงกรณ์ 62 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 0-2218-8147 โทรสาร 0-2218-8147 E-mail: eccu@chula.ac.th

เลขที่โครงการวิจัย 089-1/54
วันที่รับรอง 05 ก.ค. 2554
ทั้งหมดอายุ 04 ก.ค. 2555

ภาคผนวก ง

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมวิจัย

AF 05-09

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

สำหรับผู้ปกครอง/ผู้ดูแล

ทำที่.....

วันที่เดือน.....พ.ศ.

เลขที่ ประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....

ข้าพเจ้า ซึ่ง ได้ลงนามทำหนังสือนี้เกี่ยวข้องกับ (โปรดระบุเป็น พ่อแม่/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล
ของ) ขอแสดงความยินยอมให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ใน
ความดูแลของข้าพเจ้าเข้าร่วมโครงการวิจัย

ชื่อ โครงการวิจัย ประสพการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน
ชื่อผู้วิจัย นางสาวปรศนีย์ อุ่มเครือ

ที่อยู่ติดต่อ 423 หมู่ที่ 1 ถนนรัตนราช ตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ 10560

โทรศัพท์ (มือถือ) 081-430-1000

ข้าพเจ้าและผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและ
วัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/
อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดในเอกสารชี้แจง
ผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัย จนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าเข้าร่วมใน โครงการวิจัยนี้
ภายใต้เงื่อนไขที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ใน
ความดูแลของข้าพเจ้า ตอบคำถามการสัมภาษณ์ 2 ครั้ง ครั้งที่หนึ่งใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง และหากข้อมูลที่ได้
ไม่ครบถ้วน ข้าพเจ้ายินดีให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกครั้ง โดยครั้งที่สองใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง และยินยอม
ให้บันทึกเทปการสัมภาษณ์

ข้าพเจ้ามีสิทธิให้ผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าหรือเป็นความประสงค์ของผู้ที่อยู่ใน
ปกครอง/ในความดูแล ถอนตัวออกจากกรวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจาก
การวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบต่อในทางใดๆ ต่อผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าและตัวข้าพเจ้า
ทั้งสิ้น เช่น คะแนนจากรายวิชาต่างๆ หรือ คะแนนความประพฤติ

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ตาม
ข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความ
ดูแลของข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอข้อมูลจากการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น
ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้าและตัว
ข้าพเจ้า และผู้วิจัยจะทำลายเทปการสัมภาษณ์ทันทีหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

089.1/54
เลขที่โครงการวิจัย
0 5 กค. 2554
วันที่รับรอง
0 4 กค. 2555
วันหมดอายุ

AF 05-09

หากผู้ที่อยู่ในปกครอง/ในความดูแลของข้าพเจ้า ไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ได้รับไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้น 4 อาคารสถาบัน 2 ซอยจุฬาลงกรณ์ 62 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 0-2218-8147 โทรสาร 0-2218-8147 E-mail: eccu@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมไว้แล้ว

หมายเหตุ

ในกรณีที่มิได้มีส่วนร่วมในการวิจัยอายุระหว่าง 8-17 ปี ต้องลงนามให้ความยินยอมร่วมกับบิดา/มารดาหรือผู้ปกครอง (Assent)

ลงชื่อ.....

(นางสาวปรศันย์ อุ่มเครือ)

ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

เลขที่โครงการวิจัย 089.1/54

วันที่รับรอง 0 5 ก.ค. 2554

วันหมดอายุ 0 4 ก.ค. 2555

ลงชื่อ.....

(.....)

พยาน

ลงชื่อ.....

(.....)

พ่อ/แม่/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล

ภาคผนวก จ
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย

ที่ ศธ. 0512.7/

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชั้น 16 อาคารวิทยกิตต์ ถนนพญาไท
แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ
10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบางป่อวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1 โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวปรีศนีย์ คุ้มเครือ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขประจำตัวนิต 5278112138 ซึ่งได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “ประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่มั่นใจในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ นลราชสุวัจน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้ทางคณะใครขออนุญาตให้นิสิตดังกล่าว สามารถเข้าคัดกรองและสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 10-15 คน และสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษาหรืออาจารย์แนะแนวในกรณีที่นักเรียนให้ข้อมูลไม่เพียงพอ รวมถึงขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียง โดยใช้ระยะเวลาสัมภาษณ์คนละประมาณ 1-2 ชั่วโมง ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานกับท่านเกี่ยวกับวันและเวลาต่อไป หากท่านมีข้อสงสัยต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติมสามารถติดต่อ นิสิตได้ที่ นางสาวปรีศนีย์ คุ้มเครือ โทร. 081-438-1000

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์นางค์ มณีศรี)

คณบดีคณะจิตวิทยา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร. 02-218-9925, โทรสาร. 02-218-9923

ภาคผนวก จ

ข้อมูลโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม

โรงเรียนบางบ่อวิทยาคมเป็นโรงเรียนประจำอำเภอบางบ่อที่เปิดทำการเรียนการสอนมากกว่า 40 ปี เริ่มแรกทางโรงเรียนได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษา ให้ทำการเปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2512 มีชื่อเดิมว่า "โรงเรียนมัธยมบางบ่อ" ตั้งอยู่ที่ 23 หมู่ 3 ถนน บางนา-ตราด อ.บางบ่อ จ.สมุทรปราการ 10560

ปัจจุบันโรงเรียนบางบ่อวิทยาคมได้เป็นโรงเรียนในโครงการ "หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน" ณ ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบางบ่อวิทยาคมเปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้นประมาณ 2400 คนในแต่ละปีการศึกษา และมีจำนวนอาจารย์ทั้งสิ้นประมาณ 120 คน และอาจารย์แนะแนวจำนวน 3 คน

โรงเรียนบางบ่อวิทยาคมจัดให้มีการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยมีแผนการเรียนดังต่อไปนี้

1. แผนการเรียนคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ (โครงการปกติ)
2. แผนการเรียนคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ (โครงการความเป็นเลิศทางวิชาการ)
3. แผนการเรียนคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ (โครงการ English for Integrated Study)
4. แผนการเรียนคณิตศาสตร์ – ภาษาอังกฤษ – ภาษาจีน
5. แผนการเรียนคณิตศาสตร์ – อังกฤษ (โครงการปกติ)
6. แผนการเรียนคณิตศาสตร์ – อังกฤษ (โครงการ Mini English Program)
7. แผนการเรียนคอมพิวเตอร์ – ธุรกิจ

โรงเรียนบางบ่อวิทยาคมได้จัดให้มีการสมัครและสอบเข้าแผนการเรียนต่างๆโดยแบ่งเป็น 2 รอบ คือ รอบที่หนึ่งที่กำหนดให้นักเรียนภายในโรงเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมมากกว่าหรือเท่ากับ 3.00 ได้เลือกและสอบในแผนการเรียนต่างๆก่อน และรอบที่สองกำหนดให้นักเรียนคนอื่นที่ยังไม่ได้เลือกแผนการเรียนหรือนักเรียนที่สอบเข้าได้แผนการเรียนที่ไม่ต้องการได้มีโอกาสเลือกแผนการเรียนและเข้าสอบแข่งขันอีกครั้ง

เมื่อนักเรียนสอบเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้แล้ว นักเรียนแต่ละคนจะต้องเข้าเรียนปรับพื้นฐานระดับความรู้ โดยเข้าเรียนเป็นเวลา 10 วันในช่วงปิดภาคการศึกษา ซึ่งวิชาเรียนที่เรียนในช่วงปรับพื้นฐานระดับความรู้จะเป็นพื้นฐานของวิชาหลัก 5 วิชาดังนี้ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และสังคมศาสตร์ นักเรียนจะได้เลือกแผนการเรียนอีกครั้งใน

วันสุดท้ายของการเรียนปรับระดับพื้นฐานความรู้ โรงเรียนจะจัดสอบวัดผลก่อนและหลังเรียนเพื่อนำผลการสอบมาใช้ประกอบการจัดห้องเรียนให้นักเรียนตอนเปิดภาคการศึกษา เรียนโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงการเรียนได้ภายใน 1 สัปดาห์แรกของการเปิดภาคเรียนเนื่องจากโรงเรียนเห็นว่านักเรียนควรที่จะรู้ว่า จะเลือกแผนการเรียนใดตั้งแต่ตอนที่เรียนปรับพื้นฐานระดับความรู้แล้ว

โรงเรียนได้จัดให้มีการแนะนำการศึกษาให้นักเรียนก่อนที่นักเรียนจะเลือกแผนการเรียน การแนะนำการศึกษาจะจัดในช่วงคาบประชุมระดับก่อนที่นักเรียนจะเลือกแผนการเรียนตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคมในภาคการเรียนที่ 2 อาจารย์ผู้รับผิดชอบได้ชี้แจงหลักสูตรของแผนการเรียนแต่ละแผนว่าประกอบไปด้วยวิชาอะไรบ้าง และในแต่ละแผนการเรียนนำไปการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในคณะใดบ้าง เนื่องจากโรงเรียนบางบ่อวิทยาคมได้จัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนภาคพิเศษ เช่น โครงการความเป็นเลิศทางวิชาการ โครงการ English for Integrated Study เป็นต้น การแนะนำการศึกษาจึงแบ่งเป็นสองกลุ่ม 1) กลุ่มแผนการเรียนภาคปกติ อาจารย์ผู้รับผิดชอบในฝ่ายวิชาการจะอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและการศึกษาต่อด้วยปากเปล่า 2) กลุ่มแผนการเรียนภาคพิเศษ เลขานุการของโครงการเหล่านั้นจะเป็นผู้จัดทำใบปลิวและภาพนิ่งที่ใช้นำเสนอแก่นักเรียน ซึ่งการแนะนำการศึกษานี้ทางโรงเรียนได้จัดทั้งหมด 3 ครั้งในคาบประชุมระดับ

ภาคผนวก ช

สรุปบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล ID 1
เพศ หญิง
แผนการเรียน คอมพิวเตอร์ ธุรกิจ

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนหญิงอายุ 16 ปีอาศัยอยู่กับมารดา และบิดาเลี้ยงกับพี่เลี้ยงหนึ่งคน นักเรียนมีน้องอีกคนหนึ่งจากบิดาเลี้ยงและมารดา บิดามารดาทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน แห่งหนึ่ง ครอบครัวมีฐานะปานกลาง

นักเรียนเล่าให้ฟังถึงความชอบและความสนใจในวิชาคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ กราฟิก นักเรียนกล่าวว่าสามารถอยู่กับคอมพิวเตอร์ได้ทั้งวันเนื่องจากสนใจและชอบคอมพิวเตอร์ มาก

ในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน นักเรียนเล่าว่าตอนแรกมารดาอยากให้เลือกเรียนสาย วิทยาศาสตร์ คณิต แต่นักเรียนคิดว่ายาก และไม่ว่าจะเรียนไหว นักเรียนจึงเลือกแผนการเรียนคอมพิวเตอร์ ธุรกิจซึ่งเป็นแผนการเรียนที่เปิดใหม่ ด้วยความที่นักเรียนสนใจและชอบคอมพิวเตอร์อยู่แล้ว และนักเรียนคิดว่าเป็นแผนการเรียนที่นักเรียนสามารถเรียนรูดผ่านไปได้ นักเรียนจึงเลือกแผนการเรียนคอมพิวเตอร์ ธุรกิจ

อาชีพที่นักเรียนอยากจะเป็นในอนาคตคือนักเขียนโปรแกรม ซึ่งในตอนแรกนักเรียนไม่ได้หาข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียน และการศึกษาต่อมากนัก นักเรียนยอมรับว่าไม่ได้คิดไปถึงระดับ มหาวิทยาลัย แต่คิดว่าเรียนเอาวุฒิไปก่อน นักเรียนคิดเองว่าแผนการเรียนคอมพิวเตอร์ ธุรกิจจะทำให้สามารถไปเรียนต่อด้านคอมพิวเตอร์ในระดับมหาวิทยาลัยได้ นักเรียนจึงเลือกแผนการเรียน ตามที่ตนเองคิดและหวังไว้

หลังจากที่นักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนคอมพิวเตอร์ ธุรกิจแล้ว นักเรียนพบว่าตนเองเรียนไม่รู้เรื่องในวิชาคอมพิวเตอร์ และวิชาบัญชีซึ่งเป็นวิชาหลักของแผนการเรียนนี้ คะแนนสอบที่ไม่ดี และความไม่เข้าใจในวิชาหลักทำให้นักเรียนรู้สึกกังวลในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือกเป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น เพื่อนนักเรียนคนอื่นได้มาสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการศึกษาต่อในอนาคตซึ่งทำให้นักเรียนเริ่มรู้สึกที่ตนเอง “เลือกผิด” เนื่องจากไม่ได้หาข้อมูล และไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ นักเรียนเป็นกังวลเกี่ยวกับแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือกเป็นอย่างมาก นักเรียนกลัวว่าจะไม่สามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ตามที่ฝันไว้และจะไม่สามารถประกอบอาชีพที่ฝันไว้ได้

อย่างไรก็ตาม นักเรียนไม่คิดว่าจะสามารถเปลี่ยนแผนการเรียนได้ เนื่องจากนักเรียนกลัวว่าจะโดนผู้ปกครองและอาจารย์ต่อว่าเนื่องจากได้เลยช่วงเวลาที่สามารถเปลี่ยนแผนการเรียนได้แล้ว และนักเรียนบอกเพียงว่า “ก็เรียนไป”

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล ID 2
เพศ หญิง
แผนการเรียน คอมพิวเตอร์ ธุรกิจ

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนหญิงอายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับบิดามารดา และน้องสาวหนึ่งคน โดยที่นักเรียนเป็นลูกสาวคนโต บิดาเป็นช่างไฟ และมารดาเปิดร้านเสริมสวยอยู่ที่บ้าน ครอบครัวมีฐานะปานกลาง

นักเรียนมีความสนใจในคอมพิวเตอร์ในด้านโปรแกรมต่างๆ ทำให้นักเรียนเลือกแผนการเรียนคอมพิวเตอร์ ธุรกิจ นักเรียนคิดว่าแผนการเรียนอื่น เช่น วิทยาศาสตร์-คณิตยาก และเรียนหนัก นักเรียนกลัวว่าจะเรียนไม่ไหว

ผู้ปกครองแนะนำให้เรียนเข้าเรียนสายอาชีพ แต่นักเรียนอยากเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะคิดว่าวิชาจะแน่นกว่า และเห็นว่ามีความรู้ใหม่เปิดขึ้นมาคือคอมพิวเตอร์ ธุรกิจ ทำให้นักเรียนอยากลองเรียน นักเรียนได้ลองถามอาจารย์เกี่ยวกับแผนการเรียนนี้ อาจารย์เพียงแต่บอกว่า “ก็ลองเรียนดู” นักเรียนได้สอบถามข้อมูลกับคนรู้จักที่ซ่อมคอมและได้ข้อมูลว่า มันง่ายกว่าสายวิทย์ คณิต ถ้าไม่ชอบวิทย์ คณิตก็ลองเรียนดู

เมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนคอมพิวเตอร์ ธุรกิจและได้เข้าสอบกลางภาคแล้ว นักเรียนรู้สึกไม่อยากจะเรียนต่อ อยากจะย้ายโรงเรียน อยากจะย้ายออก เนื่องจากเรียนไม่รู้เรื่อง และอาจารย์ที่สอนก็สอนไม่รู้เรื่อง อธิบายไม่ละเอียด ไม่ค่อยสอน และไม่ได้จับตรงสายมา เมื่อนักเรียนได้เข้ามาเรียนแล้วรู้สึกผิดหวังเนื่องจากไม่เหมือนที่คาดหวังไว้ ทำให้นักเรียนล้าและรู้สึกท้อ ไม่มีกำลังใจจะเรียน

อย่างไรก็ตาม นักเรียนไม่คิดว่าจะลาออกจากโรงเรียนเพราะคิดว่าเสียเวลา นักเรียนมุ่งหวังว่าจะเรียนต่อไป และจะพยายามตั้งใจเรียนในดีที่สุด

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล	ID 3
เพศ	ชาย
แผนการเรียน	คอมพิวเตอร์ ฐุรกิจ

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนชายอายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับบิดา มารดา ยาย และน้องชาย 2 คน ผู้ปกครองทั้งสองคนทำอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ครอบครัวมีฐานะปานกลาง

นักเรียนเป็นนักกีฬาเรือพายที่เข้าร่วมแข่งขันกีฬากับทีมเรือพายของโรงเรียนอยู่เสมอ การเข้าร่วมเป็นนักกีฬาเรือพายทำให้นักเรียนขาดเรียนอยู่บ้าง แต่โรงเรียนก็ได้จัดเพิ่มเวลาเรียนให้นักเรียนอย่างเหมาะสม นักเรียนชอบเล่นกีฬาและได้ลองกีฬามากหลายประเภทแต่พบว่ากีฬาเรือพายทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จมากกว่ากีฬาชนิดอื่นๆ

นักเรียนกล่าวว่านักเรียนไม่ได้มีโอกาสเลือกแผนการเรียนเหมือนนักเรียนคนอื่นๆ เนื่องจากช่วงที่มีการสมัครและสอบเข้าแผนการเรียน นักเรียนไปแข่งขันกีฬาเรือพายที่จังหวัดอื่น แต่นักเรียนก็ไม่ได้รู้สึกน้อยใจที่ไม่ได้เลือกแผนการเรียนในตอนแรก แต่นักเรียนกลับรู้สึกโล่งใจที่มีที่เรียน เนื่องจากทางโรงเรียนจัดการให้นักเรียนเข้าเรียนในแผนการเรียนคอมพิวเตอร์ ฐุรกิจ

อย่างไรก็ตาม นักเรียนก็ได้มีโอกาสตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนอีกครั้งในช่วง 2 สัปดาห์แรกของการเรียน เนื่องจากทางโรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนแผนการเรียนได้ แต่นักเรียนตัดสินใจที่จะเรียนอยู่ในแผนการเรียนนี้ต่อเนื่องจากนักเรียนรู้สึกว่ามีเพื่อนทำให้อบอุ่นใจที่จะเรียน และมีเพื่อนคอยช่วยทำงานในช่วงเวลาที่ตนไปแข่งเรือพาย

เมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนคอมพิวเตอร์ ฐุรกิจ นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน และเรียนไม่รู้เรื่องทั้งที่เป็นวิชาสายตรงคือ คอมพิวเตอร์ และบัญชี แต่นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนเลย ทำให้นักเรียนรู้สึกกังวลว่าจะเรียนไม่รอด อีกทั้งนักเรียนมีความมุ่งหวังว่าจะอยากจะเป็นทหารเรือ นักเรียนกล่าวว่านักเรียนได้สอบถามจากนายทหารเรือยศสูงผู้หนึ่งที่เจอกันในงานกีฬาเรือพายเกี่ยวกับการสอบเข้าโรงเรียนนายเรือ ซึ่งนักเรียนได้รับคำตอบว่านักเรียนสามารถสอบเข้าโดยใช้โควตานักกีฬาได้ แม้คำตอบจะทำให้นักเรียนคลายความกังวลได้บ้าง แต่นักเรียนและผู้ปกครองยังมีความกังวลเกี่ยวกับการเรียนต่อในอนาคตว่าจะสามารถเข้าเรียนเป็นทหารเรือได้หรือไม่ แต่นักเรียนก็ไม่คิดจะเปลี่ยนแผนการเรียน

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล ID 4
เพศ หญิง
แผนการเรียน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนหญิงอายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับบิดา มารดาที่จังหวัดใกล้เคียง บิดา มารดาทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ครอบครัวมีฐานะปานกลาง

ในตอนแรก นักเรียนอยากเรียนสายอาชีพ แต่โรงเรียนทางสายอาชีพที่มารดาอนุญาตให้นักเรียนเข้าเรียนไม่ตรงกับความต้องการของนักเรียน นักเรียนจึงตัดสินใจเรียนในสายสามัญแทน

นักเรียนกล่าวว่าตนไม่ชอบภาษา และไม่เก่งด้านภาษา แม้ครอบครัวและญาติได้แนะนำให้นักเรียนเลือกเรียนด้านภาษา แต่ด้วยความที่มารดาของนักเรียนอยากให้นักเรียนเป็นพยาบาล และนักเรียนก็อยากเป็นพยาบาลด้วย ประกอบกับความไม่สนใจและไม่สามารถทางด้านภาษา ทำให้นักเรียนเลือกที่จะสมัครและสอบเข้าเรียนในแผนการเรียนวิทย์ คณิต

เมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนวิทย์ คณิต นักเรียนพบว่านักเรียนไม่สามารถเข้าใจในบทเรียนได้ และเรียนไม่รู้เรื่องเนื่องจากมีคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ต้องจดจำในวิชาหลัก นักเรียนมีความกังวลที่ตนเองไม่สามารถเข้าใจในบทเรียนได้เป็นอย่างมาก นักเรียนกล่าวว่าได้แต่ลอกงานทำงานส่ง และเมื่อถึงเวลาสอบก็สอบตก ซึ่งผลการเรียนที่ไม่ดีและการที่นักเรียนเรียนไม่รู้เรื่องทำให้นักเรียนมีความล้าและกังวลไปถึงอนาคตว่าจะสามารถสอบเข้าเป็นพยาบาลได้อย่างที่ตั้งใจไว้หรือไม่

นักเรียนทราบว่าแผนการเรียนวิทย์ คณิตนำไปสู่เส้นทางอาชีพที่กว้างมากกว่าแผนการเรียนอื่นๆ แต่นักเรียนไม่ทราบว่านำไปสู่เส้นทางอาชีพใดได้บ้างนอกจากครูและพยาบาล

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล ID 5
เพศ หญิง
แผนการเรียน คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนหญิงอายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับบิดามารดา และน้องชายหนึ่งคน นักเรียนเป็นลูกสาวคนโต มารดาทำงานบริษัทเอกชน บิดาทำงานเป็นคนขับรถ taxi ครอบครัวมีฐานะปานกลาง

นักเรียนมีความชอบ และสนใจด้านภาษา แต่ไม่ชอบคณิตศาสตร์ถึงขนาดเกลียดไม่อยากสนใจและเข้าไปยุ่ง อีกทั้งนักเรียนกลัวว่าจะต้องเรียนหนักในแผนการเรียนวิทย์ คณิต นักเรียนได้ปรึกษาการเลือกแผนการเรียนกับรุ่นพี่ที่เรียนที่โรงเรียนอื่น ซึ่งรุ่นพี่สนับสนุนให้นักเรียนเข้าสมัครและเรียนต่อในสายวิทย์ คณิต เนื่องจากวิทย์ คณิตเข้าใจได้ง่ายกว่าภาษา และภาษายากเพราะไม่ใช่ภาษาหลักของนักเรียน แต่เนื่องจากนักเรียนมีความสนใจในภาษาต่างๆ และเห็นว่ารุ่นพี่ที่เรียนสายภาษาสามารถพูดภาษาต่างประเทศได้ นักเรียนจึงตัดสินใจเลือกแผนการเรียนคณิต อังกฤษ จีน

ในตอนแรก นักเรียนอยากจะเป็นสัตวแพทย์ แต่หลังจากที่เรียนปรับระดับพื้นฐานความรู้ก่อนเปิดเทอมแล้วนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนของวิชาฟิสิกส์ เคมี ชีวะ ทำให้นักเรียนรู้สึกท้อแท้และไม่คิดว่าตนเองจะเรียนรอดผ่านไปนในสายการเรียนวิทย์ คณิต นักเรียนจึงเปลี่ยนใจมาเลือกอาชีพที่ตนเองสนใจรองลงมาคือ อาชีพมัคคุเทศก์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนผันจากแผนการเรียนวิทย์ คณิต มาเป็นแผนการเรียนคณิต อังกฤษ จีน

หลังจากที่นักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนคณิต อังกฤษ จีน นักเรียนพบว่าตนเองเรียนเข้าใจคณิตศาสตร์มากกว่าเรียนภาษาอังกฤษ นักเรียนไม่เข้าใจวิชาภาษาอังกฤษที่ตนเองชอบและสนใจ แต่กลับทำคะแนนในวิชาคณิตศาสตร์ได้ดี ผลการเรียนที่ต่างจากที่นักเรียนคาดหวังไว้ทำให้นักเรียนมีความลังเลในแผนการเรียนที่นักเรียนได้เลือก นักเรียนเริ่มหวนคิดเสียตายว่าถ้าไปเรียนแผนการเรียนวิทย์ คณิต อาจจะได้ดีกว่าเรียนแผนการเรียนคณิต อังกฤษ จีน

อย่างไรก็ตาม นักเรียนยืนยันว่านักเรียนไม่ชอบ และไม่สนใจคณิตศาสตร์ และไม่คิดจะเรียนในแผนการเรียนวิทย์ คณิต เพียงแต่ผลการเรียน และความเข้าใจในบทเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ทำให้นักเรียนเกิดความลังเลในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือก เนื่องจากนักเรียนกลัวไปถึงอนาคตว่าหากไปตามแผนการเรียนคณิต อังกฤษ จีนทั้งๆตนเองไม่เข้าใจในภาษาอังกฤษแล้วจะไม่สามารถประสบความสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล ID 6
เพศ ชาย
แผนการเรียน คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนชายอายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับตาที่บยายซึ่งตอนนี้เกษียณอายุอยู่บ้าน โดยที่ตาและน้าซึ่งทำงานเป็นผู้พิพากษาเป็นผู้ปกครอง ครอบครัวมีฐานะปานกลาง

นักเรียนสนใจและชอบกีฬาบาสเกตบอล และมีความใฝ่ฝันอยากจะเป็นครูสอนบาสเกตบอล แต่นักเรียนไม่ได้ศึกษาหาข้อมูลว่าแผนการเรียนอะไรจะนำไปสู่การศึกษาต่อที่ทำให้นักเรียนสามารถเป็นครูสอนบาสเกตบอลได้อย่างที่ตั้งใจไว้

นักเรียนเลือกแผนการเรียนด้วยตัวเอง โดยไม่ได้ปรึกษาครอบครัว เพื่อน หรือครูก่อนที่จะตัดสินใจเลือกแผนการเรียน นักเรียนมีความสนใจและอยากที่จะเรียนวิชาภาษาอังกฤษเนื่องจากอยากจะทำภาษาอังกฤษ นักเรียนไม่ชอบเรียนฟิสิกส์ เคมี ชีวะในแผนการเรียนวิทย์ คณิต เนื่องจากคิดว่าเรียนหนักเกินไป

นักเรียนชอบไม่ติดในห้วงโครงการภาษาอังกฤษที่ตนตั้งใจจะเรียนในตอนแรก ดังนั้นนักเรียนจึงมีทางเลือกให้เลือกเพียงแผนการเรียนคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และโครงการภาษาอังกฤษเนื่องจากห้องอื่นๆเต็มแล้ว นักเรียนรู้สึกเกรงใจผู้ปกครองเนื่องจากค่าเรียนในโครงการภาษาอังกฤษสูงกว่าภาคปกติมาก นักเรียนจึงเลือกที่จะเรียนแผนการเรียนคณิต ภาษาอังกฤษ จีน

หลังจากนักเรียนเข้าเรียนในแผนการเรียนคณิต อังกฤษ จีน นักเรียนเรียนภาษาจีนไม่รู้เรื่อง และมีอคติกับภาษาจีน เนื่องจากนักเรียนอยากเรียนแค่วิชาภาษาอังกฤษอย่างเดียวเท่านั้น แม้ว่านักเรียนจะสามารถทำคะแนนภาษาจีนได้ดี แต่นักเรียนก็ยังคิดว่าเป็นเพราะความบังเอิญมากกว่าที่จะมาจากความสามารถของตนเอง

นักเรียนรู้สึกกังวลว่าจะสามารถเรียนได้รอดผ่านในแผนการเรียนคณิต อังกฤษ จีนหรือไม่ และนักเรียนรู้สึกไม่อยากเรียนแผนการเรียนนี้เท่าไร ซึ่งทำให้นักเรียนหมดกำลังใจที่จะเรียน

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล ID 7
เพศ หญิง
แผนการเรียน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนหญิงอายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับป้า นักเรียนมีพี่น้อง 6 คน ตัวเองเป็นลูกคนที่ 5 พ่อแม่ไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกัน ครอบครัวมีฐานะปานกลาง

นักเรียนคิดว่าไม่เก่งและไม่มีความสามารถทางภาษาต่างประเทศ แต่มีความสนใจในวิชาวิทยาศาสตร์ แม้นักเรียนจะไม่มีความสามารถทางวิชาคณิตศาสตร์ก็ตาม อีกทั้งนักเรียนมีความใฝ่ฝันอยากจะเป็นแพทย์ นักเรียนจึงตัดสินใจเลือกแผนการเรียนวิทย์ คณิต

นักเรียนได้สอบถามเรื่องการเรียนต่อจากพี่ น้อง และอาจารย์ที่ปรึกษาที่โรงเรียนแล้วว่า นักเรียนอยากจะเป็นแพทย์ควรจะต้องเลือกเรียนแผนการเรียนอะไร ซึ่งคำตอบที่ได้คือวิทย์ คณิต

หลังจากที่นักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และได้เข้าสอบกลางภาคเรียนแล้ว นักเรียนรู้สึกว่ายิ่งเรียนก็ยิ่งยากมากขึ้น ทำให้นักเรียนรู้สึกท้อแท้ น้อยใจที่เรียนได้ไม่ดีเหมือนกับเพื่อนๆ

อย่างไรก็ตาม นักเรียนก็ยังคงยืนยันที่จะเรียนในแผนการเรียนวิทย์ คณิต เนื่องจากนักเรียนคิดว่าเลือกเรียนมาแล้ว และไม่คุ้มที่จะไปเริ่มเรียนในแผนการเรียนอื่นอีก

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล ID 8
เพศ หญิง
แผนการเรียน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนหญิงอายุ 15 ปี อาศัยอยู่กับมารดา บิดาเลี้ยง มารดาและบิดาเลี้ยง ทำอาชีพขายขนมอยู่ที่ตลาด ครอบครัวมีฐานะปานกลาง

นักเรียนมีความสนใจในวิชาทหาร และได้เข้าเป็นนักศึกษาวิชาทหารเรียนวิชารักษาดินแดนแม้จะเป็นผู้หญิงก็ตาม นักเรียนมีความใฝ่ฝันว่าจะทำงานประกอบอาชีพราชการทหาร เพื่อให้ชีวิตครอบครัวมั่นคง และมีฐานะที่ดีกว่าเดิม

นักเรียนได้ปรึกษาอาจารย์ที่ดูแลนักศึกษาวิชาทหารที่โรงเรียนว่าควรจะเข้าเรียนในแผนการเรียนใดเพื่อที่นักเรียนจะสามารถเป็นทหารได้ในอนาคต ซึ่งสายวิทย์ คณิตเป็นแผนการเรียนที่นักเรียนต้องเรียน แม้นักเรียนจะมีความสนใจในวิชาภาษาอังกฤษและอยากจะทำเรียนในแผนการเรียนที่เน้นวิชาภาษาอังกฤษมากกว่าก็ตาม

นักเรียนกล่าวว่าตนเองไม่มีความสามารถทางวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ แต่เพราะอาชีพที่อยากจะเป็นในอนาคตทำให้นักเรียนต้องเลือกเรียนแผนการเรียนวิทย์ คณิต

หลังจากที่นักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์แล้ว นักเรียนรู้สึกว่าคุณเองฝืน และรับเนื่องจากไม่มีความสามารถในแผนการเรียนที่ได้เลือก ซึ่งทำให้นักเรียนล้าและกังวลว่าจะเรียนไม่รอด และกลัวไปถึงอนาคตว่าจะไม่สามารถเป็นทหารได้อย่างที่ฝันไว้เนื่องจากเรียนได้ไม่ดี

อย่างไรก็ตาม นักเรียนยังยืนยันที่จะเรียนในแผนการเรียนที่ตนเองได้เลือก เนื่องจากคิดว่าเป็นเพียงภาคการศึกษาแรกที่ได้เข้าเรียน และยังพร้อมที่จะสู้ต่อไป

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล ID 9
เพศ หญิง
แผนการเรียน คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนอายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับมารดา บิดาเสียชีวิตแล้ว มีน้องชายหนึ่งคน อาศัยอยู่กับป้าที่ต่างจังหวัด มารดาทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ครอบครัวมีฐานะปานกลาง นักเรียนมีความใฝ่ฝันอยากจะเป็นแพทย์ แต่เนื่องจากนักเรียนเข้าเรียนปรับระดับพื้นฐาน ความรู้ในสายวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์แล้วเรียนไม่รู้เรื่อง และได้คะแนนไม่ดี ทำให้นักเรียนตระหนักว่าตนเองไม่มีความสามารถในวิชาหลักของแผนการเรียนวิทย์ คณิต และคิดว่าตนเองไม่สามารถเรียนรุดผ่านได้ในแผนการเรียนวิทย์ คณิต นักเรียนจึงตัดสินใจเปลี่ยนแผนการเรียนเป็นคณิต ภาษาอังกฤษ จีนแทน

เมื่อนักเรียนตระหนักว่านักเรียนไม่สามารถเรียนได้ประสบความสำเร็จในแผนการเรียนวิทย์ คณิต นักเรียนจึงเปลี่ยนอาชีพที่อยากเป็นจากแพทย์เป็นมัคคุเทศก์ และอาชีพที่เกี่ยวกับการโรงแรมแทน ซึ่งนักเรียนกล่าวว่านักเรียนสามารถเข้าเรียนสายคณิต ภาษาอังกฤษ จีนได้ แผนการเรียนนี้ง่ายและเบากว่าแผนการเรียนวิทย์ คณิต และโดยส่วนตัวแล้วนักเรียนชอบและสนใจวิชาภาษาอังกฤษ

นักเรียนไม่ได้หาข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับแผนการเรียนที่จะเลือก นักเรียนเพียงถามข้อมูลจากอาจารย์ซึ่งอาจารย์บอกคร่าวๆเพียงว่าไปได้หลายทาง แต่รับราชการไม่ได้ และนักเรียนได้ถามข้อมูลจากรุ่นพี่ว่าแผนการเรียนคณิต ภาษาอังกฤษ จีนเรียนอะไรบ้าง ซึ่งนักเรียนได้ข้อมูลเพียงคร่าวๆเท่านั้น นักเรียนกล่าวว่าจะไปหาข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อเพิ่มอีกครั้งจากอาจารย์

เมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนคณิต ภาษาอังกฤษ จีน นักเรียนยังมีความลังเลในการตัดสินใจของนักเรียนเนื่องจากนักเรียนยังอยากที่จะเป็นแพทย์ตามที่ฝันไว้ในตอนต้น อีกทั้งนักเรียนกลัวว่าจะเรียนได้ไม่รอด ไม่สามารถเป็นไกด์ได้ตามที่หวังไว้ ซึ่งโดยส่วนตัวแล้วนักเรียนมีความไม่มั่นใจในตนเองอยู่เป็นทุนเดิม ซึ่งทำให้นักเรียนกลัวและกังวลกับอนาคต

เลขที่ผู้ให้ข้อมูล ID 10
เพศ หญิง
แผนการเรียน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนหญิงอายุ 15 ปี อาศัยอยู่กับป้า อา และลูกของป้า บิดามารดาเสียชีวิตตั้งแต่เด็ก มีพี่ชายต่างบิดาหนึ่งคน ครอบครัวมีฐานะปานกลาง

นักเรียนมีความสนใจในวิชาพลศึกษา นักเรียนชอบเล่นกีฬาทุกประเภท แต่เนื่องจากไม่มีแผนการเรียนที่เน้นวิชาพลศึกษา นักเรียนจึงตัดสินใจเลือกแผนการเรียนวิทย์ คณิต

นักเรียนคิดว่าตนเองไม่มีความสามารถทางภาษาต่างประเทศ แต่นักเรียนคิดว่าตนสามารถเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ได้ดีกว่า และคิดว่าแผนการเรียนวิทย์ คณิตง่ายที่สุดสำหรับนักเรียน นักเรียนจึงเลือกเรียนแผนการเรียนวิทย์ คณิต

นักเรียนมีความใฝ่ฝันอยากจะเป็นพยาบาล และผู้ปกครองก็อยากให้นักเรียนเป็นพยาบาลเช่นกัน ผู้ปกครอง และเพื่อนแนะนำให้เรียนเข้าเรียนในแผนการเรียนวิทย์ คณิตเพราะจะทำให้เข้าศึกษาต่อเป็นพยาบาลได้ง่ายกว่าแผนการเรียนอื่นๆ และนักเรียนเห็นว่ามีเพื่อนเรียนในแผนการเรียนเดียวกัน

เมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนในแผนการเรียนวิทย์ คณิตแล้ว นักเรียนเรียนไม่รู้เรื่องในวิชาหลักของแผนการเรียน ซึ่งนักเรียนยอมรับว่ามาจากตัวนักเรียนเองที่ไม่ตั้งใจเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกล้าในแผนการเรียนที่ได้เลือก นักเรียนจึงตั้งใจเรียนมากขึ้นซึ่งทำให้คะแนนสอบดีขึ้น ผลการเรียนที่ดีขึ้นทำให้นักเรียนรู้สึกมั่นใจในแผนการเรียนที่ได้ตัดสินใจเลือกเพิ่มมากขึ้น

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวปรีศนีย์ ชุ่มเครือ เกิดเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2528 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาบัญชีบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) เอกการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2550 ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในบริษัทไพร์ชวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส เอพีเอส จำกัด จากนั้นเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2552

ประสบการณ์การเป็นนักจิตวิทยาปรึกษาฝึกหัด

1. ผู้นำกลุ่มพัฒนาตนและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ (buddhist counseling and personal growth group) ไม่น้อยกว่า 300 ชั่วโมง
2. ผู้ให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบรายบุคคล (individual counseling) ไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง